

GRADU AMAIERAKO LANA

**DELITUEN IGOERA EDO MURRIZKETA NERABEEN ERANTZUNKIZUN
PENALARI BURUZKO LEGEA EZARRI ZENETIK? 2000.URTETIK
AURRERAKO ANALISI KRIMINOLOGIKOA ESPAINIAN**

Zuzenbide Fakultatea

Euskal Herriko Unibertsitatea / Universidad del País Vasco

Kriminologiako Gradua

Ikaslea: Andrea Gutiérrez Delgado

Irakaslea: Eneko Etxeberria Bereziartua

Donostia - San Sebastián

2023ko ekainak 16

LABURPENA

Adingabeen erantzunkizun penala arautzen duen urtarrilaren 12ko 5/2000 Lege Organikoak mugatu egiten du Zigor Kodean eta zigor-lege berezietan delitu edo hutsegite (falta) gisa tipifikatutako egitateak gauzatzeko aplikazio-eremua, baldin eta erantzuleak hamalau urtetik gorakoak eta hemezortzi urtetik beherakoak badira. Lan honekin, eskura dauden estatistika ofizialek emandako informazioaren bidez, Espainiako gazteen delinkuentziak 2000 eta 2021 urteen bitartean izan duen bilakaeraren azterketa eta ikasketa kriminologikoa egin nahi dira. Modu honetan, argi bereizi ahal izango dira jarrera hauen larritasuna eta izaera, baita zeintzuk izan daitezkeen kriminalki erantzuleak diren adingabeen jokabideetan eragina duten faktore nagusiak, bai eta zer zehapen-neurri ezar dakizkiekeen ere.

Hitz gakoak: gazte delinkuentzia, adingabea, erantzunkizun penala, delitua, legea.

RESUMEN

La Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, Reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores, limita el ámbito de aplicación de los hechos tipificados como delito o falta en el Código Penal y en las leyes penales especiales, cuando los responsables sean mayores de catorce años y menores de dieciocho. Con este trabajo se pretende realizar un análisis y estudio criminológico de la evolución de la delincuencia juvenil en España entre los años 2000 y 2021, a través de la información proporcionada por las estadísticas oficiales disponibles. De esta forma, se podrá examinar claramente la gravedad y la naturaleza de estas conductas, así como los principales factores que inciden en las conductas de los menores criminalmente responsables y las medidas sancionadoras que se les pueden imponer.

Palabras clave: delincuencia juvenil, menor, responsabilidad penal, delito, ley.

ABSTRACT

The Organic Law 5/2000, dated January 12th, regulates the criminal responsibility of underaged people, limiting the area of application of the Penal Code and especially in criminal laws for the commission of acts classified as crimes or offenses. This research's aim is to bring about an analysis and criminological inquiry of the evolution of juvenile delinquency in Spain throughout the years 2000 and 2021, based on the information provided by official statistics. Hence, the severity and nature of these attitudes can definitely be clearly distinguished, as well as the main factors that may influence these delinquent behaviors and the possible sanctions that could be imposed on them.

Key words: juvenile delinquency, underaged people, criminal responsibility, crime, law.

AURKIBIDEA

LABURPENA.....	1
SARRERA.....	7
MARKO TEORIKOA.....	10
1.- GAZTE DELINKUENTZIA: KONTZEPTUA.....	10
2.- GAZTE DELITUGILEAREN PROFILA.....	11
3.- ADINGABEEN ERANTZUKIZUN PENALAREN BILAKAERA ESPAINIAKO LEGEETAN.....	13
3.1. 1918ko Haurrentzako Epaimahaien Antolaketari eta Eskurantzei buruzko Legea.....	15
3.2. Adingabeen Tutelazko Epaimahaiei buruzko Legea, 1948.....	16
3.3. 4/1992 Lege Organikoa, ekainaren 5ekoa, Adingabeen Epaitegiaren Eskumena eta Prozedura arautzen dituen Legea aldatzen duena.....	17
3.4. 5/2000 Lege Organikoa, Adingabeen Erantzukizun Penal arautzen duena.....	18
4.- ADINGABEEN ERANTZUKIZUN PENALAREN LEGE ORGANIKOAN AURRERA ERAMANDAKO ERREFORMAK.....	19
4.1. LO 7/2000, abenduak 22koa.....	20
4.2. LO 9/2000, abenduak 22koa.....	21
4.3. LO 9/2002, abenduak 10ekoa.....	21
4.4. LO 15/2003, azaroaren 25ekoa.....	21
4.5. LO 8/2006, abenduak 4koa.....	22
5.- GAZTEEN DELITUGILEAREN LEGEZKO TRATAMENDUAREN BILAKAERA ETA ESPETXEEN LEGE ORGANIKO OROKORRAREKIN DITUEN DESBERDINTASUNAK 24	
5.1. Adingabeen Lege Penalaren aurreko zehapena.....	24
5.2. Zehapena gaur egun.....	24
6.- ARRISKU FAKTOREAK GAZTE DELITUGILEETAN.....	26
6.1. Familia.....	28
6.2. Eskola.....	29
6.3. Sare sozialak.....	30
6.4. Droga eta alkohol kontsumoa.....	30

6.5. Lagunak eta gizarte-egoera.....	31
6.6. Garapen fisiko eta psikologikoa.....	32
7.- FAMILIAREN GARRANTZIA GAZTEEN DELINKUENTZIAREN PREBENTZIOAN.	
33	
8.- GENEROAREN IKUSPEGIA GAZTEEN DELINKUENTZIAN: GIZONEN ETA EMAKUMEEN ARTEKO EZBERDINTASUNAK?.....	36
9.- GAZTE DELINKUENTZIAREN LEGEZKO ONDORIOAK.....	43
9.1. Askatasunaz gabetzen duten neurriak.....	44
9.1.1. Erregimen itxiko internamendua.....	44
9.1.2. Erregimen erdi-irekiko internamendua.....	45
9.1.3. Erregimen irekiko internamendua.....	45
9.1.4. Internamendu terapeutikoa.....	46
9.1.5. Asteburuko egonaldia zentruan.....	47
9.2. Askatasunaz gabetzen ez duten neurriak.....	47
9.2.1. Osasun mentaleko edo droga-mendekotasuneko tratamendu ambulatorioa.....	47
9.2.2. Eguneko zentro batera joatea.....	48
9.2.3. Zaintzapeko askatasuna.....	48
9.2.4. Beste pertsona, familia edo hezkuntza talde batekin bizitzea.....	49
9.2.5. Biktimarekin komunikatzeko edo hurbiltzeko debekua.....	49
9.2.6. Gizartearen aldeko lanak.....	50
9.2.7. Gizarte- eta hezkuntza-lanak egitea.....	50
9.2.8. Kargu-hartzeak.....	51
9.2.9. Ziklomotorrak edo ibilgailu motordunak gidatzeko baimena, edo hura eskuratzeko eskubidea, edo edozein arma erabiltzeko lizentzia administratiboak kentzea.....	51
9.2.10. Erabateko desgaikuntza.....	51
ZATI PRAKTIKOA.....	53
11.- GAZTE DELINKUENTZIAREN BILAKAERA ESPAINIAN.....	53
11.1. SARRERA.....	53
11.2. BILAKAERA.....	54

11.2.1. ANALISI KUANTITATIBOA.....	55
11.2.1.1 Adingabe atxilotuak adinaren arabera.....	55
11.2.1.2. Adingabe atxilotuak sexuaren arabera.....	59
11.2.1.3. Atxilotutako gazteen ehunekoa, generoaren arabera.....	62
11.2.2 ANALISI KUALITATIBOA.....	66
11.2.2.1. Gauzatutako delituak tipologiaren arabera.....	67
11.3. ONDORIOAK.....	85
12.- GAZTE DELITUGILEEN BERREROTZEAREN ANALISI KRIMINOLOGIKOA. ESTATUAN JADA EGINDAKO IKERKETEN KONPARAZIOA.....	87
12.1. Helburua.....	87
12.2. Katalunian egindako ikerketa.....	88
12.3. Castellonen egindako ikerketa.....	94
12.4. IKERKETEN KONPARAKETAK ETA ONDORIOAK.....	98
13.- GAZTE DELINKUENTZIAN ERAGITEN DUTEN FAKTORE GARRANTZITSUENAK.....	100
13.1. Helburua.....	100
13.2. Metodologia.....	100
13.2.1. Parte-hartzaileak.....	102
13.2.2. Analisia.....	102
13.2.3. Prozedura.....	102
13.5. Adituen esperientzien emaitzak.....	103
13.5.1. SISTEMA JUDIZIALA. Fiskaliako arduradunari elkarrizketa.....	103
13.5.1.1. Mercedes Bautistari elkarrizketa.....	103
13.5.2. HEZITZAILE SOZIALAK. Gizarte-hezitzaileei elkarrizketa.....	108
13.5.2.1. Lehenengo kasua. Yeray.....	108
13.5.2.2. Bigarren kasua. Iñigo.....	118
13.6. Ondorioak.....	128
14.- BIBLIOGRAFIA.....	136
LABURPEN EXEKUTIBOA.....	147

Eskertza

Lehenik eta behin, eskerrak eman nahi dizkiot, zehazki, **Eneko Etxeberria Bereziartuari**, nire GrALeko tutorea, lan hau egiteko prozesuan izan duen gida, laguntza, pazientzia eta dedikazioagatik.

Kriminologiako graduko irakasle taldeari ere eskerrak eman nahi dizkiot, kalitatezko prestakuntza emateagatik eta arlo honetan dudan interesa sustatzeagatik.

Gainera, **Jose Luis Álvarez Santacristina** aipatu nahi dut; izan ere, nahiz eta azkenean ezin izan dut planteatuta neukan ikerketa egin, eskerrak eman nahi dizkiot uneoro laguntzeagatik eta adingabeen Justiziaren arloko profesionalekin harremanetan jartzeagatik.

Maider ere aipatu nahi dut, nire ikaskidea, ibilbide osoan nirekin egoteagatik eta nire porrot eta lorpen guztien konplize izateagatik, eta, era berean, beti aurrera jarraitzeko animatzeagatik.

Ezin ditut ahaztu azterlanean parte hartu duten guztiei, denbora eta laguntzeko prestutasunagatik. Haien erantzunak funtsezkoak izan dira ikerketa honen helburu guztiak ondorioztatu ahal izateko.

Baina, bereziki, eskerrak eman nahi dizkiot **nire familiari**, lau urte hauetan zehar izandako pazientziagatik, transmititutako lasaitasunagatik, momentu guztietan ni ulertuta sentiarazteagatik eta eman didaten laguntza emozionalagatik. Haren aldarte- eta motibazio-hitzak bultzada handia izan dira nire indarra areagotzeko, aurrera egiteko eta oztopoak alde batera uzteko.

SARRERA

Gazteen delinkuentzia, betidanik, fenomeno arazotsua izan da, eta urte askoan tratatu izan da ikuspuntu moral, erlijioso, psikologiko, juridiko eta biologiko desberdinetatik. Fernández Molinaren hitzetan, nabarmen hazi da azken hamarkadetan, bai kopurua eta bai egitateen larritasuna, izan ere, gazteek parte-hartze handiagoa dute. Aldaketa horiek kezka sozial eta politikoaren iturri garrantzitsu bihurtu dira mendebaldeko herrialdeetan (Sisternes Bolinches, 2020).

Oro har, delinkuentzia mota honi egotzi zaizkion faktore orokorrak sortzetiko alterazioak edo nortasunaren nahasteak, eta haurtzaroan garapen moral, psikologiko, sozial eta hezitzaile txarra izan dira. Gainera, literaturak garrantzitsutzat jo ditu adingabearen kanpo-faktoreak ere, hala nola bizi den egoera ekonomikoa, familia-ingurunea eta harremanak dituen gizarte-taldeak.

Adingabeen delitu-portaera kontuan hartua izan da izaeraren eta egoera sozialaren arabera; izan ere, adin txikikoa munduari egokituko da beren jarreraren bidez, eta haien jokabideak helburu bat edo batzuk lortzeko izango dira. Portaera horien helburuak premia naturaltzat har daitezke, sortutako tentsioak konpontzen direlako eta desantolaketa-organismoa babesten delako. Beraz, oreka mantentzeko delituzko jokabideak burutzen dituzte, nahiz eta gehienetan gatazka konpontzeko bide egokiena ez izan (Marchori, 1989).

Garrantzitsua da gazteen delinkuentziari dagokion etapa kontuan hartzea: nerabearoa. Etapa “gatazkatsua” eta aldi baterakoa da, orokorki, eta buru-aldaketa garrantzitsuak ematen dira bertan, nahasmen handia dakartenak subjektuari bere bizitzari aurre egiteko heldutasun intelektual eta soziala duen identitatea definitzeko.

Beraz, gazteen delinkuentzia, egiturarik ez duen eta helduen bizitzari aurre egiteko oztopotzat hartzen den nortasunaren isla gisa defini dezakegu. Adingabeek, oro har, ezartzen zaizkien arauen aurkako jarrera defentsiboa eta oldarkorra izaten dute, eta horrek ingurunea baztertzea eragiten die; ondorioz, delinkuentzian bilatzen dituzte arazo hoientzako irtenbideak.

Adingabeen ez-egokitzearen arazoa ez da gaur egungo gaia, baina duela urte gutxitik gero eta larriagoa bihurtu da, horregatik, ikerketa asko izan dira aurrera eramanez, egoera honen gogoeta egiteko, eta bitarte, egokiena den tratamendua garatzeko.

Legeriak ere hainbat erreforma izan ditu adingabeen erantzukizun penalari dagokionez, eta gaur egun 5/2000 Lege Organikoa, urtarrilaren 12koa, aplikatzen da. Adingabeen Epaitegien eskumena eta prozedura arautzen dituen Legea erreformatzeari buruzko ekainaren 5eko 4/1992 Lege Organikoan, 1994ko maiatzaren 10ean Diputatuen Kongresuak onartutako mozioan eta Zigor Kodeari buruzko azaroaren 23ko 10/1995 Lege Organikoaren 19. artikuluan ezarritakoak xedatutakoaren arabera ondorioz beharrezkoa izanik (Noticias Jurídicas).

Alde batetik, ekainaren 5eko 4/1992 Lege Organikoa, Adingabeen Epaitegien Eskumena eta Prozedura Arautzen dituen Legea erreformatzeari buruzkoak, xedatutakoaren arabera, adingabeen epaitegiak 12 eta 16 urte bitarteko gazteek egindako arau-hauste penalak bakarrik epaitzeko gai ziren (De Benito y Benítez de Lugo, 2023).

Beste alde batetik, Diputatuen Kongresuak 1994ko maiatzaren 10ean onetsitako mozioan ezarritakoa eta indarrean dagoen Zigor Kodearen 19. artikuluan ezarritakoaren arabera: *“Hemezortzi urtetik beherakoek ez dute erantzukizun kriminalik izango Kode honen arabera. Adin horretako adingabe batek delituzko egintza bat egiten badu, erantzulea izan daiteke adingabearen erantzukizun penala arautzen duen legearen arabera”* (IURIS, 2022).

Hala, 18 urtetik gorako delitugileek erantzukizun kriminala izango dute Zigor Kodearen arabera, eta, beraz, 14 eta 17 urte bitarteko subjektuei Adingabeen Erantzukizun Penala arautzen duen Legearekin zigortuko dira arau-hauste penalak egiteagatik. Lege honen bidez, gazteen Zuzenbide Penala sortu nahi da, hiru helbururekin: berrhezi, prebenitu eta berrerortzea saihestea.

Adingabeen Erantzukizun Penalaren Lege Organikoa (hemendik aurrera AEPL) zenbait aldaketa izan ditu 7/2000, 9/2000, 9/2002, 15/2003, 8/2006 eta 8/2012 Lege Organikoetan; hala ere, esanguratsuenak, zehazki 8/2006 Legean, adingabeen (14-18) eta gazteen (18-21) artean egiten zen bereizketa hautsi zuen behin betiko. Beraz, aldaketa horren bidez, 18 eta 21

urte bitarteko pertsoneri AEPLA aplikatzeari utzi zitzaien, heldutzat hartu eta Zigor Kodearekin zigortzen ziren.

Lan honen bidez, 2000-2021 urteen tartean, Espainia mailan gauzatu diren arau-hausteen bilakaeraren eta adingabearen zigor-legeriaren errebaso orokorra egin nahi da, bai eta karrera kriminalaren hasieran, mantentzean eta uko egitean eragiten duten faktore nagusiak zein diren identifikatu ere.

Estatu espainiarreko gazteen delinkuentzia aztertzeko hainbat estatistika ofizial erabili dira: EIN eta Barne Ministerioaren urtekariak. Emaitzek beharrezko joera erakutsi dute 2000. urtea 2021. urtearekin konparatuz, ez-proporzionala biztanleria-tasarekin alderatuz gero. Adibidez, 2000. urtean, 14 eta 17 urte bitarteko adingabeen populazioa 1.999.467 zen Espainian, eta delinkuentzia tasa %1,22koa; 2021ean, berriz, 1.971.581 biztanlerekin, 2000. urtekoaren antzekoa, delinkuentzia-tasa %0,69koa izan zen.

Delituzko jokabideetan eragina duten arrisku-faktoreak identifikatzeari dagokionez, hainbat elkarrizketa egituratu egin dira adingabeen arau-hausteekin harreman zuzena duten sistemei: sistema judiziala eta gizarte-hezitzaileak. Emaitzek erakutsi dutenez, familia, hezkuntza eta gizarte-ingurunea dira adingabeengan gehien eragiten duten faktoreak.

MARKO TEORIKOA

1.- GAZTE DELINKUENTZIA: KONTZEPTUA

Adin txikikoa da, bere garapen fasearen ondorioz, ordenamenduaren babes berezia jasotzen duena, adin nagusitasunera iristean galduko dituen eskubide berariazkoak onartzen dizkiona (Hernández Galilea, 2002). Beraz, adin nagusitasunera iritsi ez diren pertsonen helduen prozesu penaletik kanpoko prozesu penala aplikatuko zaie (Polo y Huélamo, 2007).

Zigor-arloko adin txikikoak honela definitu dira: “trebatzen ari diren pertsona ospetsuak, eta, beraz, delituak egiteko gaitasun intelektualik ez dutenak edo gaitasun urritua dutenak, nahiz eta sozialki moldagarriak eta errekuagarriak izan familiaren, hezkuntzaren eta diziplinaren eraginpean” (Gómez Rivero, 2007).

Arau-hauste penalaren terminologian delituak sartzen dira, eta, horren ondorioz, gure herrialdean “*adin txikiko arau-haustea*” kontzeptua erabili da autoreei buruz hitz egiteko, Montero Hernanz-ek aipatzen duen bezala (Sisternes Bolinchez, 2020).

Adin txikikoen ekintzak, bizi diren gizarteak onartzen dituen portaeretatik kanpo egoteaz gain, autorea bera eta beste batzuk arrisku fisiko edo psikologikoan kokatzen dituzte. Hala, portaera horren ezohiko izaera gizarte-arau bat haustearekin lotzen da, bai eta tartean diren pertsonentzako arrisku batekin ere (Cloutier, 1996).

Gazteen delinkuentziak 14 urtetik gorako eta 18 urtetik beherako pertsonen egindako arau-hauste penal guztiak biltzen ditu. Hala ere, ondorio penaletarako, ondo berezitateko bi adin-tartetan multzokatuta egongo dira: alde batetik, 14 eta 15 urte bitartekoei zigor txikiagoa ezarriko zaie, eta, bestetik, 16 eta 17 urte bitartekoei gaitzespen penal handiagoa.

Nerabegaroko delinkuentzia gertaera erlatibo bat da, eta nerabea adingabetik adinagusitasunera bitarteko continuum batean kokatzen du, eta hain definizio murriztuan, ez lirateke sartuko arlo penalean delitu gisa erregistratu ez diren egintza guztiak, eta, antzemanaz gero, modu informalean edo gizarte-zerbitzuen esparrutik tratatzen dira (Jiménez Blanco, 2007).

Esparru honetan, Cloutier-ek (1996) dio alde handia dagoela estatistika ofizialen eta nerabeek benetan egin dituzten delituen artean: estatistika ofizialek nerabeek egiten dituzten

delitu-ekintzen %2 baino ez lukete islatuko. Hala, nerabe gehienek delitu txikiak edo arinak egin dituzte, delinkuentzia-zifra ofizialetan islatzen direnak (Jimenez Blanco, 2007).

Gainera, ikuspegi psikosozialetik, delituzko portaera faktore gisa aztertu da, jokabide desbideratu ugari hartzen dituen faktorea (adibidez, delituak eta borrokak, eskolako jokabide disruptiboak, etab.). eta aurrerago ikusiko dugunez, elkarrekin lotuta daude (Rowe y Flannery, 1994).

2.- GAZTE DELITUGILEAREN PROFILA

Egia da ez dagoela adingabeko arau-hausleen profil zehatz eta bakarra, baina, normalean, ezaugarri komun batzuk izaten dituzte.

Historian zehar, adingabeko arau-hauslearen irudia auzo eta eremu pobre eta behartsuei lotuta egon da; normalean, familia desegituratuak dira, aprobetxamendu akademiko txikia edo batere ez dutenak, maila ekonomiko txikia dutenak, etab. Hala ere, gero eta ohikoagoa da delitu bat egiten duten adingabeak familia normalizatuak izatea (Mancebo y Passetant, 2009).

Beraz, orain adingabeko arau-hausleen ezaugarri pertsonalak eta delitu mota ohikoenak azaldu nahi ditut.

Alde batetik, genero-aldagaiari erreparatuta, EINen datuen arabera, 2021ean gizonezkoak nagusitzen ziren, %81ekin, eta emakumezkoak %19ekin. Adingabeek egindako delituen guztizko kopurua 13.595 izan zen (EIN, 2021).

Hainbat ikerketa egin dira adingabeko arau-hausleen ezaugarriak aztertzeko. Nik, zehazki, Martin Solbesek (2008) Andaluzian 18 eta 21 urte bitarteko gazteei egindako kasu bat erabiliko dut adibide gisa; izan ere, nahiz eta azterketa adin nagusitasunera iritsi diren gazteei buruzkoa izan, nerabezaroan hezitako ezaugarriak kontuan hartzen dira delituzko portaerak dituzten adingabeetan. Hurrengo ezaugarriak zizkiten:

- Maila akademiko txikia
- Eskola garaia baino lehen uztea
- Droga-kontsumoa
- Lanbide heziketa eskasa

Helduek ez bezala, adingabeak, heldutasunik ez dutelako edo esperientziarik ez dutelako, prestakuntza-prozesuan daude oraindik, eta joera handiagoa dute legez kanpoko portaerak eragiten dituzten kanpo-faktoreek. Hala ere, une jakin batean delituzko egintzak egiten dituzten gazteak eta adin-nagusitasunera arte delitu-lasterketarekin jarraitzen dutenak ere bereizi behar dira.

Ortega, García eta Armentas-ek (2014) egindako metadatu-analisi bat dago. Adingabeen berrerortzeari buruzko 27 azterketa espainiarrek egin zituzten, eta ondorio hauek atera zituzten:

- Batez besteko berrerotze-tasa %34.5ekoa da.

Bestalde, García España, García Pérez, Benitez Jiménez eta Pérez Jimenezek (2011) Malaga, Granada eta Sevillan epaitutako 590 gazteri egindako beste ikerketa batek emaitza hauek izan zituen:

- % 27,6k delitu-portaera errepikatu zuten, adin-nagusitasunera iritsi aurretik.
- Berreroritako adingabeen artean, %56,4k ez zuen aurrekaririk Adingabeen Epaitegian.

Berrerortzen duten adingabeei dagokienez, ezaugarri batzuetan bat etorri ohi dira, adibidez (Cobo Ramírez, 2018):

- Lehenengo delitua gauzetan indarrez egindako lapurreta izan ohi da.
- Eskola-absentismoa dute
- Delitua taldean egiten da, baina batzuetan bakarrik
- Prozesu judiziala epailearen aurrean agertzean amaitzen da
- Lehen delituak direnean, zaintzapeko askatasuna nagusitzen da neurri gisa.

Berrerortzen ez diren adingabeek, berriz, badute komunean ezaugarri batzuk ere (Cobo Ramírez, 2018):

- Lehen delitua jabetzari kalteak egitea izan ohi da

- Eskolatuta daude
- Batzuetan ez da eskatzen neurriak betetzea
- Judizioz kanpoko ebazpena oso arrunta da

Delitu ohikoei dagokienez, EINen datuen arabera, 2021ean adingabeko arau-hausleek egindako delitu nagusiak hauek dira: lesioak (%33,8), lapurretak (%18,2) eta mehatxuak (%8,2).

1. Taula. 2021. urtean adingabeek egindako delitu ohikoenak

DELITU MOTA	GUZTIRA
Lesioak	8.917
Lapurretak	4.794
Mehatxuak	2.156

Iturria. Neuk egina, EINetik abiatuta.

3.- ADINGABEEN ERANTZUKIZUN PENALAREN BILAKAERA ESPAINIAKO LEGEETAN

Adingabeek delituak egitea ez da fenomeno berria izan. Historian zehar, ordenamendu juridikoek, beren bilakaera kontuan hartuta, delituren bat egin duten adingabeen erantzukizun penalari buruzko xedapenak bildu dituzte. Alde horretatik, erromatar, germaniar, kanoniar edo Erdi Aroko eskubideetan aldeak zeuden auzipetze penalean, pertsona adinduak edo adingabeak ziren arabera (Sánchez García de Paz, 1998).

Gauza desberdina da, hala eta guztiz ere, mendeetan zehar hurrei eman zitzaien tratu gogorra eta krudela. Alde batetik, baldintza horiek baztertzea, eta, bestetik, adingabeei Zuzenbide penala eta helduen espetxe-erregimena ezartzearen porrota egiaztatzea. Horren ondorioz, XIX. mendearen bigarren erditik aurrera, delinkuentzia-mota horren arrazoiak bilatuko liriateke, eta tratamendu zuzentzailearen beharra sendotuko litzateke, errepresore baten ordean. Orduan hasi zen adin txikikoen azterketa zientifikoa, lehen tutoretza-legeak onartu ziren eta adingabeentzako lehen organo eta prozedura espezifikokoak sortu ziren (Sánchez García de Paz, 1998).

Cuello Calonek dioenez (1917), ziurrenik bi kontsiderazio motak eragin zuten adingabeko gaizkileen tratamendu juridikoa aldatzea. Alde batetik, izaera humanitarioko gogoetek eraman zuten sinetsirik “haur eta gazte horiek ez direla beren egitateen erantzule, eta erantzukizun bat baldin badago, erantzukizun hori gizartearena da, ez dituela aintzat hartu eta ez dituela aintzat hartu”. Bestetik, egungo gaizkile gazteak etorkizuneko kriminalak direla uste zuen erabilgarritasun hutsa.

Urruneko aurrekariak alde batera utzita, eta XIX. mendeko Espainiari erreparatuta, haren erdialdera hasi zen legegintzako lan garrantzitsu bat, adinez txikiak diren delitugileak Zuzenbide penal eta prozesaletik ateratzera bideratua (Sánchez Martínez, s.f.).

Izan ere, oro har, ikus daiteke hurrengo Kode Penalak aplikatu behar zizkieten pertsonen gutxieneko adina handitzen joan zirela, eta adin penala izan arren hemezortzi urtera iristen ez zirenen zigorrak murrizten joan zirela (González Zorrilla, s.f.).

Hala, Espainiako lehen Zigor Kodeak, 1822.urtekoa, ezartzen zuen zazpi urte arte haurrak ezin zirela egotzi. Adin horretatik aurrera eta hamazazpi urte arte, aztertu egin behar zen ea “bereizkeriaz eta maltzurkeriaz” jokatu zuten. Bat bera ere ez bazegoen, gurasoei itzultzen zizkieten, zuzentzeko edo, hala balegokio, korrekzional batean sartzen zituzten, gehienez ere hogeitau urte bete arte. Aitzitik, “bereizkeriaz eta maltzurkeriaz” jokatu izan balute, zigorra ezar ziezaieke, baina zigorra beheratuta eta kartzelan sartzea (Jiménez Fortea, 2014).

1848ko Kodeak, berriz, bederatzi urtera arte igo zuen egozteko adina. Adin horretatik hamabostera bitartean, kontuan hartu behar zen adingabeak bereizkeriaz jokatu ote zuen; kasu horretan, legean ezarritakoa baino bi gradu gutxiagoko zigorra ezartzen zitzaion. Hamabost eta hemezortzi urte bitartekoa bada eta bereizkeriaz jokatu badu, orduan bakarrik ezarriko da helduendako ezarritako zigorra baino gradu bat txikiagoa. Bereizketa frogatu ezean, inputaezina zela esaten zen, eta ezin zen neurri zuzentzailearik hartu, 1822ko Zigor Kodean ez bezala (Jiménez Fortea, 2014).

1850eko erreformak eta 1870eko kodeak bere horretan utzi zuten aurreko sistema, nahiz eta azken horretan 1822an aurreikusitako neurri zuzentzaileak berrezarri ziren, bereizketarik ez zegoen kasuetarako. 1928ko epeari dagokionez, behin betiko kendu zen bereizketa egiteko irizpidea, eta hamasei urtera igo zen zigorrak ezarri ezin zen adina. Bestalde, adin horretatik

gorako eta hemezortzi urtetik beherakoei zigorrak ezartzen zitzaizkien, baina gradu bat beherago. 1932ko eta 1973ko hurrengo kodeek sistema berarekin jarraitu zuten, hamazortzi urtetik beheitikoei eta hamasei urtetik gorakoei buruzko puntuak izan eziz. Horiei ezarri beharreko zigorra jaitzi egin zitekeen, ez bat, baizik eta bi gradu (Jiménez Fortea, 2014).

3.1. 1918ko Haurrentzako Epaimahaien Antolaketari eta Eskurantzari buruzko Legea

Gaur egungo Adingabeen Epaitegiak aurrekari historikoak izan dituzte Espainian; hala ere, 1918an sortutako Haurrentzako Epaitegietan aurkitu dugu, lehen aldiz, gaizkile gazteak zuzentzeko, berritzeko eta hezteko irizpide modernoak aplikazioa. Auzitegi horiek abian jarri arte, gure herrialdean desbideratu ziren adingabeen tratamenduak bi bide jarraitu zituen: umezurutzeko, alfer eta eskaleentzako ostaturia, eta lege penaleko arau-hausleentzako espetxea (Abad de la Fuente, 2018).

XIX. mendean hasi zen gizartea jabetzen sistema kapitalistak gizarte-maila desberdinetan jaiotzen ziren gazteen arteko gizarte-desberdintasunak eragiten zituela; hau da, gizabanakoak arteko aukera-desberdintasuna, haien delitu-egintzak, faktore ekonomiko, psikologiko eta are biologikoengatik, gizarte-egoerak baldintzatzen zituela. Gizartea hasi zen ulertzen gazte “baldintzatu” horiengandik babestu behar zuela, modu desberdin, gizatiarrago, terapeutiko eta sendagarriagoan, etorkizuneko delituak egiteko subjektua lekuz aldatzeko (Platt, 1982).

Horrela sortu zen Espainian, **1920an, Bilbon, Adingabeen Tutelazko Lehen Auzitegia**, 1918ko azaroaren 25ean aldarrikatutako Haurrentzako Epaimahaiak Antolatu eta Esleitzeko Legearen babesean, Auzitegi berri horiek legeztatze asmoz. Hala ere, berandu aplikatu ziren, adingabeko horiek behatu eta berrezteko establezimendu bereziak sortzea eskatzen baitzuten. Horrek desberdintasun judizialak eragin zituen lurralde mailan, eskualde batzuetan aplikatzen baitzen haurrentzako auzitegien lege berria; beste batzuetan, berriz, establezimendu horiek ez zeudenez, Zigor Kodea aplikatzen jarraitzen zen (Abad de la Fuente, 2018).

Lege horren ezaugarri nagusiak izan ziren haurrentzako auzitegi berezi bat sortzea, lehen auzialdiko epaile lehendakari batek eta Haurrak Babesteko Probintziako Batzordeak

izendatutako bi kidek osatua, beren praktika pedagogikoengatik edo ezagutzengatik beren kargu osagarria betetzeko gai izan behar zuten, baina ez zuten ordainsaririk. Jurisdikzio berri horrek hamabost urtetik beherakoak hartzen zituen, 1925eko uztailaren 15eko Lege Dekretuaren bidez hamasei urtera handituta. Seme-alaben hezkuntza utzi eta gaizkile txikien zaintzapeko askatasuna ere dekretatu ahal izango zuten guraso-ahalaz gabetu ahal izango zituzten gurasoak (González Fernández, 1999).

3.2. Adingabeen Tutelazko Epaimahaiei buruzko Legea, 1948

Hainbat aldaketa egin ondoren, 1918ko Legeak 1948. urteko Adingabeen Tutoretza Epaitegien Legea onetsi zuen urte horretako ekainaren 11ko Dekretuaren bidez. Hilabete bat geroago, 1948ko uztailaren 2an, Adin Txikikoak Babesteko Legeriari buruzko Testu Bategina ere onartu zen, Adin Txikikoak Babesteko Obraren esku utzita (Abad de la Fuente, 2018).

Adingabeen Tutoretza Auzitegiak erakunde horren egituraren zati bat baino ez ziren, eta, adingabeak epaituz ez ezik, delituak edo hutsegiteak egiten zituzten hamasei urtetik beherakoentzako erreforma-ahalmena ere bazuten. Babes-lan berezia egiten zuten prostituzio, alfer, alfer eta diziplinarik gabeko adingabeekin, baita haien gurasoek salatutako adingabeekin ere (Abad de la Fuente, 2018).

Adingabeen Tutoretza Auzitegien Legeak hamasei urte baino gutxiagoko irizpideari eusten zion indarrean zegoen Zigor Kodean adingabeen inputagarritasuna mugatzeko. Lege horrek, adingabeek egindako hutsegiteetan eta delituetan erreformatzeko ahalmena emateaz gain, honako hauek ere barne hartzen zituen: alfer, eskale eta abarren jokabide irregularrak (Coy y Torrente, 1997).

Ondorio juridikoa arrisku egoeran dauden adingabeen eta delitu egiten duten adingabeen arteko hautazko babesak izan zen. Zigorren kontzeptua desagertu egin zen, eta haren ordean hezkuntzaren eta legediaren babespeko izaera eman zitzaion, haren mende zegoen adingabearen zuzentasun morala helburu zuena. Adingabeen Tutoretza Auzitegien Legeak zioenez, prozeduran ez zen beharrezkoa ez abokatu defendatzailea ez fiskaltza, eta prozesu baztergarria eta ez-kontraesankorra ekarri zuen (Abad de la Fuente, 2018).

3.3. 4/1992 Lege Organikoa, ekainaren 5koa, Adingabeen Epaitegien Eskumena eta Prozedura arautzen dituen Legea aldatzen duena

90eko hamarkadaren amaieran, Adingabeen Tutoretza Auzitegien Legearen zenbait artikuluren gainean Espainiako hainbat tokitako adingabeen epaitegiek sustatutako konstituziokontraktasun-arazo ugari sartu ziren Konstituzio-azitegiaren erregistroan. Gai horri erantzun beharra zegoela eta, otsailaren 14ko 36/1991 Auzitegi Gorenaren Osoko Bilkurak, Adingabeen Tutoretza Auzitegiei buruzko Legearen 15. artikulua Konstituzioaren aurkakoa zela bakarrik adierazi zuen. Honela zioen: *“Tutelazko-epaimahaiek egiten dituzten saioak ez dira publikoak izango, eta Auzitegiak ez ditu gainerako jurisdikzioetan indarrean dauden arau prozesalak beteko; izapidetzean, ematen diren ebazpenak oinarritzeko egintzak zehazteko behar-beharrezkoa dena baino ez da egingo; ebazpen horiek zehatz-mehatz idatziko dira, eta hartu beharreko neurriak zehazki aipatuko dira”*.

Beraz, adingabeen justiziaren erreforma baten beharra planteatu zen, Espainiako Konstituzioaren eskakizunetara egokitzeko. Erreforma hori Adingabeen Epaitegien aurrean Eskumena eta Prozedura arautzen dituen 4/1992 Lege Organikoa aldarrikatzean egiten da. Bertan, zenbait berrikuntza ezarri ziren, hala nola, Ministerio Fiskalari esleitzea ikerketaren zuzendaritza eta ekimen prozesala 15. artikuluan, eta, horrez gain, eskubideak defendatzea, bermeak betetzea eta adingabearen osotasun fisikoa eta morala zaintzea (Abad de la Fuente, 2018).

Horrela, epaileak ez zuen bete berme prozesalen organo zaintzaile eta epai-emaile gisa zuen eginkizuna. Era berean, beste neurri batzuk ere jaso ziren, hala nola 17. artikulukoak: zaintzapeko askatasuna, asteburu batetik hirura bitarteko kargu-hartzea, ziklomotorrak edo ibilgailu motordunak gidatzeko eskubidea kentzea, beste pertsona batek edo familia-nukleo batek hartzea, Erkidegoaren aldeko zerbitzuak, tratamendu ambulatorioa, zentro terapeutiko batean sartzea eta zentro ireki, erdi-ireki edo itxi batean sartzea. Hezkuntza-helburua ere ezarri zen, neurriak hartzeko printzipio gisa. Neurriek gehienez ere bi urteko muga izango zuten, eta adingabearen bilakaeraren arabera berrikus daiteke. Salbuespen gisa, hutsegitea eten daiteke (Abad de la Fuente, 2018).

4/1992 Lege Organikoak, besterik gabe, Adingabeen Tutoretza Epaitegien Legea presaz eta partzialki erreformatzea ekarri zuen, eta, aurrerago, 5/2000 Lege Organikoaren bidez,

lege-berrikuntza sakona egin beharko zen. Izan ere, konponbide azkarra izan zen, berme prozesal kaltetuak errespetatuko zituen prozesu penala eraikitzeko, nahiz eta helduentzako alderdi penalak ezkututzen jarraitu, gero eta hezkuntza-mailakoagoak ziren (Ríos Martín, 1992).

3.4. 5/2000 Lege Organikoa, Adingabeen Erantzukizun Penala arautzen duena

5/2000 Lege Organikoa gazteen delinkuentziari lotutako erantzukizun penalaren arloko oinarrizko printzipio batzuk bere gain hartzea ekarri zuen gure ordenamenduak. Izan ere, adingabekoa prestakuntza-prozesuan dagoen subjektu gisa hartu zen, eta egindako ez-zilegitasunaren aurrean gaitzespenaren tratamendu desorekatua justifikatzen du. Bere erantzukizun penala ezin da izan heldu baten pareko. Hezkuntzaren balioa Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen hasierako espiritua denez, denborak aurrera egin ahala, aldatu egiten da adingabeen Zuzenbide Penalaren erabilera politikoaren ondorioz, eta lege-erreforma ugari eragiten ditu. Erreforma horiek aurrerago ikusiko ditugu, gutxi-asko zuzenak, eta diskurtso orokorrak (aurreko paragrafoaren amaieran aipatu ditugunak) eta eztabaida horiek ebazteko gogo politikoan jasotako alderdi polemikoetan izango dute izaera (Abad de la Fuente, 2018).

Zigor Kodean agindutakoa betez, Herri Administrazioen Araubide Juridikoari eta Administrazio Prozedura Erkideari buruzko Lege Organikoaren 1. artikulua xedatzen duenari jarraiki, Zigor Kodean edo zigor-lege berezietan delitu edo falta gisa (gaur egun delitu arinak) tipifikatutako egitateak egiten dituzten hamalau urtetik gorako eta hemezortzi urtetik beherako pertsonak. 4. artikulua arabera, hemezortzi eta hogeita bat urte bitarteko gazteei ere aplikatuko zaie, baldin eta indarkeriarik edo larderiarik gabe eta arrisku larririk gabe egindako hutsegite edo delitu ez bada, ez eta bere bizitza edo osotasun fisikorako arrisku larririk ere; subjektua ez bada epai irmoan kondenatua izan hemezortzi urte bete dituzten delituengatik, eta, orobat, egotziaren inguruabar pertsonalak eta bere heldutasun-mailak lege hau aplikatzea gomendatzen badute (Abad de la Fuente, 2018).

Ze subjektuei aplikatu behar zaien argitu ondoren, Legearen Zioen Azalpenak ere argitzen zuen zein elementuk zuen lehentasuna Adingabeen Zuzenbide Penalean, bai prozeduran, bai hartzen ziren neurrietan; adingabeen interes gorena. *“Interes hori irizpide teknikoan eta ez-formalisten arabera baloratu behar dute zientzia ez-juridikoan arloan espezializatutako*

profesional-taldeek; hala ere, neurri horien aplikazioa berme-printzipio orokor hain eztabaida ezinetara egokitu behar da, hala nola akusazio-printzipioa, defentsa-printzipioa edo errugabetasun-presuntzioaren printzipioa” (5/2000 LO).

Herri Administrazioen Araubide Juridikoari eta Administrazio Prozedura Erkideari buruzko Lege Organikoaren oinarri diren printzipio gidarien azterketan sartu gabe (aurrerago xeheki aztertuko dira printzipio horiek), 4/1992 Lege Organikoa idazteko oinarri izan ziren oinarrizko printzipio horiek, bereziki, adingabearen interes gorenaren printzipioa, konstituzio-antolamenduaren bermeak eta nazioarteko zuzenbideko arauak, eta, bereziki, 1989ko azaroaren 20ko Haurren Eskubideen Konbentzioa. Labur esanda, une hartako Espainiako gizartean sortutako itzaropenei erantzun behar zieten printzipioek, neurri batean koiunturazko arrazoiengatik eta, neurri batean, arrazoi iraunkorregatik, une hartan AEPLOk egindako balorazio sozialeko inkestetatik ondoriozta daitekeenez, iritzi publikoa alboratuz; izan ere, *“onartu aurretik ere, [AEPLO] ez da eraginkorra egindako delitu-kopurua murrizteko eta, oro har, gazteak zigortzen ditu”* (García et al., 2010).

Era berean, Konstituzio Auzitegiaren doktrina orientatzeko irizpideak izan ziren, ezin bestela izan, batez ere 36/1991 eta 60/1995 epaien oinarri juridikoetan, oinarrizko eskubideen bermeei eta errespetuari buruzkoan, nahitaez Adingabeen Epaitegien aurrean jarraitutako prozeduran nagusitu behar zirenak (LO 5/2000).

Hala ere, AEPLO berria eta hain beharrezkoa zena, erreforma asko jasan ditu gaur egun arte. Berrikuntza horiek ondoren aipatuko dira, eta haien ezaugarri garrantzitsuenak laburbilduko dira ere.

4.- ADINGABEEN ERANTZUNKIZUN PENALAREN LEGE ORGANIKOAN AURRERA ERAMANDAKO ERREFORMAK

5/2000 Lege Organikoak gure ordenamenduak gazteen delinkuentziari lotutako erantzukizun penalaren arloko oinarrizko printzipio batzuk benetan onartzea dakar. Adingabea prestakuntza-prozesuan dagoen subjektutzat hartzen da, eta horrek zehazten du egindako delitu baten ondorioz hartutako neurriak ezin direla izan heldu batenak bezalakoak, baizik eta adingabearen heziketara eta prestakuntzara bideratuta egon behar dutela. Beraz, legearen

hasierako espirituan hezkuntzari ematen zaion balio handia aldatu egiten da denboraren poderioz, adingabeen eskubide penalaren erabilera politikoaren ondorioz, eta bost lege-erreforma eragiten ditu sei urtean.

4.1. LO 7/2000, abenduak 22koa

Lehenengo aldaketa 5/2000 LO bera indarrean sartu aurretik egin zen, abenduaren 22ko 7/2000 Lege Organikoaren bidez. Terrorismo-jarduera eta kale-indarkeriako gertaerak, zehazki “**Kale Borroka**”, areagotu ziren testuinguru batean sortu zen. Hala, arauaren Laugarren Xedapen Gehigarriaren bidez, zigor-erantzuna gogortu egiten da delitu larriak egiten dituzten adingabeei dagokienez: terrorismoa, hilketa, sexu-erasoa edo Zigor Kodean hamabost urteko edo hortik gorako zigorrarekin zehatutako edozein delitu. Kasu horietan, adingabeen sozializazio- eta prebentzio-helburu bereziari ordainsari- eta prebentzio-helburu orokorra ematen zaio (Jiménez Lainez, 2014).

Zentzu horretan, xedapen honetan barneratutako erreforma garrantzitsuenetako batzuk erregimen itxiko barneratzearen goiko mugak goratzeari eta malgutasun-printzipioaren porrotari buruzkoak dira; izan ere, epaileak ezin ditu zenbait neurriren artean aukeratu, eta erregimen itxiko barneratze-neurri bat ezartzera behartuta dago. Gainera, segurtasun aldiak sartzen dira, eta horietan neurria ezin izanen da aldatu, ordeztu edo eten. Erabateko desgaitasun-epaitegi sartu da, baina ez du eduki hezigarririk, eta Auzitegi Nazionalako Adingabeen Epaitegi Zentrala sortu da, terrorismo-delituen berri izateko. Horrek esan nahi du adingabeak terroristatzat hartu behar direla, errehabilitazio-tratamendu batean horrek dakarren zailtasunarekin, eta, gainera, epaitegi honek adingabeen epaileen lurralde-lehiaren printzipio orokorra haustea dakar (Jiménez Lainez, 2014).

Lehen erreforma horrek, dagoeneko, inkoherentzia-maila bat sartzen du lege-arauan; izan ere, bertan, helduen Zuzenbide Penalaren helburu batzuk arbuiatzen hasten da, hala nola proportzionaltasuna edo larderia, eta, azkenean, errefusatzen diren printzipioetan oinarritutako benetako zigorrak ezartzen zaizkie adingabeko batzuei. Horrela, ez dute lehentasuna adingabearen interesak, heziketak eta sozializazioak, baizik eta gizarte-alarma eta gizartearen babesa murrizteko beharrak (Jiménez Lainez, 2014).

4.2. LO 9/2000, abenduak 22koa

Bigarren erreforma, Justizia Administrazioa arintzeko ezarritako presazko neurrien esparruan garatua, 5/2000 Lege Organikoa indarrean sartu aurretik ere egiten da. Aldaketa garrantzitsua bat sartu zuen, justizia-auzitegi nagusietako adingabeen salak kentzen baititu. Hasiera batean, legezko testuan organo espezializatu gisa aurreikusten ziren, eta adingabeen epaileen ebazpenen aurkako apelazio-errekurtsoen berri izateko eskumena dute. Horren orde, probintzia-auzitegiei oro har esleitutako eskumena ezartzen da, eta, horren ondorioz, ez da lehenengoak eskatzen duen bigarren mailako espezializazio bera. Gainera, kendu egin da Gobernuak Psikologoak eta Hezitzaileen Kidegoak eta Auzitegiko Gizarte Langileen Kidegoak sortzeko duen betebeharra, eta, azkenik, Herri Administrazioen Araubide Juridikoari eta Administrazio Prozedura Erkideari buruzko Lege Organikoaren 4. artikulua aplikazioa etenda utzi da bi urtez, hemezortzi urtetik hogeita bat urtera bitarteko gazteei araubide berezia aplikatzeko aukera ezartzen baitzuen (Jiménez Lainez, 2014).

4.3. LO 9/2002, abenduak 10ekoa

Hirugarrenik, 9/2002 LO aipatu behar da, ez baitu inolako aldaketarik sartu AEPLOaren testuan, baina legearen jatorrizko bertsioan jasotako aurreikuspenetako baten aplikazioa eteten du, hala nola hemezortzi eta hogeita bat urte bitarteko subjektuek egindako arau-haustea bere esparruan sartzea. Zehazki, 2007ko urtarrilaren 1a arte (Jiménez Lainez, 2014).

4.4. LO 15/2003, azaroaren 25ekoa

Legeak jasotzen duen laugarren erreforma, 3 urteko epean, 15/2003 Lege Organikoa egiten duena da, delituak zuzenean ofenditutako pertsonen, haien gurasoen, jaraunsleen edo legezko ordezkarien prozesuan jarduteko aukerak aldatzen dituen, adingabeak badira. 5/2000 Lege Organikoarekin duen aldea da esku-hartze mugatu bat aukeratzen zuela; erreformaren ondoren, ordea, mugarik gabeko akusazio partikularra sartzen da, helduen prozesu penalean duen konfigurazioaren baliokidea. Lege-aldaketa hori doktrinaren sektore jakin batek kritikatu du, eta doktrinaren edukiaren aurkako argudioak ematen ditu (Jiménez Lainez, 2014).

Lehenik eta behin, akusazioa fiskalaren ustez hezkuntza-ikuspegitik egokienak diren babes-prozesuen kontra jar daiteke, hala nola, adiskidetzea, bitartekaritza edo auzia

artxibatzea. Bigarrenik, adingabearen eta haren familiaren alderdi intimoak kaltetu daitezke. Hirugarrenik, ez da eraginkorra, kasurik larrienetan eta garrantzitsuenetan epaileak beti ezarri baitu zehapen handiena lege esparruaren barruan. Laugarrenik, adostasuna zaildu dezakeelako eta, azkenik, akusazio partikular mugatuak ez dituelako kaltetzen biktimaren eskubideak, gertaerekin zerikusia duten jarduketetan esku har dezakeen heinean (Jiménez Lainez, 2014).

Arrazoi horiek guztiek, dirudienez, ideia hau aldeztzen dute: akusazio partikularren esku-hartzeak ez dio mesede egiten adingabearen interes gorenari, baizik eta erreforma horrek Zuzenbide Penala biktima ordaintzeko erabiltzeko joerari erantzuten dio (Olaizola Nogales, 2013).

Gainera, erreforma-arauak Gobernuari agindu bat ematen dio, Legearen aplikazioa ebaluatu ondoren, adingabeak izan arren, bereziki larriak diren pertsonen egindako delitu-egitateak indar eta eraginkortasun handiagoz zehatzeko neurriak bultzatzen dituzan. Horretarako, aukera ematen du ospitaleratze-denbora luzatzeko, ezarritako segurtasun-neurriak sendotzen diren zentroetan betetzeko, eta espetxe gehienak adingabeak direla eta, zigor horiek betearazteko (Jiménez Lainez, 2014).

4.5. LO 8/2006, abenduak 4koa

8/2006 Lege Organikoaren bidez bihurtu zen Gobernuari aurreko puntuan aipatutako erreformarako agindua.

Lege Organiko honek egindako aldaketa garrantzitsuenak honako hauek dira (Olaizola Nogales, 2013):

- Erregimen itxian barneratzeko neurriak ezar daitezkeen kasuak zabaltzea
- Neurrien iraupena luzatzea
- Hamazortzi urtetik gorakoei eta hogeita bat urtetik beherakoei legea aplikatzeko aukera behin betiko kentzea
- Biktimengana hurbiltzeko edo haiekin komunikatzeko debekua eta badaezpadako urruntze-neurri berria.
- Hamazortzi urte betetzera iristen denean, helduen espetxe batean tratamendu-neurria amaitzeko aukera

- Kautelazko neurri bat hartzeko beste arrazoi bat gehitzeko aukera, hala nola, biktimaren ondasun juridikoen aurka erasotzeko arriskua
- Barneratzeko kautelazko neurria zabaltzea
- Neurriak ezartzeko eta betearazteko erregimena berrikustea
- Biktimentzako eskubideen arreta eta onarpena indartzea.

8/2006 Lege Organikoak sartzen dituen aldaketa guztiak xehetasunez aztertzen hasi gabe, horietatik atera daitekeen ondorio nagusia, zalantzarik gabe, adingabearen erantzukizun penala arautzen duen lege-araua gogortu egin dela da.

Zioen Azalpenak justifikatutako gogortzea: estatistikek adingabeek egindako delituak nabarmen gehitu direla adierazten dute, eta horrek gizarte-kezka handia eragiten du, eta Legearen sinesgarritasuna ahultzen du, adingabeek egindako eguneroko arau-hausteen zigorgabetasun-sentsazioagatik, hala nola delituengatik eta ondare-hutsegiteengatik (Jiménez Lainez, 2014).

Hala ere, onartzen den bezala, indarkeriazko delituak ez dira asko handitu; zenbait ohar egin daitezke egindako lege-aldaketari eta Zioen azalpenak emandako justifikazioari buruz. Lehenik eta behin, ez dago jasota delituen gehikuntza hori frogatzen duen estatistikarik edo ebaluaziorik egin denik; izan ere, doktrina hainbat azterlanetan oinarritzen da, hazkunde hori gertatu ez dela frogatzen dutenak. Bigarrenik, ez da ulertzen zergatik, indarkeriazko delituen kopurua handitu ez dela espresuki onartzen bada, erreformak, hain zuzen ere, delitu larrietan barneratzeko neurriaren iraupena luzatzea hartzen duen ardatz. Hirugarrenik, Zioen azalpenak adingabearen interes gorenaren printzipioari buruz egiten duen ñabardura nabarmendu behar da. Honako hau adierazten da: *“Adingabearen interes gorena, Legean lehentasuna izaten jarraituko duena, guztiz bateragarria da zigor-erantzunaren eta egindako egitatearen larritasunaren artean proportzionaltasun handiagoa lortu nahi izatearekin; izan ere, sistemak epailearen esku uzten du bi printzipioen balorazioa, modu malguan eta erantzunaren banakatze hobearen alde. Bestela, oso modu nabarian ulertaraziko liguke adingabearen interes gorena ez dela handiagoa soilik, baizik eta bakarra eta baztertzaila dela konstituzioko beste ondasun batzuen aurrean, eta ondasun horiek aseguratzea zigor- edo zuzenketa-arau ororen arabera dela”*. Hala ere, boto partikular bat jaso da, non adierazten baita aldaketek eredu-aldaketa dakartela, zigor-printzipioen gehikuntzan oinarritzen baitira,

gizarteratzeko neurrien kalterako, neurri horiek funtsezkoak baitira horrelako lege batean (Olaizola Nogales, 2013).

5.- GAZTEEN DELITUGILEAREN LEGEZKO TRATAMENDUAREN BILAKAERA ETA ESPETXEEN LEGE ORGANIKO OROKORREKIN DITUEN DESBERDINTASUNAK

Askotan entzun dugu gaur egungo Adingabeen Lege Penalak erantzun bigunegia ematen diela delitu egiten duten adingabeei. Falazia hori desmuntatzeko, **hilketa delitua erabiliko dut adibide gisa**. Horrela, adingabe bati Adingabearen Lege Penala indarrean sartu aurretik ezarri ahal izan zitzaion zehapena aztertuko dut, baita gaur egun ezar litekeena ere.

5.1. Adingabeen Lege Penalaren aurreko zehapena

Duela urte batzuk atzera bagoaz, lehenengo bereizketa egin behar dugu, subjektu aktiboek eragindako gertaeren adinaren arabera. 12 urte baino gehiagokoak eta 16 baino gutxiagokoak badira, ekainaren 5eko 4/1992 LO aplikatuko zaie; 16 urte baino gehiagokoak eta 18 baino gutxiagokoak badira, aldiz, Zigor Kodea aplikatuko da (Montero, 2019).

12 urtetik gorakoak eta 16 urtetik beherakoak izanez gero, egitateak gehienez ere 2 urteko erregimen itxiko ospitaleratze neurriarekin zehatuak izan daitezke. Aldiz, delitua 16 eta 18 urte bitarteko pertsona batek egin badu, Zigor Kodea aplikatuko zaio, 138.1 artikuluan 10 eta 15 urte bitarteko espetxe zigorra ezartzen duena hilketen delituarentzat, baina 18 urte baino gutxiagoko pertsona denez, 1973ko Zigor Kodearen 65. artikulua aplikatuko zaio: *“18 urtetik beherakoari eta 16 urtetik gorakoari legeak ezarritako zigorra baino gradu bat edo bi gutxiagoko zigorra ezarriko zaio”*. Horrek esan nahi du 5 urtetik 10 urtera bitarteko zigorra ezarriko dela (gradu batetik beheragokoa ezartzen bada), edo bi urte eta erditik 5 urtera bitartekoa (bi gradutan jaitsita ezartzen bada) (Montero, 2019).

5.2. Zehapena gaur egun

Gaur egun, neurriak har dezakeen gehieneko iraupena adingabeak gertakarien unean duen adinaren arabera da. Honela dio 10.2 artikulua:

1. Alde batetik, **gertaera 14 edo 15 urteko pertsona** batek egiten duenean, ezarri beharreko neurria 5 urte artekoa izan daiteke, erregimen itxian barneratuta. Neurri hori osatzeko, 3 urte arteko zaintzapeko askatasun neurria ere har daiteke.
2. Aldiz, **gertaera 16 eta 17 urte bitarteko pertsona** batek egin badu, ezarri beharreko neurria 8 urte artekoa izan daiteke erregimen itxian, eta hori osatzeko, 5 urte arteko zaintzapeko askatasun neurria har daiteke.

Beraz, Adingabeen Erantzunkizuna Penalaren Lege Organikoa indarrean sartu aurreko gaurkotasuna alderatzen badugu, ikusiko dugu tratamendua asko gogortu dela eta neurria gehienez ere 2 urteko barneratze-alditik 8 urtera igaro dela (5 urteko barneratze-aldia gehi 3 urteko zaintzapeko askatasuna). Hala ere, aipatu behar dugu Lege berriak adinean gora egiten duela adin txikikoei erantzukizun penala eskatzeko urteak arte, eta adin horretatik beheitikoek egindako egintzak kanpoan uzten dituela (Montero, 2019). Bestalde, Adin Txikikoaren Lege Penalaren eta Helduen Lege Penalaren artean ere aldeak daude; izan ere, 10 urteko kartzela-zigorra duen heldu batek urtean 36 edo 48 egun har ditzake irteera-baimenengatik, kondenaren laurdena bete ondoren (2 urte eta 6 hilabete); 8 urteko kartzela-zigorra ezarrita duen adingabeak, berriz, ezin izango du irteera-baimenik hartu neurriaren herena bete arte (Montero, 2019).

Espetxe-arloko legeria Herri Administrazioen Araubide Juridikoaren eta Administrazio Prozedura Erkidearen Legea baino malguagoa den beste alderdi bat da espetxe-zigorrera kondenatuak hirugarren graduren batean sailkatzeko aukera zuela. Horrek esan nahi du zentroan emango lukeela gaua, astelehenetik ostegunera, eta egunean zehar espetxetik atera eta asteburuko irteerak egin ahal izango dituela. Aldiz, 8 urteko barneratze-neurria erregimen itxian hartu behar duen adingabeak ezin izango du aldatu eta 4 urte igaro arte ezin izango du erregimen erdi-irekian edo irekian barneratu.

Azkenik, 10 urteko kartzela-zigorra duen adingabeak kondenaren 2/3 bete eta baldintzapeko askatasuna lor dezake, hau da, 6 urte eta 8 hilabete bete ondoren.

2. Taula. Adingabeen legezko tratamenduaren bilakaeraren laburpena

	LO 5/2000 BAINO LEHEN	GAUR EGUN
14-15 URTE	Gehieneko zigorra: 2 urteko internamendua	Gehieneko zigorra: 5 urteko internamendua + 3 urte zaintzapeko askatasunean
16-17 URTE	Zigorra: 2 urte eta 6 hilabetetik 10 urte arteko espetxe-zigorra. Baimenak: 10 urteko espetxearekin, 2 urte eta 6 hilabete beteta: - 2º egonda: urteko 36 egun - 3º egonda: urteko 48 egun Hirugarren gradua: ez da segurtasun-tarterik existitzen. Baldintzapeko askatasuna: 10 urteko espetxearekin, 6 urte eta 8 hilabete beteta lortu daiteke.	Gehieneko zigorra: 8 urteko internamendua + 5 urte zaintzapeko askatasunean Baimenak: 2 urte eta 8 hilabete beteta, urteko 12 egun. Erregimen irekirako edo semi-irekirako aukera: 4 urte betetzean.

Iturria. Neuk egina, Quadernos de Criminologiatik abiatuta, 2019.

6.- ARRISKU FAKTOREAK GAZTE DELITUGILEETAN

Garrantzitsua da argitzea arrisku-faktoreak elementu heterogeneoetan banatzen direla, banakako aldagai jakin batzuek osaturik, hala nola familiak, eskolak, gizarte-sareek, droga-kontsumoak, erreferentzia-komunitateak eta adingabe bakoitzaren bilakaera psikologikoak (Mampaso Desbrow et al., 2014).

Faktore horiek, neurri handiagoan edo txikiagoan, elkartuta agertu ohi dira, eta elkarren artean elkarreraginean aritzean, berrelikatze-mekanismo bat eratzen dute, adingabeari jokabide antisozialaren parametroetarantz bultzatzen egiten diona, eta, nerabezaroan irauten badute, delitu-eran erortzen dira (Mampaso Desbrow et al., 2014).

Orokorrean, adin txikiko gaizkileek absentismo eta eskola-porrot handia izan dute edo izan dute, eta batez bestekotik beherako gaitasun intelektualak dituzte, hezkuntza- eta gizarte-afektibitate-estimulurik ez dutelako; droga asko kontsumitu dituzte, ia egun osoan hutsik daude, ez dute ez mugarik ez araurik, frustrazioarekiko tolerantzia txikia eta arazoak konpontzeko gaitasun eskasa dute. Gainera, autoestimua baxua dute, eta, gehienetan, autoeraginkortasun-sentimenduak asko murrizten dira (Mampaso Desbrow et al., 2014).

Beraz, karentzial gisa aurkezten dira: afektuarena, aukerarena, arrakastarena, esperientzia atseginena, erreferente positiboena, segurtasun pertsonala eskaintzen duten arau eta mugetatik salbuetsiena, hezkuntza-pizgarriena. Motibaziorik gabeko adingabeak dira, eta baliabide eta estrategia pertsonal gutxi dituzte krisiak gainditzeko eta beren bizimoduak hobetzeko beharrezkoak diren aldaketak egiteko (Graña Gómez y Rodríguez Biezma, 2010).

3. Taula. Ohiko arrisku faktoreen laburpena gazte delitugileetan

<u>Aldagai sozialak</u>	Eskola	Eskola porrota eta absentismoa
	Afektiboak	Familia gatazkatsuak / Haurren arreta eza / Abandonua / Gehiegizko babesa / Muga eta araurik eza
	Sozialak	Bizitza estilo antisoziala
	Kulturalak	Bazterketa / Lagun delitugileak / Drogak / Indarkeria / Kontsumismoa / Aisia pasiboa
	Laboralak	Lanik ez egitea / Lan ezsegurua edo ezegonkorra / Legez kontrako jarduerak
	Osasuna	Aho-hortzetako arazoak / Elikadura-ohitura txarrak / Higiene-ohitura txarrak / Txertaketa txarra / Drogen abusua / Arazo dermatologikoak
<u>Aldagai soziodemografikoak</u>	Adina	14 - 17 urte
	Familia	Disziplina desegokia / Tratu txarrak / Desegituraketa / Gurasoen maila kultural eskasa / Delitu-aurrekariak / Arazo mentalak / Gatazkak / Maila sozioekonomiko baxua
	Eskola porrota	
	Drogamenpeketasuna	
	Inmigrazioa	Desegokitzapena / Xenofobia

Aldagai psikologikoak

Autoestima baxua / Errendimendu intelektual baxua / Oldarkortasuna / Egozentrismoa / Enpatia txikia / Ezegonkortasun emozionala / Autokritika eskasa / Heldutasunik eza / Garapen moral txikia / Distortsio kognitiboak / Sentsazioen bilaketa / Partaide izateko beharra / Komunikazio-defizitak / Gizarte trebetasun txikia / Defizit kognitiboak

Iturria. Neuk egina, (Mampaso Desbrow, et al., 2014)-tik abiatuta.

6.1. Familia

Adingabearen familia arrisku-faktore komun bihurtu da. Izan ere, adingabearen arazoan aurrean familiak jarrera ona eta sostengua izateak nabarmen laguntzen du jarrera moldakorrak eta prosozialak garatzen. Era berean, familia disfuntzional batek eragin nabarmena du delinkuentzia goiztiarreko jardueren garapenean (Pacheco y Hutz, 2009).

Beraz, adin txikikoa bakarrik helburu duten esku-hartzeek porrot egiteko aukera handiagoa dute familiako elementuak barne hartzen dituen beste batzuek baino. Izan ere, familia-nukleo handiegia eta hezkuntza-koherentziarik eza nagusi duten etxe desegituratuak ohiko elementuak dira lehen delitua egiten duten adingabeen kasuan, bai eta berrerortzeetan ere (Mampaso Desbrow et al., 2014). Gazte horiek barne-kontrolerako gune txiki bat dute, eta, horren ondorioz, familiak beren hezkuntzan eta sozializazioan parte hartzea funtsezko babes-faktorea da (Contreras, Molina y Cano, 2011).

Adingabeen hezkuntza oso zaila da, familiaren kontrol eta laguntza egokirik ez duenean. Familia egituratuenean motibazio-maila handiagoko seme-alabak dituzte, eta barne-kontrolerako locusa hobea da (Fontaine, 1994). Izan ere, haurra familiarekin normalizatuta dagoenean, probabilitate handiagoa du eskolan edo lanean normalizatuta egoteko, eta aukera gutxiago ditu delituzko karrera bat finkatzeko, harreman negatiboa baitago berrerortzearekin (Fernández Molina y Rechea Alberola, 2006).

Vázquez Gonzálezek (2003) familiarekin zerikusia duten eta etorkizuneko delitu-jokabideetan eragina duten faktore batzuk hauek dira:

- **Gurasoek jarrera krudel, pasibo eta axolagabeak izatea, baita adingabeen abusu psikologikoa ere, umiliazioen bidez.** Batzuetan, gurasoek errua egozten diete seme-alabei familiako arazoengatik; eta, kasu horietan, gurasoek portaera bortitzak badituzte, haurrek ikasiko dute indarkeria bide eraginkorra dela gatazkak konpontzeko.
- **Familiaren barruko tentsioak lagundu egiten dio adingabeak gurasoei erasotzen, eta, haiekin ezin duenez adierazi, etxetik kanpo gainerakoekin duen harremanean azaltzen du.** Familian maitasunik ez izateak porrot egiten du adingabearen tasunak edo lorpenak nabarmentzeko orduan, eta afektua eta maitasuna erakusteko ezintasuna du ezaugarri.
- **Gurasoen eta seme-alaben arteko komunikaziorik ezak berekin dakar haien arteko mezuak nahasiak eta kontraesankorrak izatea, inori ez hitz egiteko eta ez erantzuteko joera izatea, eta familia-arazoei uko egitea.**

6.2. Eskola

Eskola sozializazio-agente garrantzitsuenetariko bat da, non adingabeek gizartearekiko portaera zuzena izaten ikasten baitute, baita kultura-oinarri gisa balio duten zenbait ezagutza ere (Mampaso Desbrow et al., 2014).

Eskolan, delituzko jokabideekin lotutako bi fenomeno daude:

Batetik, delinkuentzia errendimendu akademiko baxuarekin eta eskola-absentismoarekin lotzen da. Haurra eskolan porrot egiten hasten denean, gogo-aldarte negatiboa izaten du eskolako antolaketaren eta agintearen aurrean, eta autoestimu baxua, seguruenik, portaera bortitzetan inplikatu d (Chan Gamboa et al., 2009).

Nerabeak gizartean sustatzen diren balioen arabera sozializatzeko, indibidualismoa eta lehiakortasuna sustatzen dira, hezkuntza-eskakizun handi batekin batera. Egoera horren aurrean, motibazio faltagatik edo ikasteko gaitasunik ezagatik, gaintitu egingo dira eta eskolarekiko axolagabetasuna agertzen hasiko dira, jarrera bortitz eta errespetugabeekin batera (Vázquez González, 2003).

Azken batean, adingabeak eskola-porrotaz duen pertzepzioak autoestimua honda dezake, eta hori arrisku-faktore bihurtzen da delituzko eta antisozialezko portaerak agertzeko (Ríos Martín, 1993).

Bestalde, eskola-bandalismoa ere handitu egin da, ikasleek irakasleei edo ikaskideei eraso fisikoak eragiten dizkietenak; eta, zenbait kasutan, eskolatik kanpoko arrazoiengatik izan ohi da, hala nola familia-gatazkengatik edo norberaren aldagaiengatik (Roldán Franco, 2009).

Eskola-eremuko erasorik ohikoena ere aurkitzen dugu: **bullying-a**. Jokabide horiek mehatxuak, irainak, larderia, jazarpena eta isolamendua dakarte, fisikoa, psikologikoa edo ahoz. Hau da, gizarte-sariak lortzera bideratutako eraso da, eta horien artean dago beste pertsona baten menpekotasunaren eta umiliazioaren aurreko botere-sentimendua (Ortega Ruiz, 2010).

6.3. Sare sozialak

Komunikabideek ere garrantzi handia dute adingabeengan, sare sozialekin eta telebistarekin etengabeko harremana baitute.

Indarkeria telebistan, filmetan, sare sozialetan eta abarretan agertzearen arteko harremana egon daiteke. eta jokabide antisoziala. Izan ere, indarkeria begiestea kitzikagarria izan daiteke, eta munduko joera oldarkorrek desinhibitze balio dezake. Indarkeriaren ohiko begiespenak balio lezake pertsona bortitzak sentiberatasunik gabe uzteko; indarkeria erregulartasunez begiesteak indarkeriaren inguruko eskema kognitiboak zehaztu eta indartu ditzake (Martínez Iglesias, 2016).

6.4. Droga eta alkohol kontsumoa

Toxikoen kontsumoa ere arrisku-faktorea da gazteen delinkuentzian. Rivero Cuadrado, Marín Sánchez eta Infante Rejano (2002) bi aldagaien artean erlazio bat aurkitu dute: substantziak kontsumitzen hasteko adina etorkizuneko kontsumoak eta indarkeriazko egintzak iragartzeko aldagai bat dela ezartzen dute, eta, beraz, indarkeriazko jokabideak dituzten gazteak oso gaztetan hasten dira drogak kontsumitzen. Hain zuzen, autore horiek egindako ikerketak

ondorioztatu zuen zenbait substantzia kontsumitzen dituzten gazteek monokontsumitzaileek baino jarrera bortitz gehiago dutela.

Alde horretatik, bi delinkuentzia mota bereiz ditzakegu (Otero Lastres, 1994):

1. *Delinkuentzia funtzionala*: drogak lortzeko baliabide ekonomikoak lortzeko helburu bakarrarekin egiten da delitua.
2. *Eragindako delinkuentzia*: drogen kontsumoaren ondorioz egindako delitua.

6.5. Lagunak eta gizarte-egoera

Normalean, delinkuentzia pobreziarekin lotuta egon da, baina egia da baieztapen hori egiazkoa izan daitekeela beharrazatik egindako delitu-portzentaje batean, baina ez dago ebidentziarik gazte-delitu gehienetara egokitzen den ebidentziarik. Beraz, klase sozialak garrantzi handia du adingabeen indarkeriazko eta delituzko portaeran (Mampaso Desbrow et al., 2014).

Gizarte-klase apaleko adingabeek klase ertainekoen eta altukoek baino arrisku handiagoa izan dezakete delituzko egintza bat egiteko, gizarteak erostera bultzatzen dituen ondasunak eskuratzeko zailtasunak dituztelako. Gainera, adin txikiko horiek ere hezkuntza-maila baxuagoa izaten dute, lana aurkitzeko zailtasun gehiago izaten dituzte, eta, ondorioz, frustrazio-maila eta bidegabeko baliabideen bidez gauzak lortzeko tentazioa areagotzen dira (Tomado de Martínez Iglesias, 2016).

Evansek egindako azterlan batek (2016) agerian utzi zuen diru-sarrera ekonomiko txikiak beste gabezia batzuekin korrelazioan daudela:

- Adingabeak gutxiago gainbegiratzea
- Familia desegituratuak
- Indarkeria etxean
- Aisialdiko ikasketa kontrolatu gutxiago
- Gurasoen erantzukizun txikia
- ...

Beste arrisku faktore garrantzitsu bat auzoa edo bizitokia da, eta ezaugarri hauek izan ohi ditu:

- Ingurune soziala hondatuta
- Ekonomikoki deprimituak diren eremuetan kokatuak
- Berdegune, kirol eta aisiarako gunerik ez
- Kultura eta laguntza zerbitzu prekariorik ez izatea

Gainera, horrelako testuinguruetan ohikoa da drogak banatzeko banda antolatutako egotea (Chan Gamboa et al., 2009).

Bestalde, oso garrantzitsuak dira lagun-taldeak ere. Nerabegaroko eta gaztaroko etapak oso garrantzitsuak dira independentzia emozionala eta pertsonala lortzeko, eta, beraz, berdintalde bat bilatzen dute identifikatzeko. Lagun-taldeak portaera desegokirik eta delitu-jokabiderik egiten badu, adingabearen oraingo eta geroko portaera baldintzatuko dute, eta, hartara, lagunaren portaerak imitatuko ditu, baztertua ez sentitzeko (Chan Gamboa et al., 2009).

6.6. Garapen fisiko eta psikologikoa

Faktore biologiko eta fisikoek herentzian jaso daitezkeen eta delinkuentzia eragin dezaketen ezaugarri biologikoei egiten diete erreferentzia (Vázquez González, 2003).

Faktore biologikoak eragina du adingabeak ohiz kanpoko parametro fisikoren bat duenean, garapen somatiko atzeratua adieraz dezakeena. Horrek esan nahi du faktore organikoren batek bere adinarekin bat datorren hazkuntza eta heldutasun prozesua oztopatu dizkiola adingabeari, eta horrek desoreka eragin diola (Garrido Genovés et al., 2001).

Faktore psikologikoen jarrera bortitzak eta delituzkoak barne-desordena batzuekin lotzen dituzte, hala nola, urduritasunarekin, kezkarekin, antsietatearekin edo hiperaktibitatearekin (Vázquez González, 2003).

Hauek dira adingabe arau-hausle gehienek izaten dituzten banakako faktoreetako batzuk (Ibidem, s.f.):

- *Egitura kognitiboen garapena*. Delinkuentziaren eta adimen baxuaren artean harremana dago. Adimen emozionalean, hitzezko ikaskuntzan, zigorra saihestean eta diziplina barneratzean gabeziak izaten dituzte.

Rossek (1992) adin txikiko arau-hausleengan agertzen diren pentsatzeko eta sentitzeko moduei buruzko ezagutza- eta emozio-faktore batzuk aipatzen ditu, hala nola:

- Kanpoko kontrol-locusa
 - Autokontzeptupean
 - Enpatiaren portaera afektiboaren defizitak
 - Hautemandako zaugarritasuna
 - Arrazoibide moralaren urritasuna
- *Pentsamendu egozentrikoak*. Errealitateaz duten ikuspegia baino ez dute kontuan hartzen, gainerako pertsonen pentsa edo senti dezaketinari kasurik egin gabe.

7.- FAMILIAREN GARRANTZIA GAZTEEN DELINKUENTZIAREN PREBENTZIOAN

Gurasoen eta seme-alaben arteko harreman afektiboak funtsezkoak dira adingabearen garapen egokirako. Horregatik, lotura horiek ez izateak delituzko jarduerak egiteko probabilitatea handitzeko faktore gisa jokatu dezakete (Linden y Fillmore, 1981).

Familiarekiko atxikimendu ezaren eta delinkuentziaren arteko harreman hori maila teorikoan oinarritzen da Kontrol Sozialaren Teorietan (Hirschi, 1969).

Hirschiren ustez (1996), gurasoen eta seme-alaben arteko atxikimenduak aukera ematen die gurasoei semearen jokabidea kontrolatzeko, haien jokabideei buruzko informazioa izateko eta sozializazio-prozesuan laguntzeko errespetu- eta afektu-harremanak ezartzeko. Aitzitik, atxikimendu faltak gurasoek adingabearen gainean kontrol hori izateko aukera kentzen du, eta, beraz, sozializazio-prozesua ere zaildu egingo da, eta, ondorioz, adingabeak delituzko jokabideak garatzeko aukera handituko da.

Gai horri buruz hainbat ikerketa egin dira, eta guztiek berretsi dute lotura afektiborik eza eta gurasoen eta seme-alaben arteko harremanetan gatazkarik egotea nerabearen delinkuentziarekin lotzen direla (Loeber eta Dishion, 1981).

Era berean, hainbat ikerketa egin dira aitak eta amak etxean duten harremanari buruz eta semeak bi gurasoekin duen harremanari buruz, gazteen delinkuentziarekin duen harremana ziurtasunez definitu ahal izateko.

Aitarekin eta amarekin harreman afektibo egokirik ez izateak garrantzi handia du adin txikikoarengan, haien artean gatazka eragiteaz gain, delinkuentzia ere areagotu egiten baita; gatazkaren ondorioz sortutako desadostasunak autoritatea ahultzen duelako seme-alabei begira (Davies eta Sinclair, 1971).

Glueck-ek eta Glueck-ek (1968) azterketa bat egin zuten, eta, azterketa horretan, delitugile ez diren adin txikiko batzuk eta gaizkile diren beste batzuk alderatu zituzten, eta ikusi zuten nerabe delitugileek harreman txarragoak zituztela gurasoekin.

Govek eta Crutchfieldek (1982) egindako beste azterlan baten arabera, adingabeen gurasoei elkarrizketak egin zitzaizkien eta ondorioztatu zuten gurasoen harremanak oso garrantzitsuak direla adin txikiko gizonen delitu-portaeraren eragin eta agerpenean. Bestalde, eta egindako beste azterlan batzuk kontuan hartuta, oso antzeko emaitzak aurkitu dira. Farringtonek eta Westek (1971), 14 urtez nerabeak eta gurasoak aztertu ondoren, ondorioztatu zuten delituzko jokabideak garatzen dituzten nerabeen familien ezaugarri nagusietako bat gurasoen arteko harremanetan harmoniarik eza dela.

Seme-alaben eta gurasoen arteko harreman afektiboek dagokienez, tradizioz, amak zeregin garrantzitsua du seme-alaben garapenean. Hori dela eta, hainbat ikerketa egin dira baieztatzeko amak eragin handia duela semearen portaera desbideratuan. Emaitzek erakutsi dutenez, amaren eta semearen arteko arbuioak harreman estua du delinkuentziarekin (Hirschi, 1969).

Beraz, arbuioaren ondorioz, eta egindako azterketetan oinarrituz, amak semearekiko gaitzespena eta bien arteko konfiantza falta dira adingabeen delitu-portaeraren iragarle nagusiak (McCord, 1979). Eta aitaren eta semearen arteko harremanari dagokionez, ikasketek

antzeko emaitzak erakutsi dituzte, aita-semeen arteko atxikimendu faltak eragin handia baitu delinkuentzian (West eta Farrington, 1977).

Beraz, ondoriozta dezakegu, aztertutako ikerketen arabera, bi gurasoen eta haien eta semearen arteko harreman afektibo egokiak delinkuentzia-probabilitate txikiarekin lotzen direla; gurasoen edo semearen arteko gatazkak, berriz, adingabeak delituak egiteko arriskua areagotzen dute (Mirón et al., 1988).

Bestalde, aipatzekoa da familiak adingabearen sozializazioan duen garrantzia, hau da, gurasoek seme-alaben gainean egiten duten kontrolaren eta gazteen delinkuentziaren arteko erlazioa (Mirón et al., 1988).

Familiak ezarritako arauak erabiltzea funtsezkoa da adingabea gizartean egoki sozializatzeko; izan ere, adingabeak gizarte-arauak barneratzen ez baditu, kanpoko kontrolik ez duen egoeretan, ez du izango bere portaera inhibitzen duen barne-kontrolik (Mirón et al., 1988).

Gurasoek delitu-jokabidean duten gainbegiratzeak duen garrantziari buruz egin diren ikerketen arabera, kontrol ahula edo zurrunegia desbideratutako jokabidearekin lotuta dago (Fischer, 1983). Hala, Glueck-ek eta Glueck-ek (1970) ondorioztatu zuten, adingabeko gaizkileen eta ez-gaizkileen arteko desberdintasunen aldagai garrantzitsu eta esanguratsuenetako bat gurasoen gainbegiratzea da. Horrek esan nahi du, eskuarki, adingabeko gaizkileen gurasoek kontrol eta informazio gutxi izaten dutela seme-alaben jokabideei buruz (Goldstein, 1984). McCordek (1979) esan zuen haurtzaroan gutxi gainbegiratzea delituak egiteko probabilitatean eragiten duen faktoreetako bat dela.

Bestalde, gehiegizko kontrolaren eta delinkuentziaren arteko erlazioa baieztatzen duten ikerketak ere aurkitu dira. Ildo horretatik, Kogan-ek (1980) dioenez, seme-alaben kontrolera gehiegi bideratuta dauden familiek gatazka sor dezakete gurasoen eta seme-alaben arteko harremanetan, eta, beraz, adingabeak delituak egiteko probabilitatea handitu egingo da.

Beraz, seme-alaben gainean gurasoek egiten duten kontrolari dagokionez, ondoriozta dezakegu gainbegiratze eskasa eta zorrotzegia semearen jokabide desegokiarekin lotuta daudela (Conger, 1977).

Azkenik, gurasoek nerabeari autonomia handiagoa eta, beraz, nerabearen gaineko kontrol txikiagoa ematen dioten uneari dagokionez, frogatu da desbideratu beharreko jokabidea errazagoa dela kasu hauetan (Mirón et al., 1988):

- Nerabeak adin goiztiarretan askatasuna duenean
- Edo nerabezaroaren erdiko fasean gehiegi kontrolatuta daudenean

8.- GENEROAREN IKUSPEGIA GAZTEEN DELINKUENTZIAN: GIZONEN ETA EMAKUMEEN ARTEKO EZBERDINTASUNAK?

Emakumeen kriminalitateak, urteak igaro ahala, gero eta garrantzi handiagoa hartu du Espainian, batez ere 60ko hamarkadatik aurrera, emakumea gizartean indarra hartu ondoren, eta horrek ere eragina izan zuen neska gazteen delinkuentziaren hazkundean (Hernández Prieto, 2022).

Azken hamarkadetan, emakumeen delinkuentziaren areagotzeari buruzko ikerketak egin dira, eta zehatzago esanda, adingabeen arloan jarri da arreta (Canteras Murillo, 1990).

Montero Herranzek dioenez (2011), azken urteotan, emakumeek egindako arau-hauste penalak 14 eta 17 urte bitarteko adingabeek egindako arau-hauste guztien % 15 baino zertxobait gutxiago dira.

Neska adingabe gaizkileei ezarritako neurriei dagokienez, bereziki askatasun-gabetzeari dagokionez, berdintasuna eskatzen da; hala, nazioarteko araudiaren 26.4 erregelari ezartzen denez: *“establezimendu batean barruan dagoen gazte delitugileak arreta berezia merezi du haien behar eta arazo pertsonalei dagokienez. Inoiz ez du jasoko gaizkile gazteak baino zainketa, babes, laguntza, tratamendu eta trebakuntza gutxiago. Bidezko tratamendua bermatuko da”* (Hernández Prieto, 2022).

Honek esan nahi du, halaber, zenbait neurri egoki aplikatzeko, erregimen itxiak edo erdi-irekiak adibidez, neskek zentro desberdinetan egon beharko dutela, adin txikikoak dauden ikastetxeetatik aparte, horrela edozein motatako arazoak eta liskarrak saihesteko, eta neskek ezarritako neurria ahalik eta modurik onenean gauzatu ahal izateko. Baina kontua da

praktikan hori ez dela horrela izaten aurrekontu txikiaren eta neska gazteen delituen eragin txikiaren ondorioz (Hernández Prieto, 2022).

4. Taula. Neska eta mutil adingabeak gauzatutako delitu kopurua.

2000	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	22.426	1.906	1.999.467	2,19%	0,20%

2001	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	23.186	2.119	1.923.312	2,35%	0,23%

2002	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	23.313	2.386	1.879.742	2,41%	0,26%

2003	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	21.198	2.204	1.854.043	2,23%	0,24%

2004	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	20.748	2.475	1.832.876	2,20%	0,28%

2005	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	19.204	2.473	1.826.206	2,05%	0,28%

2006	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	18.807	2.367	1.815.260	2,01%	0,27%

2007	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	17.247	2.401	1.814.676	1,85%	0,27%

2008	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	13.477	2.442	1.820.110	1,44%	0,28%

2009	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	14.782	2.790	1.806.710	1,59%	0,32%

2010	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	15.337	2.901	1.785.296	1,67%	0,33%

2011	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	14.362	2.667	1.752.489	1,60%	0,31%

2012	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	13.344	2.828	1.734.796	1,50%	0,34%

2013	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	11.988	2.756	1.718.058	1,36%	0,33%

2014	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	12.147	2.901	1.723.634	1,37%	0,35%

2015	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	11.141	2.840	1.745.654	1,24%	0,34%

2016	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	10.346	2.582	1.767.566	1,14%	0,30%

2017	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	10.819	2.824	1.799.887	1,17%	0,32%

2018	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	10.753	2.911	1.840.444	1,14%	0,33%

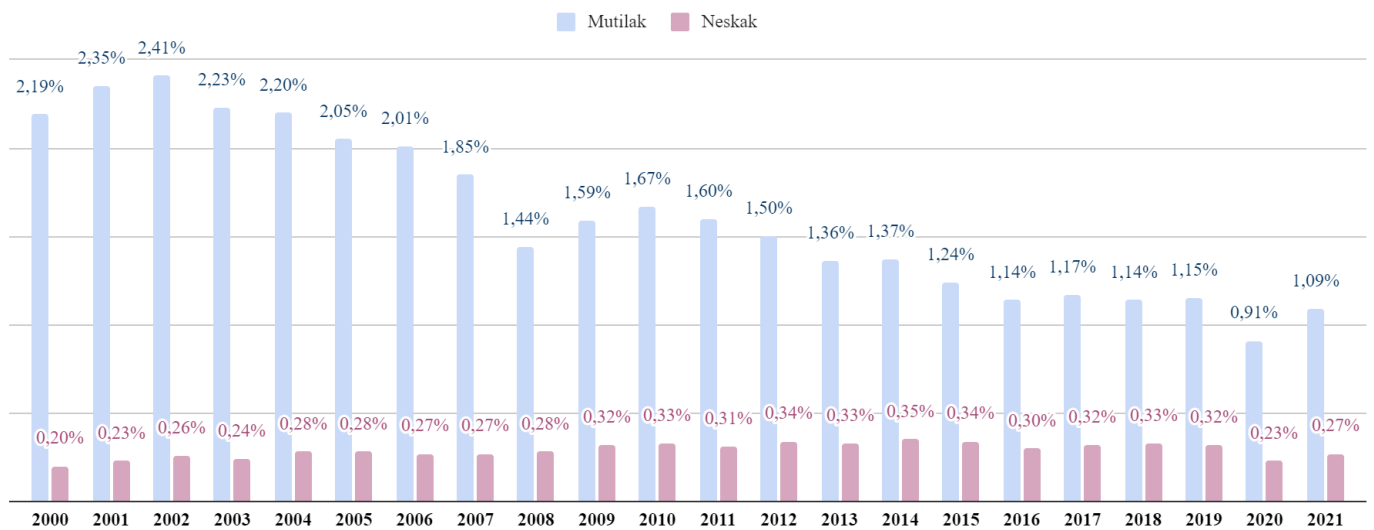
2019	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	11.160	2.952	1.883.267	1,15%	0,32%

2020	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	9.082	2.156	1.932.016	0,91%	0,23%

2021	MUTILAK	NESKAK	BIZTANLERIA	EHUNEKOAK	
	11.016	2.579	1.971.581	1,09%	0,27%

Iturria. Neuk egina, EINetik abiatuta.

1. Grafikoa. Adingabeek gauzatutako delituak.

Iturria. Neuk egina, EINetik abiatuta.

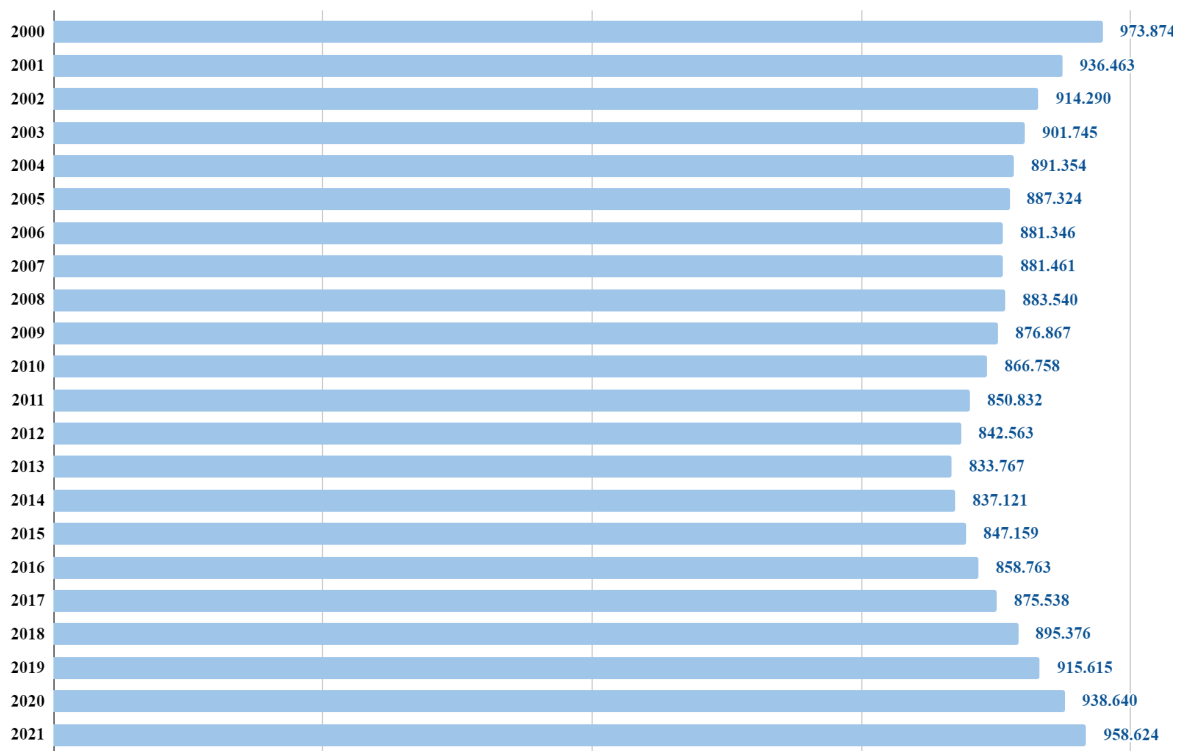
Bai grafikoan bai aztertutako tauletan ikus dezakeguz, 2000. urtetik 2021. urtera bitartean adingabeek gaizkileek eragindako delituen bilakaera osoan, mutilek izaten dute krimen-tasarik handiena, eta aldea oso nabarmena da neskekin alderatuz.

Zigor Kodearen azken erreforma egin zenetik, 2015. urtekoa, delitu kopurua handitu egin zen, bai mutiletan bai nesketan, tipo penal berriak sartu zirelako.

Mutilen delituei dagokienez, aldea ikus dezakegu, baina ez oso nabarmena aztertutako urteen artean: 2002. urtean izan zen tasarik handiena, eta 2020. urtean izan zen tasarik txikiena. Gainera, azken urteotako delituen kopurua nabarmen jaitsi da 2000. urtearekin alderatuta.

Hala ere, tasa ezberdintasuna ondorioztatu ditzazkegu biztanleria kopuruarekin? Hau da, zenbat eta mutil adingabe gehiago orduan eta delitu gehiago? Ez, arrazoia ez da proportzionaltasun hori, 2002.urtean adibidez, kriminalitate tasa handiena eman zen, eta biztanle kopurua ez zen handienetakoa izan; 2020.urtean aldiz, kriminalitate tasa txikiena eman zen, eta biztanle kopurua handienetakoa izan zen, 2002.urtekoaren antzekoa.

2. Grafikoa. Mutil adingabeen biztanleria Espainian.

Iturria. Neuk egina, INEtik abiatuta.

Nesken delituei dagokienez, delituak linealagoak dira, eta antzeko tasa izan dute aztertutako urteetan. Deigarria da, ordea, oso esanguratsua ez izan arren, 2000ko nesken delinkuentzia-tasa 2021ekoarekin alderatuz gero, handiagoa dela.

Are gehiago, 3. Grafikoa ikusten badugu, badira urteak non biztanleria kopurua txikienetakoa den eta delitu tasa nagusienetakoa. Adibidez, 2015.urtean, biztanleria kopuru txikia egon zen arren, delitu tasa altuena eman zen. Beraz, arrazoia ez da logikoa den pentsatu dezakegun hori. Mutilekin bezala, ez da izaten gero eta neska adingabe gehiago orduan eta delitu gehiago, baizik eta emakumeak gizartean lortu duten ikuskapena litzateke erantzuna.

Emakumeak egun, lehen baino aukera gehiago izaten dituzte delituak egiteko. Mutilak jarduten dituzten antzeko jarduerak betetzeko aukerak izaten dituzte, adibidez, emakumeak lehen ezin zuten lanik egin, egun aldiz, bai; etxeko jardueretan eta semeen zainketan erabili behar zuten haien denbora, egun aldiz, askatasun gehiago dute, eta tareak gizonekin ere banatzen dira. Beraz, gizonen bezain eremu berdina guztietan edo ia guztietan delituak gauzatzeko aukerak izaten dituzte, eta hori izan daiteke nesken delituen igoera.

3. Grafikoa. Neska adingabeen biztanleria Espainian.

Iturria. Neuk egina, EInetik abiatuta,

Bi generoak erakarri egiten dituzte beren aukeren barruan dauden krimenek, arrisku txikikoek eta horien bidez arrazoizko ordainsaria dutenek. Hala ere, gizonen emakumeek baino delitu gehiago gauzaten dituzte. Izan ere, mutilek neskak ez bezalako arrisku ezberdinak hartzen dituzte.

Gizonen, orokorrean, delituak egiten dituzte lehia-abantaila edo estatus hobea lortzeko; emakumeek, berriz, arrisku handiagoa izaten dute hurbileko izakien harreman pertsonalak kaltetzeko beldurratik (Steffensmeier eta Allan, 1996).

Ricardo Magaz fenomenologia kriminaleko irakaslearen hitzetan, “gizonek eta emakumeek desberdin hiltzen dute”. Gizonen ezaugarri pertsonalei dagokienez, oro har, gehiago erabiltzen dute indarkeria fisikoa, autokontrol gutxiago dute eta oldarkorragoak dira. Emakumeak, aldiz, lasaiagoak izaten dira, sotilak eta kalkulagailuak, eta ez dute indarkeria fisikora hainbeste jotzen (Barredo, 2016).

Hori rol-kontu baten ondorio izan daiteke; teoria askok azaltzen dute gizonek emakumeek baino botere- eta nagusitasun-sentimendu handiagoa sentitzen dutela. Fulleren (2007) ikuspegiaren arabera, gizonak emakumeak baino arrisku handiagokoak direla dio. Gizonen eta emakumeen artean, adostasuna dago adin goiztiarreko gizon eta emakumeengan babes- eta arrisku-faktoreen esposizioan dauden desberdintasunetan.

Faganek eta bestek egindako azterlan batean (2007), 22 arrisku-faktore edo babes-faktore bereiziren berri eman zieten gizonei eta emakumeei, eta ikusi zuten arrisku-faktoreen eraginpean egoteak justifikatzen duela mutiletan kriminalitate-tasa handiena.

1996an, Steffensmeierrek eta Allanez aztertu zuten nola neskek eta mutilek desberdin erreakzionatzen zuten haiek kategorizatu eta mugatzen zituzten gizarte-egiturekin. Ereduak hauek izan ziren:

- Generoaren antolaketa
- Delituak egiteko aukerak
- Delituaren testuingurua
- Faktore fisikoak eta biologikoak

Autore horiek ondorioztatu zuten bizitzaren arlo horiek emakumeen krimena inhibitzen jotzen zutela eta maskulinoa sustatzen zutela (Steffensmeier eta Allan, 1996). Hauek izan ziren emaitzak:

1. Neskek delitu gutxiago egiten dituzte bi rol edo adjektiboren ondorioz: beren rola betebeharrak (alaba, emakumea, ama...) eta emakumeen zainketa-ustea (emakumeen edertasunaren itxaropenak, adibidez).

Bi faktore horiek mugak sortzen dituzte neskek delituak egiteko dituzten aukeretan.

2. Prestakuntza-urteetan, kontrol sozialak mugatzen du neskek krimenak egiteko duten gaitasuna eta motibazioa.

Neskek, oro har, mutilek baino kontrol handiagoa izaten dute, eta portaera txarretatik urrunago egoten dira. Hori nerabezaroan ez ezik, helduaroan ere gertatzen da, emakumeek hartzen dituzten erabaki gehienak beren inguruneak zaintzen eta onartzen baititu.

3. Gizonen eta emakumeen arteko lan-aukeren aldea. Lan batzuetan gehienak gizonak dira, eta horrek delituak egiteko aukera handiagoa izatea eragin dezake. Adibidez, garraioan, kamioilari edo portuko langile gehienak mutilak dira, eta horrek aukera gehiago ematen die legez kanpoko trafikorako eta lapurretetarako.

Gainera, goi-karguetan nesken azalpen txikiagoak ere mugatzen du emakumeen krimena, iruzur finantzarioari edo ustelkeriari dagokienez.

Oro har, delituak egiteko aukerak izatea da delitu horiek egiteko arrazoi nagusia, eta emakumeek aukera gutxiago dituzte.

4. Mutilen eta nesken arteko indar fisikoaren aldea. Muskulu-indarraren aldea argia da, eta horrek aukera gutxiago ematen die emakumeei delituak egiteko.

9.- GAZTE DELINKUENTZIAREN LEGEZKO ONDORIOAK

Adingabeen Erantzukizun Penalari buruzko Lege Organikoaren 7. artikulua delituen bat egin duten adingabeei ezar dakizkiekeen neurrien zerrenda ezartzen du. Neurketak grabitatearen arabera ordenatuta daude, hau da, larriena erregimen itxiko internamendu-neurria da, eta arinena, berriz, gidabaimena kentzeko neurria, otsailaren 10eko 6/2005 Probintzia Auzitegiaren epaiak aipatzen duen moduan.

Gainera, neurriak bi taldetan banatuta daude: alde batetik, askatasunaz gabetzeko neurriak; eta bestetik, askatasunaz gabetzen ez duten neurriak.

Are gehiago, neurri hauetako batzuk neurri nagusi baten osagarri edo osagarri gisa ere ezar daitezke (González Rodríguez, 2003).

9.1. Askatasunaz gabetzen duten neurriak

Internamendu neurrien ondorioz, adingabea zentro berezi batean sartuko da, helduentzat aurreikusitako beste zentro batean, hau da, espetxea ez den batean. Zentro horiek adingabeen adinari, heldutasunari, beharrari eta trebetasunari egokitutako moduluetan banatuta daude (Cruz Blana, 2010).

Neurri honen bidez, adingabearen askatasuna murrizten da, eta ez da gradu berdinekoa barneratzen den erregimenaren arabera. Gainera, neurri horiek bi aldi izaten dituzte (Cruz Blana, 2010):

- Lehenengo tartean, ezarritako neurria zentruan dagokion erregimenean garatuko da.
- Bigarren tartean, zaintzapeko askatasunean egingo da, adingabekoa gizarte-ingurunera erabat itzuliko dela ziurtatzeko, gero eta autonomia handiagoa emanaz.

9.1.1. Erregimen itxiko internamendua

Erregimen itxian barneratzea da larritasun bereziko delituak egin dituzten adingabeko delitugileei aplika dakiekeen neurririk murriztaileena; izan ere, askatasuna kentzea eta familia, ingurunea eta ingurumena deserrotzea dakar. Beraz, legean aurreikusitako kasu hauetan aplikatuko da (Luis-Ravelo Tacoronte, 2019):

1. Zigor Kodean delitu larri gisa sailkatutako gertaerak
2. Zigor Kodean hain larriak ez diren delitu gisa tipifikatutako egintzak, baina horiek gauzatzean pertsonengan indarkeria edo larderia erabiltzea edo pertsonen bizitza edo osotasun fisikorako arrisku larria sortzea.
3. Taldean edo adingabeen aipatzen diren delituak talde edo erakunde kriminal batekoak badira.
4. Kasu batzuetan, kautelazko neurri gisa ezar daiteke, fiskalaren proposamenez, kasurik larrietan, biktima babesteko.

Adingabea zentruan biziko da eta bertan garatuko ditu prestakuntza, lan, hezkuntza eta aisiako jarduerak guztiak, talde teknikoak proposatu eta epaileak onetsi duen banakako exekuzio programan planifikatuak. Programa hori adingabeak zentruan izan duen bilakaeraren arabera aldatu ahal izango da. Gainera, zuzendariaren edo agintaritzaren judizialaren baimenarekin bakarrik irten ahalko dira zentrutik (González Rodríguez, 2003).

Sevillako Adingabeen Epaitegiak 2011ko martxoaren 24an emandako epaiaren arabera, neurri honen helburua da adingabeak uler dezala modu desegokian jokatzeko duela, gizartearen gaitzespen sendoa merezi duela, gertaeren erruduntasuna merezi duela eta delitua egitera eramantzen duten hezkuntza-, afektibitate- eta prestakuntza-gabeziak landu ditzala, eta, hala, gizartean erantzukizunez jokatzeko trebetasunak eta ezagutzak lor ditzala.

9.1.2. Erregimen erdi-irekiko internamendua

Erregimen erdi-irekian barneratzea askatasun-gabetze partzial bat da, adingabeak zentroan bizi baitira, baina prestakuntza-, hezkuntza-, lan- eta aisialdi-jarduerak kanpoan egiten dituzte, adingabearen portaera onari esker (González Rodríguez, 2003).

Gainera, banakako hezkuntza proiektu bat behar da, eta haren helburuak gizartearekin, pertsona edo erakundeekin edo guraso edo legezko tutoreekin harremanetan jartzen dira (González Rodríguez, 2003).

Zentrotik kanpo jarduerak egin ahal izateko, neurria hartu behar duen adingabeak bere bilakaera egokia izan behar du. Hori dela eta, adingabeen epaileari baimena ematen zaio jarduerak horiek denbora jakin baterako bertan behera uzteko edo aldatzeko, baita erregimen erdi-irekitik irekita aldatzeko ere, baldintza batzuk betetzen badira. Eta, aitzitik, erregimen erdi irekitik itxira ere alda daiteke, betiere denbora mugaturako, adingabearen bilakaera txarraren ondorioz, nahiz eta oso gutxitan gertatzen den hori (Cruz Blana, 2010).

9.1.3. Erregimen irekiko internamendua

Erregimen irekiko internamenduak adingabearen bizileku bihurtzen du, hau da, jarduerak guztiak zentrotik kanpo egiten ditu, eta bakarrik lotara itzultzen da.

Uztailaren 14ko 83/2020 Cuencako Probintzia Auzitegiaren Epaiaren arabera, neurri egokia izan ohi da delitu larri samarrak egiten dituzten adingabeentzat baita ez dute arazo handirik izaten gizarte-eremuetan, eta ez dira berrerorleak.

Nahiz eta alde txiki bat izan erregimen erdi-irekian dagoen internamenduarekin; izan ere, bertan prestakuntza, hezkuntza, lan eta aisiako jarduerak bakarrik egiten dira zentrutik kanpo, eta, azken horretan, jarduera guztiak, autore batzuek diote bi erregimenak berdinak direla. Ornos Fernándezen aburuz (2007), “erregimen erdi-irekian eta erregimen irekian egindako barneratzeak, nahiz eta hitz desberdinez definituta egon, haien edukia aztertuz gero, gauza bera esan nahi du, zeren eta bertan dauden pertsonak zentroan bizi baitira eta, bi kasuetan, kanpoan jarduerak egiten baitituzte.

9.1.4. Internamendu terapeutikoa

Barneratze terapeutikoa askatasunaz gabetzeko neurri bat da, adingabeak anomalia edo asaldura psikikoak baditu, hala nola alkoholarekiko edo drogekiko mendekotasuna, eta, beraz, arreta berezia behar badu (Sentencia del Juzgado de Menores, 72/2001).

Hau da, internamendu zentroak dira, berariaz prestatutako talde teknikoekin eta langile mediko eta psikologikoekin, kasu guztietan adin txikiko arau-hausle bakoitzarekin gainbegiraturaz eta jardunez, haien inguruabar pertsonalak kontuan hartuz. Adingabeek hezkuntza eta psikologia-arreta espezializatua jasoko dute, izan ditzaketan alterazio edo anomalia psikikoak konpondu edo gutxitzeko (Blanco Barea, 2008).

Gainera, internamendu mota hau 2 taldeetan banatu daiteke (Circular de la Fiscalía General del Estado 3/2013):

- EZ da adingabearen baimenik beharko anomalia psikikoak direnean.
- Adingabearen baimena beharko da edari alkoholodunen, droga toxikoen edo substantzia psikotropikoen mendekotasunen kasuan.

Internamendu terapeutikorako hiru modalitate daude ere, adingabeko bakoitzaren beharren arabera ezarriko direnak:

1. Erregimen itxian

2. Erregimen erdi-irekian
3. Erregimen irekian

9.1.5. Asteburuko egonaldia zentruan

Asteburuko egonaldia askatasunaz gabetzeko neurria da; izan ere, zentro batean edo etxean 36 orduz egon behar da gehienez ostiraleko arratsalde edo gauaren eta igande-gauaren artean (Ley Orgánica 5/2000).

Neurria adingabearen etxean edo ikastetxe batean garatzeko erabakia epaileak hartuko du, familiaren inguruabarren eta hezkuntza beharren arabera (Luis-Ravelo Tacoronte, 2019).

Neurri hori asteburuetan bandalismo ekintzak edo eraso arinak egiten dituzten adingabeei aplikatzen zaie. Gainera, epaile askok ohartarazpen gisa erabiltzen dute, adin txikikoek berriz ere delitua gauzatu ditzazketen kasuetan, internamendua ezarri aurretik (Pérez Ferrer, 2009). Adingabeak portaera oldarkor batek izan ditzakeen ondorio negatiboen eta beren jokabideen ondorio penalen jakitun izatea du helburu (Sentencia del Juzgado de Menores, 86/2005).

9.2. Askatasunaz gabetzen ez duten neurriak

9.2.1. Osasun mentaleko edo droga-mendekotasuneko tratamendu ambulatorioa

Tratamendu ambulatorioa internamendu terapeutikoaren antzeko neurria da; izan ere, desoreka psikologikoak edo psikismo-arazoak, alkoholarekiko mendekotasuna, droga toxikoak edo substantzia psicotropikoak gertatzen direnean, biak daude aurreikusita. Aldea da kasu honetan ez dela beharrezkoa adingabea zentro batean sartzea, eta, beraz, ez dakarkiola adingabeari askatasuna kentzea (González Rodríguez, 2003).

Neurri honen helburua alkoholaren edo beste substantzia batzuen kontsumoa uztea denean, ezinbestekoa izango da adingabearen borondatea; kontrakoa gertatuz, adingabeen epaileak neurri egokia aplikatu beharko du (Pérez Ferrer, 2009). Aldiz, aldaketa edo anomalia psikikoen ondorioz helburu psikologikoa badu, ez da beharrezkoa izango adingabearen baimena (Blanco Barea, 2008).

9.2.2. Eguneko zentro batera joatea

Eguneko zentrora joatea askatasunaz gabetzen ez duen neurria da, hau da, adingabeak arau-hauslea bizi den komunitateko gizarte-zerbitzuen jarduera-sarean integratutako zentro batera joan behar du (Cruz Blanca, 2010).

Hau da, neurri honi esker, adingabeek etxean lo egin dezakete, baina egunero ikastetxera joan behar dute laguntza, hezkuntza, prestakuntza, lan edo aisialdi lanak egitera. Gainera, beste neurri batzuk ere izaten dituzte, hala nola komunitatearen aldeko lanak (Luis-Ravelo Tacoronte, 2019).

9.2.3. Zaintzapeko askatasuna

Zaintzapeko askatasunaren neurria AEPLOk hartutako neurri garrantzitsuenetako bat da, eta Espainia osoko Adingabeen Epaitegietan gehien erabiltzen den neurrietako bat (Luis -Ravelo Tacoronte, 2019). Gainera, ez da beti neurri nagusi gisa aplikatzen, baizik eta konpentsazio gisa, beste batzuen osagarri gisa edo kautelazko neurri bezala (Sampol Plana, 2014).

Zaintzapeko askatasuna adingabeak bere familia- eta gizarte-ingurunean langile espezializatuen zaintza eta gainbegiratzearen mende jartzean datza, garapen pertsonal edo sozial jakin baterako beharrezkoak diren trebetasunak, gaitasunak eta gaitasunak lor ditzan (Cruz Blana, 2010).

Erakunde publikoak edo haren jarraipenaz arduratzen den profesionalak gizarte- eta hezkuntza-arloko neurri batzuk ezarriko ditu, neurriaren bidez osatu beharko direnak, betiere talde teknikoak eta adingabeen epaileak hala onartzen badute (González Rodríguez, 2003).

Adingabeen Epaitegiaren 46/2010 Epaiaren arabera, neurri honen helburua da adingabeen hausnartzeko gaitasuna garatzea, jardun aurretik, bere egintzetan izan ditzakeen ondorioak aurreikusten ikas dezan. Halaber, besteenganako errespetuaren garrantzia barneratu duela frogatzeko jarduerak egitea (Sampol Plana, 2014).

9.2.4. Beste pertsona, familia edo hezkuntza talde batekin bizitzea

Neurri horren ondorioz, adingabeak beste pertsona batekin, bere familia ez den beste batzuekin edo hezkuntza-talde batekin bizi behar du epaian erabakitako denboran. Talde hori aldeztatik hautatu egingo du erakunde publikoak, adingabea birgizarteratze-prozesuan orientatzeko (Urbano y De la Rosa, 2007).

Beraz, birgizarteratzeko neurri bat da, eta hobe da adingabeak bere familia-zirkulura jo ahal izatea, hau da, adingabearen inguruko pertsonen zirkulua bere familiarterkoek osatua izatea, baldin eta baimena ematen badute eta neurri hori gauzatzeko behar diren eta egokiak diren baliabideak badituzte (Urbano y De la Rosa, 2007). Ezinezkoa bada, beste familia edo ikastetxe batera joko da, baldin eta AEPLoren 19. artikuluan ezarritako baldintzak betetzen badira:

- Eskubide zibilak oso-osorik erabiltzea
- Legezko tutoreentzako ezgaitasun kausaren batean sartuta ez egotea.
- Baldintza familiar, pertsonal eta ekonomiko egokiak izatea

Neurri honen izaera, zehatzailea baino gehiago, hezitzailea da, helburua adingabea familia ingurune gatazkatsutik ateratzea eta familian edo afektuzko gabeziak osatzea baita (Sentencia de la Audiencia Provincial 657/2012). Hala ere, neurriak irauten duen bitartean, adingabeak ahaideekin harremanak izaten jarraitu ahal izango du, epaileak berariaz debekatzen ez badu behintzat. Horregatik, neurri horrek adingabearen, jatorrizko familiaren eta harrera-familiaren baimena behar du (Luis-Ravelo Tacoronte, 2019).

9.2.5. Biktimarekin komunikatzeko edo hurbiltzeko debekua

Neurri honen helburua biktimen babesa indartzea da, eta horrek beste batzuen neurri garrantzitsu eta osagarri bihurtzen du (Luis Ravelo Tacoronte, 2019). Alde batetik, adingabeak biktimengana edo senideengana hurbiltzeko debekua du, edozein lekutan dagoela ere, etxean, ikastetxean, lantokian, etab. Eta, bestetik, biktimarekin edo senideekin komunikatzeko debekua, edozein bitarteko erabiliz, idatziz, ahoz nahiz ikusiz (Pérez Ferrer, 2009).

Hala ere, neurri hori partzialki aplikatu daiteke, hau da, hurbiltzeko debekua, komunikatzeko debekua edo biak aplikatu daitezke, egoeraren eta larritasunaren arabera (Sampol Plana, 2014).

9.2.6. Gizartearen aldeko lanak

Neurri horrek ez die adingabeei askatasuna kentzen, baina delituak egiteagatik bakarrik aplikatu daiteke neurri nagusi edo osagarri gisa, baina inoiz ez kautelazko neurri bezala (Montero Hernanz, 2009).

Ordaindu gabeko interes sozialeko jarduerak egiten dira, edo prekarietate egoeran dauden pertsonen onurarako, epaileak ezarritako epe batean, betiere adingabearen baimenarekin (Blanco Barea, 2008).

Aipatzekoa da, AEPLoren 20. artikuluekin bat, prestazioetako lanaldi bakoitza ez dela egunean 4 ordukoa baino gehiagokoa izan, betiere adingabea 16 urtetik beherakoa bada. Gainera, aurretik aipatu bezala, ez dira ordainduko diren lanak, izan ere, gizarteari egindako kaltea konpontzeko egiten baitira.

Helburua da adingabeko arau-hauslea bere jokabideaz jabetzea eta, hartara, berriazko ezagutzak bereganatzea eta lanaren onura soziala bultzatzea. Neurri hori ondarearen eta ekintza bandalikoaren aurkako delituetarako aurreikusitako ohi da (Instrucción de la Fiscalía General 1072005).

9.2.7. Gizarte- eta hezkuntza-lanak egitea

Neurri mota honetan, adingabeak hezkuntza arloko berriazko jarduerak egiten dituzten bere gaitasun soziala garatzeko, eta, normalean, beste neurri batzuen osagarri gisa aplikatzen da, adibidez, zaintzapeko askatasuna (Sampol Plana, 2014).

Egia da, hala ere, adingabeen epaitegiek ez dutela maiz neurri hori aplikatzen, eta, horren ordez, zaintzapeko askatasunaren neurria hartzen dute, adingabearen bizitzaren alderdi gehiago lantzen baitira bertan (Blanco Barea, 2008).

9.2.8. Kargu-hartzeak

Neurri hau da AEPLOan aurreikusitako arinena, ez baitu zehapen-izaerarik. Delitu txikiak egiten dituzten eta, oro har, gizarte-esparruetan arazorik ez duten adingabeentzat da, etorkizunean berriro ez eragiteko aholkatzeko (AEPLO, 7.1.m.artikulua).

Neurri hori ezin zaie aplikatu berreroritako arau-hausleei, delitu arinak egin dituzten eta epailearen figura agintari gisa ikusten duten lehen mailako arau-hausleei baizik (Luis-Ravelo Tacoronte, 2019).

9.2.9. Ziklomotorrak edo ibilgailu motordunak gidatzeko baimena, edo hura eskuratzeko eskubidea, edo edozein arma erabiltzeko lizentzia administratiboak kentzea

Neurri hori osagarria da eta eskubideak murrizten ditu. Hau da, gidabaimena, ehiza-lizentzia edo armak kentzea, baina baita adingabeari gidabaimena eskuratzeko eskubidea kentzeko aukera ere (Sampol Plana, 2014).

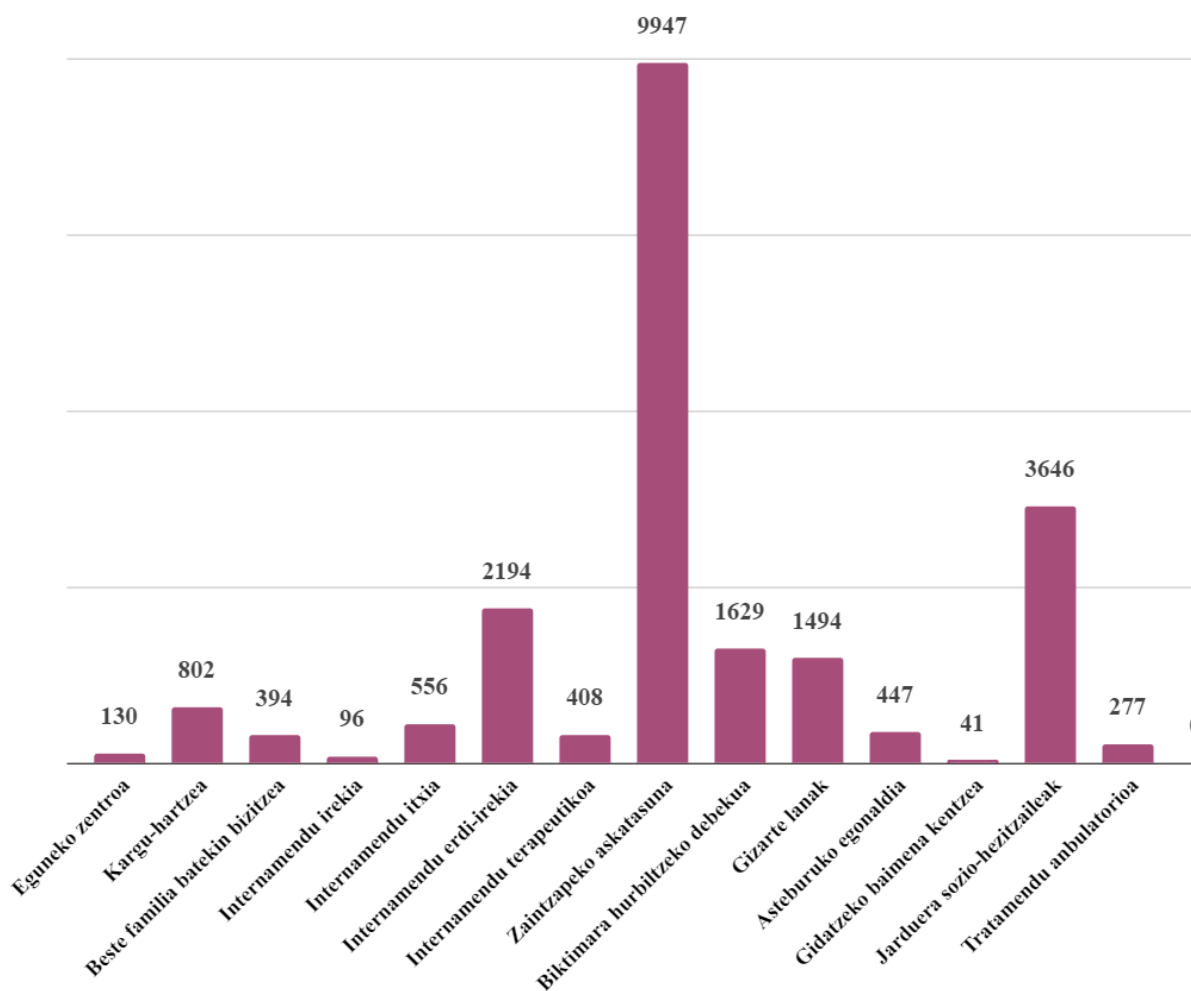
9.2.10. Erabateko desgaikuntza

Neurri hau terrorismo-delituekin lotuta dago; beraz, horrelako delituetarako aurreikusitako neurri osagarri edo osagarria da (Sampol Plana, 2014).

Neurri honen bidez, adingabeari oraindik hautetsiak diren ohore, enplegu eta kargu publikoak kenduko zaizkio, eta ezin izango ditu horiek edo besteak lortu, eta neurria ezarritako denboran kargu publikorako hautatu ahal izango du (Sampol Plana, 2014).

Heziketa-xederik ez duen neurri bakarretako bat da, eta, gainera, deigarria da iraupena, lau urtetik hamabost urtera aplikatuko baita, nahiz eta adingabearen inguruabarrak eta egindako gertaeren larritasuna kontuan hartuko diren (Pérez Ferrer, 2009).

4. Grafikoa. 2021.urtean ezarritako neurrien datuak.

Iturria. Neuk egina, Estadísticas del Registro General del Poder Judicial-etik abiatuta.

Grafikoan ikusi dezakegunez, gehien ezarritako neurria zaintzapeko askatasuna da; bigarrenik, jarduera sozio-hezitzaileak; eta azkenik, internamendu erdi-irekia.

Honen erantzuna izan daiteke askatasuna ematen duten tratamenduek emaitza hobekoak erakutsi dituztela. Garrantzitsua da adingabeak, hein batean, bere bizitza egitea eta bertan bere burua nola moldatzen duen ikustea. Inolako askatasunik ez izanez gero, gaztea egun osoan kontrolatuta egongo da, eta ondorioz, independentzia hori izateko zailtasunak izango dituzte.

Estatistikek erakutsi dutenez, gradualki askatasuna lortzen dituzten subjektuek, probabilitate gutxiago dute etorkizunean berriz deliturik gauzatzeko.

ZATI PRAKTIKOA

Ikusi dezakegun moduan, lan hau bi zatitan banatuta izan da. Alde batetik, marko teorikoari dagokionez, errepasso bat eman diogu gazte delinkuentziaren arloan literaturek azaltzen dutenari buruz. Beste aldetik, zati praktikoan, 2 analisi aurrera eraman nahi izan dira:

1. Gazte delinkuentziaren bilakaera Espainia mailan 2000.urtetik 2001.urtera bitarte, estatistika ofizialetan oinarrituz. Baita berrerortzearen inguruko ikerketen konparaketak
2. Gazte garaian delitua hastera, mantentzera edo uztera bultzatzen duten arrisku- eta babes-faktoreen analisia, elkarrizketen bitartez.

11.- GAZTE DELINKUENTZIAREN BILAKAERA ESPAINIAN

11.1. SARRERA

Gazteen delinkuentzia kezka-iturri bihurtu da mundu globalizatuan. Gero eta gehiago hitz egiten da gazteen delitu-portaera etengabe areagotzearen inguruan, bai delitu-kopuruari dagokionez, bai delituen larritasunari dagokionez; gaur egun arte adingabeen artean jokabide antisoziala prebenitzeko eta kontrolatzeko egindako ahaleginak zalantzan jarri. (Fernández, Bartolomé, Rechea & Megías, 2009).

Adingabeen Lege Penala kontuan hartuta, 14 urtetik beherakoak zigorgarriak ez izateaz gain, arduragabeak ere dira, beraz, ez dute inolako erantzukizunik izango egin ditzaketen delituengatik. Adingabeko horiek egiten dituzten delituak gizarte-kostukotzat jotzen dira, beraz, delitu horiek konpontzaileak direnez, hezkuntza-neurri zuzentzaile batzuk baino ezin izango zaizkie aplikatu. Neurri horiek, jakina, ez dute familia-izenik, eta, horregatik, jokabide antisozialak gauzatzen egiten dituzte. Errealitate horren aurrean, kasuan kasuko estatuaren edo autonomia-erkidegoaren babespean jarriko dira harrera-zentro edo -etxe batean (Valero Matas, s.f.).

Espainiaren kasuan, AEPLOri egin behar dio aurre; izan ere, orientatzailea eta konpontzailea da, eta delitugilearen garapen onena bilatzen du. Egia da zigorrak eta neurriak aldatu egiten direla adinaren arabera, eta legeak bi adin-tarteren artean bereizten duela: 14 eta 15 urte arteko tarte eta 16 eta 17 urte artekoa. Zergatik bereizketa hori? Legearen arabera, 14 eta 15 urteko gazteak ezin dira inputatu; 16 eta 17 urtetik beherakoek eragindako delituetan, berriz,

jurisdikzio-ordena eskudunak ez du kutsatuko adingabearen heziketa- eta zehapen-prozedura (Valero Matas, s.f.).

14 eta 17 urte bitarteko adingabeak erantzukizun penala dute, betiere Zigor Kodean delitu gisa kalifikatutako gertaera bat egiten badute. Adingabeak zigor bat izan dezake, adingabearen zentru batean internamentu itxian sartuz. Zehapen hori 8/2006 Lege Organikoan jasotako Adingabearen Lege Penalaren aldaketaren arabera, arau-hausleen zigorrak handitzeko aukera aurreikusten zen, gehienez ere 5 urte bete arte adingabeen zentro baten barruan egonez, gehi 3 urte zaintzapeko askatasunean, hau da, guztira 8 urte (Valero Matas, s.f.).

2001eko urtarrilaren 13an sartu zen indarrean Espainian indarrean dagoen Adingabeen Lege Penal, 5/2000 Lege Organikoaren barruan urtebete lehenago onartu zena. Ordutik, erreforma asko egin dira legea gizartearen aldaketetara egokitzen saiatuz. Hasierako legeari dagokionez, bi berrikuntza nabarmen ekarri ditu: adingabearen erantzukizun zibilaren eta erantzukizun zibil solidarioaren kontzeptua agertzen den lehen aldia da, eta delituari buruz ari diren 14 eta 17 urte bitarteko adingabeentzat berariazko erregimena ezartzen da (Valero Matas, s.f.).

Herri Administrazioen Araubide Juridikoari eta Administrazio Prozedura Erkideari buruzko Lege Organikoa indarrean sartzeak berarekin ekarri zuen kondenatutako adingabeen kopurua, egindako arau-hausteena eta jarritako neurriena etengabe handitzea, nahiz eta 14 eta 17 urte bitarteko biztanleria jaitsi, horrek Espainian kriminalitatea areagotzea ekar lezake, baina aurrerago ikusiko dugun moduan, ez da guztiz egiazkoa izango (Montero-Hernanz, 2014).

Bestalde, 2000 eta 2021 urteen arteko adin-tartea aztertuta, ikusten da, oro har, adingabeen kriminalitatea jaitsi egin dela. Hala ere, horri buruz, esan behar da,, neurri batean, urte hauetan lege, arau eta kodeetan izandako aldaketen ondorio dela.

Analisiak EInen (Estatistika Institutu Nazionala) datuetatik datozen bigarren mailako iturrietan eta Barne Ministerioaren urtekarietan zentratuko ditut.

11.2. BILAKAERA

Orokorrean, Rutter, Giller eta Hagell (2000) ateratako ondorioak, hainbat datu eta ikerketa sakon aztertu ondoren, bat dator Espainian gazteen delinkuentziaren bilakaerari buruz dagoen pertzepzioarekin. Azken hamarkadetan, delinkuentzia orokorrean, eta bereziki, gazte

delitugileen delituen kopurua gora egin du nazioartean, haien izaera aldatuz eta bortitzagoak bihurtuz. Emakume gazteek delituak egiteko aukera handitu da, eta jokabide hauek nerabezaroaren azken urteetan amaitzera pasatu dira, tarteko urteetan ordez (Fernández, Bartolomé, Rechea & Megías, 2009).

Hala ere, ondorio horiek azken 50 urteei buruzkoak ziren (nahiz eta joera azken urteetan interpretatzea izan), eta, beraz, ez digute askorik esaten gazteen delinkuentzia orain nola bilakatzen ari den. Horretarako, aurrerago egingo dudana aztertzea behar izango dugu (Rutter et al., 2000). Eta, noski, Espainiako egoera zehatzaz ezer gutxi argitzen dute. Baina erreferenteak dira, zoritxarrez, horrelako jokabideek gure gazteengan duten bilakaera eta joerari buruzko ezagutza eskasa eta oso partziala baita (Fernández et al., 2009).

Adingabearen Erantzukizun Penal arautzen duen urtarrilaren 12ko 5/2000 Lege Organikoa onartzeak aldaketa garrantzitsuak ekarri zituen eta gure herrialdeko gazteen justizian etapa berri bati ekin zion, adingabea inputagarritzat jotzen zuen ereditik 14 urtetik aurrera arau-hauste penalaren erantzulea izatera igaro zelako, nahiz eta eskakizun hori ez den helduena bezala, Zigor Kodearen 19. artikulua xedatzen duen bezala (Serrano Tárrega, 2009). 2001eko urtarrilaren 13an Legea indarrean sartu zenetik hogeitaz hamar urte baino gehiago igaro ondoren, interesgarria da gazteen delinkuentziaren bilakaera aztertzea, gertatu diren aldaketak aztertzeko.

Aztertutako tartea 2000. urtetik 2021. urtera bitartekoa da. Urte horretako azken datu ofizialak ditugu, bai EINEk bai Barne Ministerioak argitaratuak, eta 14 eta 17 urte bitarteko adingabeen atxiloketak aztertu dira, horiei aplikatzen baitzaie LORRPM. 2000. urtea analisisian sartua izan da, nahiz eta LORRPM oraindik indarrean ez egon eta adingabeei erantzukizun penal 16 urtetik aurrera exijitzen zitzaien. Helduen Kode Penal aplikatzen zitzaien, adingabeen egoera aringarri oso kualifikatuarekin.

11.2.1. ANALISI KUANTITATIBOA

11.2.1.1 Adingabe atxilotuak adinaren arabera

5. *Taulan* 14 eta 17 urte bitarteko atxilotuen datuak jaso dira. Horri esker, 2000-2021 urteen tarteko gazteen delinkuentziaren bilakaeraren lehen hurbilketa egin dezakegu. Atxiloketak gero eta gehiago hazi ziren 2001. eta 2002. urteetan, 2000. urtearekin alderatuta, eta 2003tik aurrera jaisten hasi zen (Serrano Tárrega, 2009). Beraz, lehen azterketa horrek erakusten digu delinkuentzia jaitsi egin dela eta joera horrekin jarraitzen duela ia gaur egun arte.

5. Taula. Gazte delitugileen atxiloketa guztiak.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
14 urte	3.003	3.612	3.565	3.156	3.129	2.808	2.647	2.589
15 urte	4.719	5.778	5.749	5.444	5.115	4.860	4.188	4.457
16 urte	7.444	7.580	7.501	6.822	6.966	6.546	5.608	5.610
17 urte	9.166	8.335	8.884	7.980	7.913	7.463	6.673	6.992
GUZTIRA	24.322	25.305	25.699	23.402	23.123	21.677	21.174	19.648
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
14 urte	2.687	2.728	2.843	2.717	2.597	2.403	2.558	2.440
15 urte	3.759	4.009	4.029	3.782	3.667	3.323	3.416	3.206
16 urte	4.578	5.233	5.356	5.062	4.719	4.219	4.223	3.929
17 urte	4.895	5.602	6.010	5.478	5.189	4.799	4.851	4.406
GUZTIRA	15.919	17.572	18.238	17.039	16.172	14.744	15.048	13.981
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	-	-
14 urte	2.262	2.423	2.580	2.544	1.944	2.341	-	-
15 urte	3.119	3.217	3.080	3.252	2.592	3.175	-	-
16 urte	3.640	3.911	3.913	4.028	3.247	3.911	-	-
17 urte	3.907	4.092	4.091	4.288	3.455	4.168	-	-
GUZTIRA	12.928	13.643	13.664	14.112	11.238	13.595	-	-

Iturria. Neuk egina, Anuarios del Ministerio del Interiortik abiatuta.

Bi adin-tarteen arteko aldeari erreparatzen badiogu ere, datuek erakusten digute atxilotu gehienak 16 eta 17 urte bitartekoak direla.

Bestalde, gazteen kriminalitate-tasa osoa ezagutzeko, adingabeek egindako delituen kopuru osoaren eta Espainiako urtero 14-17 urteko biztanleria-tasaren arteko erlazioa kalkulatu dut. Horretarako, Estatistikako Institutu Nazionalak (EIN) argitaratutako datuetatik jaso dut gazteen tasa, Udal Erroldan jasotako biztanleriaren zifra ofizialetatik.

6. Taula. Adingabeen biztanle kopurua eta atxilotuen portzentaia.

Urteak	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Biztanleria	1.999.467	1.923.312	1.879.742	1.854.043	1.832.876	1.826.206	1.815.260	1.814.676
Atxilotuak	24.322	25.305	25.699	23.402	23.123	21.677	21.174	19.648
%	1.22	1.32	1.37	1.26	1.26	1.19	1.17	1.08
Urteak	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Biztanleria	1.820.110	1.806.710	1.785.296	1.752.489	1.734.796	1.718.058	1.723.634	1.745.654
Atxilotuak	15.919	17.572	18.238	17.039	16.172	14.744	15.048	13.981
%	0.87	0.97	1.02	0.97	0.93	0.86	0.87	0.80
Urteak	2016	2017	2018	2019	2020	2021	-	-
Biztanleria	1.767.566	1.799.877	1.840.444	1.883.267	1.932.016	1.971.581	-	-
Atxilotuak	12.928	13.643	13.664	14.112	11.238	13.595	-	-
%	0.73	0.76	0.74	0.75	0.59	0.69	-	-

Iturria. Neuk egina, Anuarios del Ministerio del Interior eta INEtik abiatuta.

14 eta 17 urte bitarteko Espainiako biztanleriari buruzko datuetatik, ikus dezakegu 2000tik 2018ra jaitsi dela, azken urte horretan hasi baita berriro igotzen. Kriminalitate-tasak atxiloteten joera bera erakusten du:

- 2001 eta 2002 urteetan gora egin zuen.
- Tasa bera mantendu zen 2003an eta 2004an, populazioa jaitsi arren.
- 2003an hasi zen beherantz egiten ia gaur egun arte, eta 2020. urtea da kriminalitate-tasaren ehuneko txikiena duena.

6. *Taulari* erreparatzen badiogu, ikusi dezakegu 2001. eta 2002. urteetan izan zela kriminalitate-tasa handiena; gazteen % 1,32 eta % 1,37, hain zuzen. 2003. eta 2004. urteetan, atxilotuen %1,26k jarraitzen du, nahiz eta egia den 2004an atxilotetak gutxitu egin direla, baina, aldi berean, biztanleria gutxitu egin denez, atxilotuen ehunekoak bere horretan dirau 14 eta 17 urte bitarteko gazteen gutzizko biztanleriarekiko. 2005ean biztanleriaren %1,19raino jaitsi zen, eta 2006an beste jaitsiera txiki bat izan zen aurreko urtearekin

alderatuta, %0,02ko aldearekin. Hala ere, hurrengo urtekoa nabarmenagoa izan zen, 2007an gazteen atxiloketak gazteen %1,08 izan baitziren. 2008. urtearekin alderatuta, kriminalitate-beherakadarik handiena izan da, % 0,21eko aldearekin, eta 2013. urtera arte ez da berriro jaitsi; izan ere, 2008. urtearekin alderatuta, 2009., 2010., 2011. eta 2012. urteetan kriminalitate-hazkunde txiki bat izan zen, eta 2010. urtean gazteen kriminalitate-tasa handiena eman zen. 2013tik aurrera (aurreko urtearekin alderatuta tasa handitu egin den arren, 2017. eta 2019. urteetan bezala), adingabeen atxiloketak nabarmen jaitsi dira.

Hain zuzen, 2000. urtea gaurkotasunarekin (2021) alderatuz gero, ondoriozta dezakegu jaitsiera nabarmena izan dela gazteen delinkuentzian, bereziki, Adingabeen Lege Penala ezarri zenetik.

Beraz, ikus dezakegun bezala, atxiloketa-kopuruak behera egiten du urtetik urtera, baita gazteen kopuruak ere, eta atxilotuen kopuruak ere behera egiten du. Estatistikek erakusten dutenaren arabera, esan behar da adingabeen atxiloketak urtez urte gutxituz joan direla 2003tik, eta horrek gazteen delinkuentzia nabarmen jaitsi dela.

Datu ofizialek zalantzan jartzen dute legegileak Herri Administrazioen Araubide Juridikoari eta Administrazio Prozedura Erkideari buruzko abenduaren 4ko 8/2006 Lege Organikoak egindako azken erreforma justifikatzeko argudiatutakoa. Lege horrek, bere Zioen Azalpenean, honela dio: *“Estatistikek adingabeek egindako delituen kopurua nabarmen handitu dela adierazten dute, eta horrek gizarte-kezka handia sortu du, eta Legearen sinesgarritasunean lagundu du, urraketa txikiek eguneroko zigorgabetasuna eragiten baitute. Horrekin batera, onartu behar da, zorionez, ez direla nabarmen handitu indarkeriazko delituak, nahiz eta benetan gertatutakoek eragin handia izan duten gizartean”* (Serrano Tárraga, 2009). Hala ere, Barne Ministerioak argitaratutako estatistikak aztertuz gero, argi eta garbi ikusten dugu deslotura dagoela delituzko errealitatearen eta Gazteen Zuzenbide Penalean jarraitutako politika kriminalaren artean.

11.2.1.2. Adingabe atxilotuak sexuaren arabera

7. Taula. Adingabe atxilotuak generoaren arabera¹.

Urteak	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mutilak	22.426	23.186	23.313	21.198	20.748	19.204	18.808	17.247
Neskak	1.906	2.119	2.386	2.204	2.475	2.473	2.367	2.401
GUZTIRA	24.332	25.305	25.699	23.402	23.223	21.571	21.175	19.648
%	M: %92.20	M: %91.63	M: %90.72	M: %90.58	M: %89.73	M: %88.59	M: %88.83	M: %87.78
	N: %7.80	N: %8.37	N: %9.28	N: %9.42	N: %10.27	N: %11.41	N: %11.17	N: %12.22
Urteak	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mutilak	13.477	14.782	15.337	14.362	13.344	11.988	12.147	11.141
Neskak	2.442	2.790	2.901	2.667	2.828	2.756	2.901	2.840
GUZTIRA	15.919	17.572	18.238	17.039	16.172	14.744	15.048	13.981
%	M: %84.66	M: %84.12	M: %84.09	M: %84.30	M: %82.51	M: %81.30	M: %80.72	M: %79.70
	N: %15.34	N: %15.88	N: %15.91	N: %15.70	N: %17.49	N: %18.70	N: %19.28	N: %20.3
Urteak	2016	2017	2018	2019	2020	2021	-	-
Mutilak	10.346	10.819	10.753	11.160	9.082	11.016	-	-
Neskak	2.582	2.824	2.911	2.952	2.156	2.579	-	-
GUZTIRA	12.928	13.643	13.664	14.112	11.238	13.595	-	-
%	M: %80.02	M: %79.30	M: %78.70	M: %79.08	M: %80.81	M: %81.02	-	-
	N: %19.98	N: %20.70	N: %21.30	N: %20.92	N: %19.19	N: %18.98	-	-

Iturria. Neuk egina, Anuarios del Ministerio del Interior eta EINetik abiatuta.

Atxilotuak sexuaren arabera aztertzean, harritu egiten gaitu emakume delitugileen aurrean, delituak egiten dituzten gizonen kopuru handiak ikusteak. Hori helduen delinkuentzian eta

¹ Taulan: M (mutilak) eta N (neskak).

gazteen delinkuentzian gertatzen da, eta deigarria da nesken kopururik txikiena, eta horrek emakumeen delinkuentziari arreta gutxi jartzea eragiten du.

Zalantzarik gabe, sexua gaizkiletasunaren korrelazio sendoa duen aldagaia da (Serrano Maíllo, S.F.), eta honela adierazi da:

1. Emakumeek egindako delitu gutxiago, gizonezkoen kriminaltasun-tasa handien aurrean.
2. Emakumeen delitu-jarduera delitu jakin batzuk egitera eta delituetan indarkeria gutxi erabiltzera mugatzen da.

Beraz, horrek adierazten digu desberdintasun kuantitatiboak eta kualitatiboak daudela gizonezkoen eta emakumezkoen delinkuentziaren artean.

7. *Taulan* ikusi dezakegunez, urte guztietan, 2000. urtetik 2021. urtera bitartean, nabarmena da atxilotuen eta sexuaren arteko aldea. 2000., 2001., 2002. eta 2003. urteetan atxilotutako neskak ez ziren guztizko atxiloteten %10era iristen. Ehuneko hori 2004tik gaur egun arte gainditzen da, eta alderik handiena 2007tik 2008ra bitartean izan zen, %12,22tik %15,34ra igo baitzen. Hortik aurrera, urtez urte handituz edo txikituz joan da, baina aldea ez da hain nabarmena izan.

8. Taula. Adingabeen biztanleria generoaren arabera.

URTEAK	2000	2001	2002	2003	2004
Guztira	1.999.467	1.923.312	1.879.742	1.854.043	1.832.876
Mutilak	1.025.593	986.849	965.382	952.298	941.522
Neskak	973.874	936.463	914.290	901.745	891.354
URTEAK	2005	2006	2007	2008	2009
Guztira	1.826.206	1.815.260	1.814.676	1.820.110	1.806.710
Mutilak	938.882	933.914	933.215	936.570	929.843
Neskak	887.324	881.346	881.461	883.540	876.867
URTEAK	2010	2011	2012	2013	2014
Guztira	1.785.296	1.752.489	1.734.796	1.718.058	1.723.634

Mutilak	918.538	901.657	892.233	884.291	886.513
Neskak	866.758	850.832	842.563	833.767	837.121
URTEAK	2015	2016	2017	2018	2019
Guztira	1.745.654	1.767.566	1.799.877	1.840.444	1.883.267
Mutilak	898.495	908.803	924.339	945.068	967.652
Neskak	847.159	858.763	875.538	895.376	915.615
URTEAK	2020	2021	-	-	-
Guztira	1.932.016	1.971.581	-	-	-
Mutilak	993.376	1.012.957	-	-	-
Neskak	938.640	958.624	-	-	-

Iturria. Neuk egina, INETik abiatuta.

8. *Taula* erreparatuz gero, ikus dezakegu EINek ematen dizkigun datuek erakusten digutela 14 eta 17 urte bitarteko Espainiako gazteen artean ez dagoela alde handirik mutilen eta nesken artean, eta, beraz, gehiago harritu gaitzake mutilen eta nesken arteko atxiloketa-desberdintasunak. Baina, zergatik alde hori?

Egia da gizonezkoen delinkuentziaren eta emakumezkoen delinkuentziaren arteko aldeak betidanik egon direla, eta beti gizonezkoena izan dela nagusi. Horren ondorioz, emakumeek egindako delituei arreta gutxi jarri diegu, eta delinkuentzia gizonek sortutako fenomeno gisa globalizatu dugu (Serrano Tárraga, 2009).

Tradizionalki, emakumeen delituzko portaera sexuaren eta emakumearen berezko prozesu biologikoen bidez azaldu izan da (Canteras Murillo, 1990); eta urte batzuk geroago, emakumearen askapen-mugimenduaren teoriak aldaketak sartu zituzten emakumeen kriminalitatearen azterketan, justifikatuz emakumeak delitu gutxiago egiten zituela gizonak baino aukera gutxiago zituelako.

Horren ondorioz, premiazkoa izan zen gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna bilatzea, bai gizarte-eremuan bai delinkuentzian, eta bi sexuek egindako delituen kopurua berdintzea lortu zen. Hala ere, egia da emakumearen askapen-mugimenduaren postulatuek ez zutela bete egindako delitu-kopurua (Gim-Salinas, 1997).

Kontrol sozialari buruzko teoriak delinkuentzia-tasa txikia justifikatzen zuten, emakumeari gehiegizko kontrola egiten baitzitzaion, eta, gizonen aldean, emakumeek gizarte-kontrol zorrotzagoak izaten zituzten, hala nola gizarte-erakundeen funtzionamendua. Txikitatik, eta batez ere nerabezaroan, nesken askatasuna eta independentzia gizonena baino mugatuago dago; beraz, delituak egiteko aukera gutxiago ere lortzen dute (Serrano Tárraga, 2009).

Hala ere, oso garrantzitsua da urteetan zehar atxiloketen bilakaerari erreparatzea; izan ere, 7. *Taulari* erreparatuz gero, ikus dezakegu ezen, nahiz eta bi sexuen atxiloketen arteko aldeak egon, mutilen atxiloketak urtetik urtera murrizten direla, eta emakumeenak, berriz, handitu. Zer erakusten digu horrek? Urtetik urtera atxiloketen kopuruak behera egin badu eta mutilenak ere behera egin badu, emakumeen delinkuentziari buruzko ideia tradizional hori hautsi egin dela, emakumeek eragindako delituzko jokabideak handitu egin baitira. Beraz, horrek adierazten digu aldaketak gertatzen ari direla gazteen delinkuentzian, eta are gehiago neskek esparru kriminalean duten portaeran.

Orain dela urte asko, sexua delinkuentziarekin zerikusia zuen aldagai gisa erabili izan bada emakumeen delinkuentzia-tasa txikiena azaltzeko, jakin behar dugu sexuarekin batera beste faktore batzuek ere eragina dutela. Garrantzi handia dute hezkuntza-ereduetan izandako aldaketek; izan ere, eredu patriarkalaren ordeztasun-eredua ezarri zen, eta, horren ondorioz, neskek eta mutilak modu berean hezi ziren, inolako bereizketarik gabe. Horren ondorioz, delituak egiteko aukera gehiago izan dituzte neskek, eta ez dute hain kontrol sozial zorrotza izan (Serrano Tárraga, 2009).

11.2.1.3. Atxilotutako gazteen ehunekoa, generoaren arabera²

Hemen ikusi dezakegu gazte delinkuentziaren bilakaera ulertzeko beste moduetako bat: 2000-2021 urteetan zehar, 14 eta 17 urte bitarteko adingabeen atxiloketen ehunekoa sexuaren arabera aztertuz, aipatutako urte horietako bakoitzeko 14-17 adineko biztanleriarekiko.

² Biztanleria 14 urtetik 17 urte artekoa da.

9. Taula. Atxilotutako gazteen ehunekoa, sexuaren arabera.

	2000		2001		2002		2003	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Biztanleria	1.025.593	973.874	986.849	936.463	965.382	914.290	952.298	901.745
Atxilotuak	22.426	1.906	23.186	2.119	23.313	2.386	21.198	2.204
%	2.19	0.20	2.35	0.23	2.41	0.26	2.23	0.24

	2004		2005		2006		2007	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Biztanleria	941.522	891.354	938.882	887.324	933.914	881.346	933.215	881.461
Atxilotuak	20.748	2.475	19.204	2.473	18.807	2.367	17.247	2.401
%	2.20	0.28	2.05	0.28	2.01	0.27	1.85	0.27

	2008		2009		2010		2011	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Biztanleria	936.570	883.540	929.843	876.867	918.538	866.758	901.657	850.832
Atxilotuak	13.477	2.442	14.782	2.790	15.337	2.901	14.362	2.667
%	1.44	0.28	1.59	0.32	1.67	0.33	1.60	0.31

	2012		2013		2014		2015	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Biztanleria	892.233	842.563	884.291	833.767	886.513	837.121	898.495	847.159
Atxilotuak	13.344	2.828	11.988	2.756	12.147	2.901	11.141	2.840
%	1.50	0.34	1.36	0.33	1.37	0.35	1.24	0.34

	2016		2017		2018		2019	
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak
Biztanleria	908.803	858.763	924.339	875.538	945.068	895.376	967.652	915.615
Atxilotuak	10.346	2.582	10.819	2.824	10.753	2.911	11.160	2.952
%	1.14	0.30	1.17	0.32	1.14	0.33	1.15	0.32

	2020		2021		-	-	-	-
	Mutilak	Neskak	Mutilak	Neskak	-	-	-	-
Biztanleria	993.376	938.640	1.012.957	958.624	-	-	-	-
Atxilotuak	9.082	2.156	11.016	2.579	-	-	-	-
%	0.91	0.23	1.09	0.27	-	-	-	-

Iturria. Neuk egina, EINetik abiatuta.

2000. urtea eta 2021. urtea alderatuz gero, ikusten da gazteak gutxitu egin direla, bai gizonezkoak bai emakumezkoak. Egia da, hala ere, gaurkotasuna 2000. urtea ez den beste edozein urterekin alderatuz gero, populazioaren hazkundera ikusten dela. Baina, hori bat al dator atxilotetekin?

- **2000. urtean**, mutilen atxilotetak gizonezkoen %2,19 izan ziren, eta neskenak, berriz, emakumezkoen %20.
- **2001. urtean**, gizonezkoen atxiloteten %2,35 ziren mutilak, aurreko urtean baino %0,16 gehiago; neskenak, berriz, emakumeen %0,23 ziren, aurreko urtean baino %0,03 gehiago.
- **2002. urtean**, mutilak gizonezko populazioaren %2,41 izan ziren, aurreko bi urteetan baino kopuru handiagoa; neskek, berriz, biztanleen %0,26 ziren, aurreko bi urteetan baino handiagoa.

9. *Taulari* erreparatuz gero, ikus dezakegu 2002. urtean izan zela gizonezko-kriminalitate handiena. Urte horretatik aurrera, tasa jaisten hasi zen, eta neskena, berriz, igotzen.

- **2003. urtetik aurrera**, ikus dezakegu gizonezkoen delinkuentzia jaisten hasi zela: populazioaren %2,23 izatetik %1,09 izatera igaro zen gaur egun (2021). Nesketan, aurreko urtean baino %0,02 gutxiago jaitsi da, eta hurrengo urtetik aurrera igotzen hasiko da berriro.
- **2004tik 2008ra** gizonezkoen kriminalitatea nabarmen jaitsi dela ikus dezakegu; emakumezkoena, berriz, lerro zuzenean jarraitzen duela esan dezakegu, %0,01eko jaitsiera oso txikia izan baitu.
- **2009. eta 2010. urteetan** ikus dezakegu bi sexuen delitu-portaerak nola handitu ziren: 2009an, biztanleen %1,59 ziren mutilak, eta 2010ean, %1,67; 2009an, berriz, nesken %0,32 eta 2010ean %0,33.
- **2011tik 2013ra**, gizonezkoen delinkuentzia nabarmen jaitsi dela ikusten dugu: 2011n biztanleen %1,60 ziren, eta 2013an %1,36. Bien bitartean, ikusten dugu emakumeen delinkuentzia handitu egin zela 2012an, eta berriro jaitsi zela 2013an, eta berriz ere gora egin zuela 2014. urtean.
- **2014. urtean**, gizonezkoen delinkuentziari dagokionez, %0,01eko hazkunde txiki bat ikus dezakegu aurreko urtearen aldean, eta 2016. urtera arte jaisten hasiko da. Bestalde, emakumezkoen delinkuentzia ere zertxobait jaitsi dela ikus dezakegu, %0,05eko aldearekin.
- **2017. urtean**, bi sexuetako delinkuentziaren hazkunde txiki bat ikus dezakegu: mutilek populazioaren %1,17 osatzen dute eta neskek %0,32.
- **2018. urtean**, berriro ere, gizonezkoen delinkuentziaren jaitsiera txiki bat ikus dezakegu, aurreko urtean baino %0,03 txikiagoa; emakumezkoen delinkuentzia, berriz, %0,01 igo da.
- **2019. urtean**, gizonezkoen delinkuentzia %0,01 handitu zen berriro, eta emakumezkoen delinkuentzia, berriz ere, %0,01. Ikus dezakegunez, hurrengo urtean ere behera egingo du, bi sexuen aldean.

- **2020. urtean**, bi sexuetako delinkuentzia-tasarik baxuena aurkitu dugu 2000. urtetik 2021. urtera bitartean; mutilek gizonezkoen populazioaren %0,91 ordezkatzeko dute, eta neskek, berriz, emakumezkoen %0,23.
- **2021. urtean**, kriminalitate-tasak gora egin zuen berriro: mutiletan %0,18 eta nesketan %0,04.

Beraz, mutilen atxiloketak handitu egin ziren 2001. eta 2002. urteetan, eta pixkanaka gutxituz joan dira gaur arte, nahiz eta urte batetik bestera handitu ahal izan diren eta gero berriro gutxitu, baina alde txiki batekin. Bien bitartean, nesken kasuan, justu kontrakoa ikusten dugu, atxiloketak handituz joan dira 2001etik gaur arte, eta 2000. urtean emakumezkoen delinkuentzia-tasa txikiena izan zen.

Emakumeen delinkuentziaren gorakada oso esanguratsua ez den arren, ehunekoak mutilen atxiloketekin alderatuz gero, estatistikek emakumezkoen gazteen delinkuentzia handitu egin dela adierazten dute, eta horrek ezin du esan liberazio-mugimenduaren teoriak eta kriminologia feministaren teoriak iragarri zituzten aldaketak hasi direnik; izan ere, hala izanez gero, mutilen eta neska delinkuenteen arteko antzeko tasak aurkituko genituzke (Serrano Tárraga, 2009).

11.2.2 ANALISI KUALITATIBOA

Gazteen delinkuentziaren bilakaera kuantitatiboa aztertu ondoren, interesgarria da azterketa kualitatiboa egitea, atxiloketen ehuneko handiena egin duten delituak zein diren eta 2000tik 2021era izan duten bilakaera ikusteko. Horretarako, urtetik urtera gehien gertatzen diren 5 delituak aztertuko ditut, eta, beraz, atxiloketa gehien eragiten dituztenak. Kontuan hartu behar da ez direla urte bakoitzeko delitu guztiak, baizik eta maiztasun handieneko bost tipologiak.

Erabili ditudan datuen iturria Barne Ministerioko urtekariak eta Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiko adingabeen arau-hauste penalen estatistikak dira.

11.2.2.1. Gauzatutako delituak tipologiaren arabera

10. Taula. 2000.urtea

2000. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Gauzen gaineko indarrazko lapurreta	4.677
Ibilgailuen lapurretak	4.232
Indarrezko edo larderiako lapurretak	3.792
Ebasketak	1.724
Ibilgailu barruko lapurretak	1.662

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

10. Taulari erreparatuz gero, ikus dezakegu 14 eta 17 urte bitarteko gazteek egindako delitu gehienak lapurretak direla; lehenik eta behin, gauzetan indarrez egindako lapurretak daude, bigarrenik, ibilgailuen lapurretak eta, hirugarrenik, indarrez edo larderiak egindako lapurretak. Alde txiki bat ikus dezakegu gauzetan indarra duten lapurreta-delituen eta ibilgailuen lapurreten artean; aldiz, indarra edo larderia erabiliz egindako lapurreta-kopuruari erreparatuz gero, zifra txikiagoa dela ikus dezakegu.

Jarraian ikus dezakegu ebasketak direla gazteen artean ohikoena den 4. delitua, baina aurreko delituekiko alde nabarmena dago (ebasketak delituen 1.724 dira). Eta, azkenik, ibilgailuen barruko gauzen lapurreta-delituen aurrean gaude, aurrekoak baino kopuru txikiagoa, baina oso esanguratsua hala ere.

Beraz, 2000. urtean gazteek eragin zituzten delitu gehienak ondarearen aurkako delituak izan ziren.

11. Taula. 2001.urtea

2001. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Ibilgailuen lapurretak	5.280
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	4.700
Indarrezko edo larderiazko lapurretak	4.077
Ibilgailu barruko lapurretak	2.040
Ebasketak	1.885

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2001. urtean, aurreko urtearekin alderatuta, ibilgailuen lapurretak gora egin zuten (1.048 delitu gehiago), eta delitu arruntenen lehen postua lortu zuten. Bigarrenik, gauzen gaineko indarrezko lapurreta-delituak daude, eta aurreko urtean baino 33 delitu gehiago izan dira. Hirugarrenik, indarra edo larderia duten lapurreta-delituak ditugu, guztira 285 izan zirenak.

Ondoren, ibilgailuen barruko gauzen lapurreta-delituak ere handitu egin direla ikusi dugu: 378 lapurreta gehiago. Azkenik, ebasketak izango genituzke, aurreko urtean baino 341 delitu gehiago.

Beraz, ikus dezakegu nola handitu ziren gazteen delinkuentzia eta ondarearen aurkako delituak aurreko urtearekin alderatuta.

12. Taula. 2002.urtea

2002. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Ibilgailuen lapurretak	4.881
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	4.447
Indarrezko edo larderiazko lapurretak	4.344

Ebasketak	2.226
Ibilgailu barruko lapurretak	1.791

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2002an, delitu guztiak jaitsi egin dira, indarra edo larderia duten lapurreta-delitueta eta ebasketetan izan ezik:

- Ibilgailuen lapurretak aurreko urtean baino 399 delitu gutxiago izan ziren.
- Gauzen gaineko indarrezko lapurretak ere jaitsi egin ziren, aurreko urtean baino 243 delitu gutxiagorekin.
- Autoaren barruko gauzen lapurretak ere aurreko urtean baino 249 delitu gutxiago izan ziren.
- Aldiz, indarra edo larderia erabiliz egindako lapurreta-delituak 267 delitu izan ziren guztira, eta ebasketak 341.

Beraz, nahiz eta delitu mota batzuk handitu eta beste batzuk gutxitu, ikus dezakegu ondarearen aurkako delituak nagusitzen jarraitzen dutela, aurreko urteetan bezala.

13.Taula. 2003.urtea

2003. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Ibilgailuen lapurretak	4.076
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	3.881
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	3.763
Ebasketak	2.000
Kotxe barruko lapurretak	1.450

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2003an, delinkuentzia oro har jaitsi egin zela ikus dezakegu, delitu-mota guztietan jaitsi baitzen kopurua:

- Ibilgailuen lapurretak 805 delitu gutxiago izan ziren urtean.
- Gauzen gaineko indarrezko lapurretak jaitsi egin ziren, aurreko urtean baino 566 delitu gutxiago.
- Indarra edo larderia erabiliz egindako lapurretak ere gutxitu egin ziren, 581 delituko aldearekin.
- Ebasketak aurreko urtean baino 226 gutxiago izan ziren.
- Autoaren barruko gauzen lapurretek aurreko urtean baino 341 delitu gutxiago izan zituzten.

Beraz, ikus dezakegu iazko delinkuentziak beheranzko joera izaten jarraitzen duela, eta indarra edo larderia duten lapurreta-delituak ere gutxitu egin direla. Ondarearen aurkako delituak dira, halaber, tipologia nagusia.

14.Taula. 2004.urtea

2004. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	3.776
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	3.729
Ibilgailuen lapurretak	3.393
Ebasketak	2.129
Ondarearen kontrako beste delituak	1.565

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2004an, aurreko urtean ez bezala, hainbat motatako delituen gorakada ikus dezakegu. Gora egin zuten bakarrak, alde batetik, indarrez edo larderiaz egindako delituak izan ziren, aurreko urtean baino 13 delitu gehiago eman ziren, eta horrek igoera ez oso esanguratsua erakusten du; eta bestetik, lapurreta-delituak, aurreko urtean baino 129 delitu gehiago eginez. Gauzen gaineko indarrezko lapurretei dagokienez, 152 delitu gutxitu ziren, aurreko urtearekin alderatuta, eta ibilgailuen lapurretak 683 delitu gutxiago izan ziren guztira.

Beraz, 2004an, delitu-mota horrek gora egin zuen berriro, eta oraindik ere ondarearen aurkako delituak nagusi izanez.

15. Taula. 2005.urtea

2005. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	3.497
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	3.456
Ibilgailuen lapurretak	2.860
Ebasketak	1.921
Ondarearen kontrako beste delituak	1.390

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2005ean, aurreko urtean baino delitu mota gutxiago izan ziren:

- Gauzen gaineko indarrezko lapurretak 232 delitu izan ziren guztira.
- Indarrez edo larderiaz egindako lapurretak 320 delitu izan ziren guztira.
- Ibilgailuen lapurretek aurreko urtean baino 533 delitu gutxiago izan zituzten.
- Ebasketak ere 208 delitu izan ziren.

Beraz, 2005ean ikus dezakegu tipologia bakoitzeko delitu-kopurua gutxitzen joan zela, baita gazteen delinkuentzia ere, oro har.

16. Taula. 2006.urtea

2006. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	3.476
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	3.360
Ibilgailuen lapurretak	2.850
Ebasketak	1.663
Ondarearen kontrako beste delituak	1.391

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2006an, zenbait motatako delituen kopurua pixka bat handitu dela ikus dezakegu.

Alde batetik, gauzen gaineko indarrezko lapurreta-delituak, aurreko urtearekin alderatuta, 21 delitu gutxiago izan ziren guztira, eta indarra edo larderia zuten lapurretak 96 delitu gutxiago.

Bestalde, ibilgailuen lapurreta-delituek aurreko urtean baino 10 delitu gehiago izan zituzten, eta ebasketek aurreko urtean baino 258 delitu gehiago.

Beraz, 2005ean gazteen delinkuentziaren beheranzko joera aldatu egin da, eta 2006an gora egin du berriro.

17. Taula. 2007.urtea

2007. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	3.466
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	3.079
Ibilgailuen lapurretak	2.350
Ebasketak	1.572
Ondarearen kontrako beste delituak	1.152

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2007an, 2006an ez bezala, aztertutako delitu mota guztiak jaitsi egin ziren:

- Gauzen gaineko indarrezko lapurreta-delituak 10 delitu izan ziren guztira.
- Indarrez edo larderiaz egindako lapurretak aurreko urtean baino 281 delitu gutxiago izan ziren.
- Ibilgailuen lapurretek 500 delitu gutxiago izan zituzten.
- Ebasketak ere 91 delitu gutxiago izan ziren.

Beraz, ikus dezakegu aurreko urteko gazteen delinkuentziaren goranzko joera berriro aldatu dela, eta 2007an hasi zela jaisten.

18. Taula. 2008.urtea

2008. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lapurretak	6.880
Lesioak	3.042
Motordun ibilgailuen lapurretak	1.356
Ebasketak	1.073
Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	1.063

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2008an, delituzko gertakarien tipologiak aldatu egin direla ikus dezakegu. Zerrenda horri lesio-delituak eta segurtasun kolektiboaren aurkako delituak gehituz.

- Guztira, 6.880 lapurreta izan ziren, aurreko urtearekin alderatuz, gero nabarmen jaitsi zirenak, mota guztietako lapurretak aztertuz eta batuz gero (gauzetan indarra erabiliz egindako lapurreta, indarkeria edo larderia erabiliz egindako lapurretak). ibilgailu-lapurretak...). Ibilgailu motordunen delituak ere gehitu dira: 1.356 delitu urtean.
- Guztira 3.042 lesio izan ziren.

- Ebasketek nabarmen egin zuten behera, aurreko urtean baino 499 delitu gutxiago izan baitziren.
- Segurtasun kolektiboaren aurkako 1.063 delitu egin ziren guztira.

Beraz, 2008an, ondarearen aurkako delituak nagusitzen jarraitu arren, garrantzia hartzen hasi ziren pertsonen eta osotasun fisikoaren aurkako delituak.

19. Taula. 2009.urtea

2009. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lapurretak	7.620
Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	2.740
Lesioak	2.249
Motordun ibilgailuen lapurretak	1.170
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.072

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2009an, berriz ere, igoerak eta jaitsierak izan ziren, tipologiaren arabera, eta, gainera, beste delitu berri batzuk sartu ziren zerrendan: osotasun moralaren aurkako delituak.

- Aurreko urtean baino 740 delitu gehiago izan ziren lapurretak.
- Segurtasun kolektiboaren aurkako delituek ere gora egin zuten, aurreko urtean baino 1.677 delitu gehiago.
- Lesioak, aldiz, 793 delitu gutxiago izan ziren.
- Ibilgailu motordunen lapurretek lesioen joera bera izan zuten, eta guztira 186 delitu gutxiago izan ziren.
- Tipologia berri bat aurkitzen dugu: osotasun moralaren aurkako delituak, guztira, 1.072 izan zirenak.

Beraz, beste urte batzuekin alderatuz gero, 2009an segurtasun kolektiboaren aurkako delituak izan ziren gehien igo zirenak, nahiz eta lapurretak ere nabarmen igo ziren. Pertsonen ondarearen eta osotasun fisikoaren aurkako delituak nagusitzen jarraitzen dute.

20. Taula. 2010.urtea

2010. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lapurretak	7.882
Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	2.601
Lesioak	2.369
Trafiko segurtasunaren kontrako delituak	2.245
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.235

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2010ean, gutxitu ziren delitu bakarrak segurtasun kolektiboaren aurkako delituak izan ziren, aurreko urtean baino 139 delitu gehiago. Gainerako tipologia handitu egin ziren:

- Lapurretak aurreko urtean baino 262 gehiago igo ziren.
- Lesioak, 120 delitu gehiago.
- Osotasun moralaren aurkako delituak 163 delitu gehiago izan ziren guztira.
- Delitu-mota berri bat dugu: trafiko-segurtasunaren aurkakoak, guztira 2.245 delitu izan zirenak.

Beraz, 2010ean, ikus dezakegu gazteen delinkuentzia hazi egin zela aztertutako tipologia gehienetan, aurreko urtean baino ezberdintasun handiagoarekin.

21. Taula. 2011.urtea

2011. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lapurretak	7.892
Lesioak	2.336
Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	1.936
Bide-segurtasunaren kontrako delituak	1.631
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.339

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2011. urtean, gora egin zuten bi delitu-mota bakarrak hurrengoak izan zirela ikus dezakegu: alde batetik, lapurretak, aurreko urtean baino 10 delitu gehiago izan ziren, eta, bestetik, osotasun moralaren aurkako delituak, 104 delitu izan baitziren.

Gainerako tipologiei dagokienez, denak murriztu ziren:

- Lesioak, aurreko urtean baino 33 delitu gutxiago.
- Segurtasun kolektiboaren aurkako delituak 665 gutxitu ziren guztira.
- Tipologia berri bat aurkitzen dugu, bide-segurtasunaren aurkako delituak, 1.631 delitu guztira.

Beraz, 2011. urtean ikus dezakegu zenbait tipologiatan delinkuentzia handitu egin zela, eta beste batzuetan gutxitu, aurreko urtean baino jaitsiera nabarmenagoekin.

22. Taula. 2012.urtea

2012. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lapurretak	7.446
Lesioak	2.416

Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	1.607
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.450
Bide-segurtasunaren kontrako delituak	1.303

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2012. urtean, aztertu dezakegu:

Batetik, tipologia hauek handitu ziren:

- Lesioak, guztira 80 delitu gehiago.
- Osotasun moralaren aurkako delituak, guztira 111 delitu gehiago.

Bestetik, hurrengo tipologiak gutxitu ziren:

- Lapurretak, guztira 446 delitu gutxiago.
- Segurtasun kolektiboaren aurkako delituak, guztira 329 delitu gutxiago.
- Bide-segurtasunaren aurkako delituak, guztira 328 delitu gutxiago.

Beraz, 2011ko joerak jarraitu egin zuen 2012an, zenbait tipologiatan gora eginez eta beste batzuetan behera eginez.

23. Taula. 2013.urtea

2013. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Indarkeriazko edo larderiezko lapurretak	3.623
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	3.300
Lesioak	2.149
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.502
Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	1.279

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2013. urtean, berriz ere garrantzia hartu zuten indarra edo larderia erabiliz egindako lapurretek (3.623 delitu guztira) eta gauzetan indarrez egindako lapurretek (3.300 delitu guztira). Bestalde, bai lesioek bai segurtasun kolektiboaren aurkako delituek behera egin zuten aurreko urtearekin alderatuta:

- Guztira 267 delitu gutxiago dituzten lesioak.
- Segurtasun kolektiboaren aurkako delituak, guztira 328 delitu gutxiago dituztenak.

Beraz, aurreko urtearekin alderatuta, aztertutako tipologietan, gazteen delinkuentzia jaitsi egin da.

24. Taula. 2014.urtea

2014. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	3.298
Indarkeriazko edo larderiazko lapurreta	3.056
Lesioak	2.163
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.636
Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	1.192

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2014. urtean, aurreko urteetan bezala, zenbait tipologiatako jaitsierak eta igoerak izan ziren:

Bestalde, handitu egin ziren:

- Lesioak. 14 delitu gehiago.
- Osotasun moralaren aurkako delituak, guztira 134 delitu gehiago.

Eta gutxitu egin ziren:

- Gauzetan indarra duten lapurreta, guztira 8 delitu gutxiago.

- Indarrez edo larderiaz egindako lapurretak, guztira 567 delitu gutxiago.
- Segurtasun kolektiboaren aurkako delituak, guztira 87 delitu gutxiago.

Beraz, beherakadarik nabarmenena indarra edo larderia erabiliz egindako lapurreta-delitua izan zen; eta aurreko urteetako joerari jarraituz, tipologiaren arabera igoerak eta jaitsierak egon ziren.

25. Taula. 2015. urtea

2015. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	2.975
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	2.507
Lesioak	2.281
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.743
Segurtasun kolektiboaren kontrako delituak	1.251

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2015. urtean, aurreko urtearekin alderatuta, igoera hauek izan ziren:

- Lesioak 118 delitu gehiago izan ziren guztira.
- Osotasun moralaren aurkako delituak 107 delitu igo ziren.
- Segurtasun kolektiboaren aurkako delituak 59 delitu izan ziren guztira.

Hala ere, tipologia hauetan ere jaitsierak ikus ditzakegu:

- Gauzetan indarra duten lapurretak 323 delitu izan ziren guztira.
- Indarra edo larderia zuten lapurretak ere 549 gutxitu ziren.

Beraz, 2015. urtean beherakadak igoerak baino esanguratsuagoak izan zirela ikus dezakegu, aurreko urteekiko aldea handiagoa izan baita. Hala ere, aurreko urteetan aipatutako joerari jarraitu zion, delitu-motaren arabera igo eta jaitsi egin ziren, eta beti nagusitu ziren ondarearen aurkako eta pertsonen osotasun fisikoaren aurkako delituak.

26. Taula. 2016.urtea

2016. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lesioak	4.225
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	2.579
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	2.559
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.710
Askatasunaren kontrako delituak	1.537

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2016. urtean, joera hau ikus dezakegu:

- Lesio-delituek igoera nabarmena izan zuten aurreko urtearekin alderatuta, eta 1944 delitu gehiago izan ziren.
- Gauzetan indarra duten lapurreta-delituak, aldiz, jaitsi egin ziren, aurreko urtean baino 396 delitu gutxiago.
- Indarra edo larderia erabiliz egindako lapurretek oso hazkunde txikia izan zuten, aurreko urtean baino 52 delitu gehiago izan baitziren.
- Osotasun moralaren aurkako delituek aurreko urtean baino 33 delitu gutxiago izan zituzten.
- Aurten delitu-mota berri bat dago: askatasunaren aurkako delituak, guztira 1.537 delitu.

Beraz, aurreko urteetako joera berarekin jarraitzen dugu, baina lesioekiko alde nabarmenago batekin eta aurreko urteetan ikusi ez genituen delituen tipologiarekin.

27. Taula. 2017.urtea

2017. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lesioak	5.671
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	2.682
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	2.324
Segurtasunaren kontrako delituak	1.798
Osotasun moralaren kontrako delituak	1.624

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2017an, egoera honen aurrean gaude:

- Lesioen delitua nabarmen handitu da, aurreko urtean baino 1446 delitu gehiago izan baitira.
- Indarra edo larderia duten lapurreta-delituak pixka bat handitu zen, aurreko urtean baino 123 delitu gehiago eginez.
- Gauzetan indarra duten lapurreta-delituen beherakada txiki bat, guztira 255 delitu gutxiago.
- Delitu-mota berri bat aurkitzen dugu, segurtasunaren aurkako delituak, urtean 1.798 delitu guztira.
- Osotasun moralaren aurkako delituei dagokienez ere beherakada txiki bat izan da, guztira 86 delitu gutxiago izan baitira.

Beraz, 2017ari dagokionez, pertsonen osotasun fisikoaren aurkako delituak eta ondarearen aurkako delituak handitu egin ziren.

28. Taula. 2018.urtea

2018. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lesioak	6.698
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	2.406
Indarkeriazko edo larderiazko lapurrertak	2.396
Askatasunaren kontrako delituak	2.274
Mehatxuak	2.044

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2018an, igoerak eta jaitsi/erak ikus ditzakegu, baita delitu-mota berriak ere:

- Lesio-delituek gora egin zuten aurreko urtearekin alderatuta; guztira, aurreko urtean baino 1027 delitu gehiago izan ziren.
- Gauzetan indarra duten lapurreta-delituak ere handitu egin ziren, eta aurreko urtean baino 82 delitu gehiago eragin zituzten.
- Indarra edo larderia erabiliz egindako lapurreta-delituak, aldiz, aurreko urtean baino 286 delitu gutxiago izan ziren.
- Bi delitu-mota berri daudela ikus dezakegu. Alde batetik, askatasunaren aurkako delituak, 2.274 delitu guztira; eta bestetik, mehatxuak, guztira 2.044 delitu.

Beraz, urte honi dagokionez, pertsonen aurkako delituak eta osotasun fisiko eta psikikoak gora egin duela ikus dezakegu, kontuan hartuta lesio-delitua handitu egin dela eta beste bi delitu mota gehitu direla zerrendan: askatasunaren eta mehatxuen aurkako delituak.

29. Taula. 2019.urtea

2019. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lesioak	7.701
Ebasketak	2.855
Askatasunaren kontrako delituak	2.556
Indarkeriazko edo larderiezko lapurretak	2.454
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	2.340

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2019an, aurreko urteko bilakaeraren joera bera ikus dezakegu:

- Lesio-delituak nabarmen handitu ziren, aurreko urtean baino 1003 delitu gehiago egin baitziren.
- Askatasunaren aurkako delituei dagokienez, 282 delitu gehiago egin ziren.
- Indarrez edo larderiez egindako lapurreta-delituek ere igoera txiki bat izan zuten, aurreko urtean baino 58 delitu gehiago.
- Gauzetan indarra duen lapurreta-delitua gutxitu egin zen, aurreko urtean baino 66 delitu gutxiago.
- Zerrendari beste delitu bat gehitu zaio: ebasketak, guztira 2.855 delitu urtean.

Beraz, ikus dezakegu, aurreko urtean bezala, pertsonen osotasun fisiko eta psikikoaren aurkako delituak nagusitzen direla, bai eta haien askatasunaren aurkakoak ere. Gainera, ondarearen aurkako delituak ere eragin handienetakoak dira, eta aurreko urteko tipologia berri bat gehitu da: ebasketak.

30. Taula. 2020.urtea

2020. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lesioak	6.227
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	2.355
Ebasketak	1.864
Mehatxuak	1.711
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	1.554

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2020an, aztertutako delitu-mota guztiak behera egiten hasi ziren. Lesioen delituari dagokionez, aurreko urtean baino 1414 delitu gutxiago izan ziren. Gauza bera gertatzen da indarra edo larderia erabiliz egindako lapurreta-delituarekin, eta 2019an baino 99 delitu gutxiago gauzatu ziren. Ebasketak ere 991 delitu gutxiago izan ziren, eta gauzetan gertatutako indar-lapurretak aurreko urtean baino 784 gutxiago. Hala ere, berriro ere delitu berri baten zerrendan sartzen dela ikus dezakegu: mehatxuak, beraz, pertsonen aurkako delituak nagusitzen hasi ziren berriro, eta ondarearen aurkako delituak, berriz, jaisten.

31. Taula. 2021.urtea

2021. URTEA	
DELITU MOTA	GUZTIRA
Lesioak	8.917
Indarkeriazko edo larderiazko lapurretak	2.952
Mehatxuak	2.156
Ebasketak	2.038
Gauzen gaineko indarrezko lapurreta	1.842

Iturria. Neuk egina, C.G.P.J.-tik abiatuta.

2021ean, ordea, bilakaera kontrajarria izan zen: delitu guztiak handitu egin ziren berriro.

- Guztira, aurreko urtean baino 2690 lesio-delitu gehiago izan dira.
- Aurreko urtean baino 597 lapurreta-delitu gehiago egin dira, indarra edo larderia erabiliz.
- Mehatxu-delituen kopurua 445 delitu gehiagokoa da.
- Aurreko urtean baino 174 lapurreta-delitu gehiago izan dira.
- Iaz baino 288 delitu gehiago egin dira, gauzetan indarra duten lapurreten kasuan.

Beraz, azken urte honi dagokionez, ondarearen aurkako delituak eta pertsonen aurkako delituak gehitu egin direla ikus dezakegu, aurreko urtearekin alderatuz alde handia baitago.

2000tik 2021era ikusitako urteen zerrenda ondo aztertuz gero, ikus dezakegu 14 eta 17 urte bitarteko gazteek egindako delituen izaera aldatu egin dela. 2008ra bitarteko lehen urteetan, gutxi gorabehera, egindako delituak nagusiki ondarearen kontrakoak ziren, eta, urte guztietan kopuru handi samarrean egon arren, ikus dezakegu gutxituz joan direla, eta pertsonen osotasun fisiko nahiz psikikoaren aurkako delituak areagotu egin direla.

11.3. ONDORIOAK

Aztertutako datuek erakusten digutenez, gazteen delinkuentzia ez da handitu azken urteetan, kontrakoa baizik, pixkanaka behera egin du; azken urtea gazte-delinkuentziaren tasarik txikiena izanik. Hala ere, egia da beldurra gizartean dagoela oraindik ere, eta gero eta handiagoa da komunikabideen eta iritzi publikoaren eraginez.

Hau da, delinkuentzia-arazo baten aurrean, legea arazo horri aurre egiteko bezain indartsua ez dela sinestera jotzen da beti, beraz, gizartea presioa egiten saiatzen da legedian aldaketa bat egon dadin. Hori da, zalantzarik gabe, alarma sozialean eragin handiena duen faktoreetako bat, eta segurtasun-gabeziaren sentimendu handiena sortzen duena. Askotan entzun dugu “oraingo gazteak ez direla lehengoak bezalakoak”, “16 urte zituzten gazteak lanean ari zirela eta orain parrandan atera besterik ez dute egiten”, eta abar. Beraz, neurri batean iritzi publikoak proiektatzen du gazteen irudi okerra, baliorik gabea, drogen kontsumoan zentratua,

etorkizunarekiko kezkarik gabea eta bizitzan inolako helbururik gabea; eta nahi dutena lortzeko delituak egiteko joera duena. Baina hori ez da horrela.

Agian, Espainiako gazteen delinkuentzia Europako edo munduko beste edozein herrialderekin alderatzen badugu, tasa altua izango dugu, baina lurralde nazionalean zentratzen bagara, nabarmen murrizten joan da 2000. urtetik egunaino.

Gazteen delinkuentziak behera egin badu ere, lesioek nabarmen egin dute gora aurreko urteekin alderatuta. Hori kezagarria da, izan ere, hezkuntzan, gizarte-sisteman eta gaur egun adingabeek alkohola eskuratzeko duten erraztasunaren porrotaren ondorio izan daiteke. Alkoholaren edo beste edozein substantziaren kontsumoari buruzko ikerketak bilatuko bagenitu, ziurrenik, kontsumitzen hasteko adina dezente txikiagoa izango da gaur egun, duela urte dezente baino.

Aurreko puntuetan azaldu den bezala, adingabeei ezartzen zaizkien neurri ohikoenak zaintzapeko askatasuna, gizartearentzako lanak eta erregimen erdi irekian barneratzea dira. Aplikatutako neurri horietatik guztietatik, murriztaileena erregimen itxian barneratzea da; izan ere, kasu larri edo oso larrietarako aurreikusita dago, eta batzuetan neurri proportzionala dirudien arren, berrerortzeari eragiten dioten arrisku-faktoreetako bat da.

Ikastetxeak, gizarte-zentroak eta familiak koordinatu egin beharko lirateke prebentzio-politikak programatzeko, delinkuentziaren beherakadari eusteko eta beste arau-hauste batzuk ez areagotzeko. Azken finean, hezkuntza delituzko edozein jardueratarako “antidotik” onena delako, baina baita errespetuan, erantzukizunean eta bizikidetzan oinarritutako gizartearentzat ere.

Mutilek eta neskek eragindako delituen arteko aldeari dagokionez, kriminologiaren ikuspegitik, ezin da argi azaldu zergatik egiten dituzten emakumeek gizonen baino askoz delitu gutxiago. Baina zalantzarik gabe, emakumeek gizartean duela urte batzuetatik hona izan duten zeregina progresiboa da, eta hau izango lirateke nesken delitu tasen hazkundearen arrazoia.

12.- GAZTE DELITUGILEEN BERREROTZEAREN ANALISI KRIMINOLOGIKOA. ESTATUAN JADA EGINDAKO IKERKETEN KONPARAZIOA.

Delituen berrerortzea gure gizartearen kezka handia da, eta gizartearen iragarpenak, batez ere adingabeengan, erabilgarritasun argia dakar (Andrews eta Bonta, 2006), beraz, berrerortze hori ekiditeko, izugarrizko garrantzia dute prebentzio-metodoak. Horregatik, beharrezkoa da adingabeak delitu bat berriro egiteko duen probabilitateari aurrea hartzeko tresna bat, adingabearen esku-hartzea bere beharretara egokitu ahal izateko, lanerako metodo bateratu eta bateratu bat erabiliz (Ikerketa eta prestakuntza sozial eta kriminologikoaren arloa, 2017).

12.1. Helburua

Atal honen helburua da ikerketa batzuen errebaso orokorra egitea eta adin txikikoen berrerortzeari buruz Espainian egindako ikerketetan lortutako emaitzak konparatzea. Argitaratutako literaturaren eta albisteen arabera, adingabeek delitu gehien egiten dituzten Espainiako 3 erkidegoak Andaluzia, Valentziako Erkidegoa eta Katalunia dira (ikusi *1. Argazkia*).

Horregatik, gazteen delinkuentzia handiena duten bi komunitatetan egindako bi ikerketa aukeratu ditut. Alde batetik, Ikerketa eta Prestakuntza Sozial eta Kriminologikoaren Alorrak (2017) egindako azterlan bat erabiliko dut, egungo ikerketarekin bat datorrena, Katalunian egin dena: eta, bestetik, Adingabeen Epaitegiko Talde Teknikoak (2009) Castellonen egindako beste azterlan bat.

1. Argazkia. Adingabeek delitu gehien egiten dituzten Espainiako Erkidegoak azaltzen dituen berria.

Iturria. The Conversation, 2022.

Berrerortzearen kontzeptua, zentzu zabalean, delitu berri bat egitea da, aurretik delitu bat edo gehiago egin direnean (Capdevila et al., 2005). Gainera, hainbat modutan uler daiteke, hau da, internamendu berri bat, kondena berri bat, epaitegiak irekitako beste kausa bat, poliziaren atxiloketa berri bat eta abar. Bestalde, beste delitu-mota batzuk ere aurkitu daitezke, delituzko errepikapenak edo mota jakin batekoak (Harris et al., 2011).

Segimendurako denbora da gazteek delituren bat berriro egiten duten ikusteko denbora. Ikerketen eta literaturaren arabera, bi urteko jarraipena gomendatzen da (Payne, 2007). Izan ere, jarraipen-denbora luzeagoek errepikapen gehiago ikusteko probabilitatea handitu lezakete (Harris et al., 2011).

Aipatu behar da, halaber, kontuan hartu behar direla gazteek adinez nagusi direnean egindako berregiteei buruzko datuak biltzeko mugak eta zailtasunak, helduen sistema penalean erregistratzen baitira (Harris et al., 2011).

12.2. Katalunian egindako ikerketa

Ikerketa honek, maila nazionaleko datuak jasotzen ditu, beraz, Espainian dagoen berrerortze tasak ezagutu ditzazkegu. Berrerortzea aztertzeko erabiliko dudan ikerketa honetan bi jarraipen tarte erabili ziren gazteen berrerorketa neurtzeko:

- Lehenengoa, 3 urte eta erdikoa

- Bigarrena, 5 urte eta erdikoa

Estatuko azterketek erakusten dute berrerortze-tasa orokorra gutxienez %22,7koa dela (Capdevila et al., 2005) eta gehienez %44,5koa (Blasco et al., 2014). Tasa horiek hainbat metodologiarekin egindako azterketen ondorio izaten dira. Espainiako 27 azterlanek adingabeen berrerortzeari buruz egindako metaanalisi batean ikusi zuten batez besteko berrerortze-tasa %34,5koa dela (Ortega et al., 2014).

Berrerortze-tasa aldatu egiten da aurretik aipatu diren alderdi eta faktoreen arabera: jarraipen-denbora, berrerortze-mota, etab. Oso garrantzitsua da ezartzen den neurri-mota; tasa, oro har, handiagoa da adingabeek internamendua bete duten kasuetan.

Gaur egungo zenbait azterketa nazionalen arabera, internamendu-neurriaren berrerortze-tasa %52,4 (Núñez, 2012) eta %69,5 artean dago (Bravo et al., 2009). Internamendu semi-irekiari dagokionez, datuen arabera, %21,7 (San Juan eta Okariz, 2009) eta %36,3 (Gartzia-Espainia, 2011) artean dago berriro.

Bestalde, azterlan askok erakutsi dute zein diren berrerortzeari lotutako arrisku-faktoreak eta zein diren berriro delitu bat egiteko aukeraren aurrean babesleak.

Ebidentzian oinarritutako gazte arau-hausleekin esku hartzeko egungo ereduak kontuan hartzen dute arrisku-faktoreei buruz egindako ikerketa, berrerortzeko arriskua areagotzen baitute; eta babes-ereduek, arriskua gutxitzen baitute. Esparru horretan, Andrews eta Bontaren (2010) RNR erdua (arriskua, beharra, erantzukizuna) da ezagunena, eta oinarritzko printzipio hauek ditu:

- 1. Arrisku printzipioa:** arrisku handieneko pertsonetan esku hartzeko baliabide gehiago bideratzeko arrisku faktoreak ebaluatzea.
- 2. Beharraren printzipioa:** beharrizan kriminologikoak atzeman eta esku hartzeko helburu gisa heldu.
- 3. Erantzukizun printzipioa:** esku hartzeko estiloa eta erdua arreta jasotzen duen pertsonaren trebetasun eta ikasketa estilora egokitzea.

Adingabeen justiziaren arloan gehien erabiltzen diren arriskuak baloratzeko tresna batzuk hauek dira: *YLS/CMI* (Youth Level of Service / Case Management Inventory), *PCL:YV* (Psychopathy Checklist - Youth Version) eta *SAVRY* (Structured Assment).

Arrisku-faktoreen sailkapenetik eta berrerortze-babesetik abiatuta, Capdevila et all.-ek (2005) egindako azterketek emaitza hauek erakusten dituzte:

- *Aldagai indibidualei dagokienez:*

1. **Generoa:** nahiko adostasun handia dago generoa aldagai prediktibotzat hartzeari dagokionez, mutilek neskek baino indar handiagoa baitute (Schelle, 2014). Hala ere, zenbait autorek ez dute generoarekiko desberdintasun estatistikorik aurkitu (Garcia España, 2011).
2. **Nazionalitatea:** batetik, atzerriko nazionalitatea delinkuentziarekin lotuta dagoela frogatzen duten azterketak daude (Capdevila et all., 2005); eta, bestetik, kontrakoa frogatzen duten azterlanak daude, Andaluzian egindako ikerketa batean frogatu zen Espainiako gazteek berrerortze-tasa handiagoa zutela (García-España, 2011).
3. **Adina:** Espainiako ikerketetan ez da loturarik aurkitu adinaren eta berrerortzearen artean (Capdevila et all., 2005).

- *Adingabearen aldagai psikologikoei eta osasunari dagokienez, emaitza desberdinak aurki ditzakegu:*

1. Batetik, Capdevila et all., (2005) eta España-Garciaren arabera (2011), osasun-arazoen berrerortzearekin zerikusia dutela frogatu dute.
2. Bestalde, Hoeve et all. (2010) autoreek adierazi dute edozein jokabide antisozial egiteko arrisku-faktore bat baino ez dela, adibidez, edozein substantziaren kontsumoa.
3. Arrisku faktoretzat hartu dira, halaber, haserrea maneiatzeko zailtasuna eta arriskuak hartzea eta oldarkortasuna.

Aipatu behar da esku-hartzeari buruzko jarrera laguntzailea babes-faktore gisa kontsideratzen dela (Blasco et all., 2014).

- *Familiako aldagaiei dagokienez, berrerortzearekin lotura handiena duten faktoreak dira, familian bai lagun artean delinkuentzia izatea, familian tratu txarrak eta*

substantziak kontsumitzea ere. Aitzitik, ez dira arrisku-faktore gisa hartu familiako buru-osasuneko arazoak edo gurasoen heriotza (Bravo et al., 2009).

Gizarte eta familia babeseko faktore hauek identifikatu dira:

1. Helduentzako loturak (Blasco et al., 2014)
 2. Familiaren lankidetzaren esku-hartzean (Bravo et al., 2009)
 3. Bikotekidea izatea (Ortega et al., 2014); arrisku-faktoretzat jotzen da bikotea disoziala denean (Capdevila et al., 2005)
- *Eskola- eta prestakuntza-aldagaiei dagokienez*, arrisku-faktore gisa errendimendu baxua, eskola-porrota eta gelako portaera-arazoak identifikatu dira (García-España, 2011). Hala ere, zenbait ikerketak ez dute harremanik aurkitu berrerortzeko arriskuaren eta eskola-absentismoaren artean (Garrido, 2009).

Aldiz, gazteak eskolarekin duen konpromisoa babestu da (Blasco et al., 2014).

- *Delituzko aldagaiei eta prozesu penalarri dagokienez*, azterketa gehienetan, arrisku-faktore hauek aurkitu dira (Bravo et al., 2009):
1. Aurrekariak izatea
 2. Internamenduzko neurria ezarri izatea
 3. Neurria bete bitartean delitu berriak egitea
 4. Neurriaren helburuak ez lortzea

32. Taula. Aztertutako arrisku-faktoreen eta berrerortzearen babes-faktoreen laburpena.

ALDAGAIK	FAKTOREAK
Aldagai individualak	Sexua: mutila izatea (+); neska izatea (-) Sexua (=) <hr/> Nazionalitatea: espainola (-); atzerritarra (+) Nazionalitatea: espainola (+); atzerritarra (-) <hr/> Adina (=)

	<p>Adina: adin nagusitasunik EZ (+)</p> <p>Adina: adin nagusiak (+)</p>
<p>Aldagai psikologikoak eta osasunekoak</p>	<p>Toxikoen kontsumoa (+)</p> <hr/> <p>Osasun mentaleko arazoak (+)</p> <hr/> <p>TDAH (-)</p> <p>TDAH (+)</p> <hr/> <p>Portaera arazoak (+)</p> <hr/> <p>Jarrera laguntzailea esku-hartzean (-)</p>
<p>Aldagai sozialak, familiarrak eta ekonomikoak</p>	<p>Aurrekari penalak familian (+)</p> <p>Substantzien kontsumoa familian (+)</p> <p>Osasun mentaleko arazoak familian (+)</p> <hr/> <p>Familiako loturak haustea (+)</p> <p>Gurasoen hilketak (=)</p> <p>Tratu txarrak familiaren aldetik (+)</p> <p>Arazo ekonomikoak familian (+)</p> <hr/> <p>Delinkuentzia lagun taldean (+)</p> <p>Delinkuentzia familian (+)</p> <hr/> <p>Bikotea izatea (-)</p> <p>Bikote disoziala (+)</p> <hr/> <p>Adin nagusi prosozialekin harremana izatea (-)</p> <p>Familiaren lankidetzak esku-hartzean (-)</p>
<p>Hezkuntza aldagaiak</p>	<p>Eskola errendimendu baxua (+)</p> <p>Eskola-absentismoa (+)</p> <p>Eskola-absentismoa (=)</p> <hr/> <p>Eskola porrota (+)</p>

	<hr/> Jarrera arazoak eskolan (+)
Aldagai penalak	Aurrekariak (+) Aurrekariak (=) <hr/> Internamendua neurria bete izana (+) <hr/> Neurrien helburua ez lortzea (+) <hr/> Neurria bete bitartean delitu berriak gauzatzea (+)

Iturria. Neuk egin, “Área de Investigación y Formación Social y Criminológica”tik abiatuta, 2017.

Arestian aipatutako faktore horiez guztiez gain, beharrezkoa da berrerortzea txikiagoa edo larriagoa den eta larritasuna areagotzen duten alderdiak ezagutzea. Mulderrek et all. (2012) egindako azterlan batean, 12 mailako eskala baten bidez aztertu ziren gazteak, eta honela definitu ziren:

- Ezarritako epaiaren larritasuna
- Eragindako kaltea
- Eragindako indarkeria

Azterketa horren ondoren, autoreek ondorioztatu zuten jabetzaren aurkako delitu bat egin zuten gazteak (gehienak lapurretak) sexu-delituak edo bestelako delitu indartsuak eragin zituzten gazteak baino berrerortzeko probabilitate gehiago zituztela.

Larritasun-faktoreak desberdinak izan ziren hurrengo lau azterketa-taldeen arabera:

1. Indarkeria larria:

- Portaera-nahasteak
- Etxeko indarkeriaren lekuko izatea.

2. Indarkeria eta jabetza:

- Tratamendua ez betetzea
- Oldarkortasuna
- Aurrekari penalak

- Gurasoen arduragabekeria
- Jokabide antisozialak dituzten lagunak

3. Jabetza:

- Tratu txar fisikoak
- Aurreko delituetako biktima ezezagunak
- Tratamendurako motibaziorik eza
- Etsaitasun-sentimenduak
- Antsietate-nahasterik eza

4. Erasotzaile sexualak:

- Autismoaren nahasterik ez
- Barnetegiko gorabeheretan nahasita egotea

12.3. Castellonen egindako ikerketa

Bigarren ikerketa gisa adin txikiko delitugileen berrerortzea aztertzeko, Castelloneko Adingabeen Epaitegiko Talde Teknikoak egindako azterketa batean oinarrituko naiz. Horren bidez, IGI-J galdesortaren barne-sendotasuna aztertu izan zen, hartara, adingabe bakoitzak berriz erasotzeko duen arriskua eta galdetegiak aurreikusten dituen sailkapen zuzenen ehunekoa zehazteko, eta haren eraginkortasuna baloratzeko.

Azterketa hori egiteko, Castellonen delituren bat egitea leporatu zitzaaien 210 adingabeko hautatu ziren, eta, berrerortzea baloratzeko, adingabeen espedienteen jarraipena egin zen 6 hilabetez, eta berrerori ez zutenetik bereiztuz.

Sistema judizialean, adingabeak dituen beharren arabera ezarri beharko lirateke neurri judizialei buruzko erabakiak, eta, beraz, beharrezkoa da premia horiek zehatz-mehatz baloratzen dituen galdeketa bat izatea.

Bontak berrerortzearen iragarpenarekin lotutako literatura aztertu zuen, eta azken 30 urteetan eboluzionatu duten 4 belaunaldi bereizi zituen (Andrews, Bonta eta Wormith, 2006):

1. Irizpen profesional edo klinikoaren bidez egindako arriskuaren ebaluazioa

2. Arrisku-eskala estatikoak
3. Ebaluazioa: arrisku/premia eskalak
4. Kasuaren kudeaketaren integrazioa arriskuaren ebaluazioarekin

Gendreauk, Littlek eta Gogginnek (1996) egindako metaanalisi batean, faktore dinamikoek eta estatikoek garrantzi handia zutela zehaztu zen, baina faktore dinamikoek eragin handiagoa zuten berrerortzerako orduan, esate baterako, adingabearen lagunek. Horrek esan nahi du adingabeen errealitatearen eta testuinguruaren zati handi bat alda daitekeela. Gainera, ondorioztatu zen berrerortzearen iragarpen onenak hauek direla:

- Helduaren historia kriminala
- Nortasun antisozialaren diagnostikoa
- Lagun gaizkileak
- Jarrera antisozialak

Beraz, bere ingurunearekin elkarreraginean dagoen adin txikiko orok, modu batera edo bestera, faktore guztiek izango dute eragina, eta familia, lagunak eta komunitatea bezalako batzuk aldatu ahal izango dira, adingabearen bizitzara egokituz eta arrisku-faktoreak murriztuz.

Beraz, bigarren azterketa honen helburua YLS/CMI (Youth Level of Service/Case Management Inventory) galdetegiko eskalen barne-sendotasuna eta berrerortzearen benetako iragarpena egiaztatzea izan da (Garrido, López eta Silva, 2003).

Ikerketa horretan parte hartu zutenak 210 adingabe zigortu zituen Castelloneko Adingabeen Epaitegiak 2008. eta 2009. urteetan izan ziren. Adin-tartea 14 eta 18 urte bitartekoa izan zen; batez beste, 165 mutil (%78,6) eta 45 neska (%21,4) izan ziren.

IGI-J galdetegiak 42 item ditu, 8 arrisku-faktoretan multzokatuta:

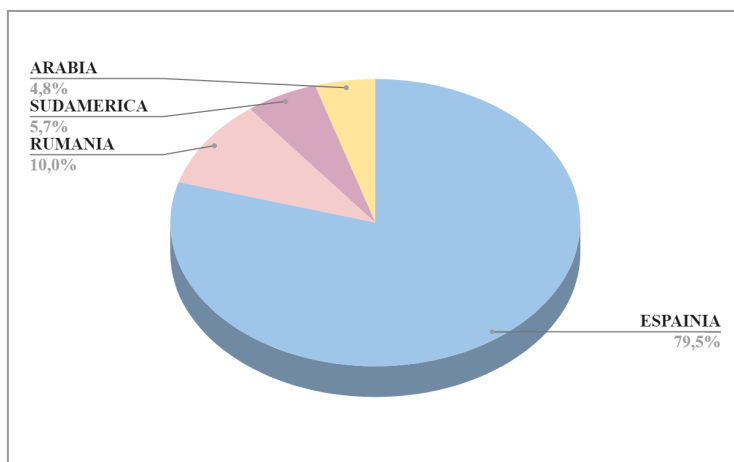
1. Iraganeko eta oraingo delitu eta neurri judizialak
2. Hezkuntza-jarraibideak
3. Hezkuntza formala eta enplegua
4. Berdinen taldearekiko harremana
5. Substantzien kontsumoa
6. Aisia

7. Nortasuna/portaera
8. Jarrerak, balioak eta sinesmenak

Parte-hartzaileen datu deskribatzaileak hauek izan ziren:

Nazionalitateari dagokionez, parte-hartzaileen ehuneko handiena nazionalitate espainiarrekoa zen (%79,5); nazionalitate errumaniarrekoa (%10); Hego Amerikako herrialdeetako (%5,7); eta, azkenik, herrialde arabiarretako (%4,8) (ikusi 5. *Grafikoa*).

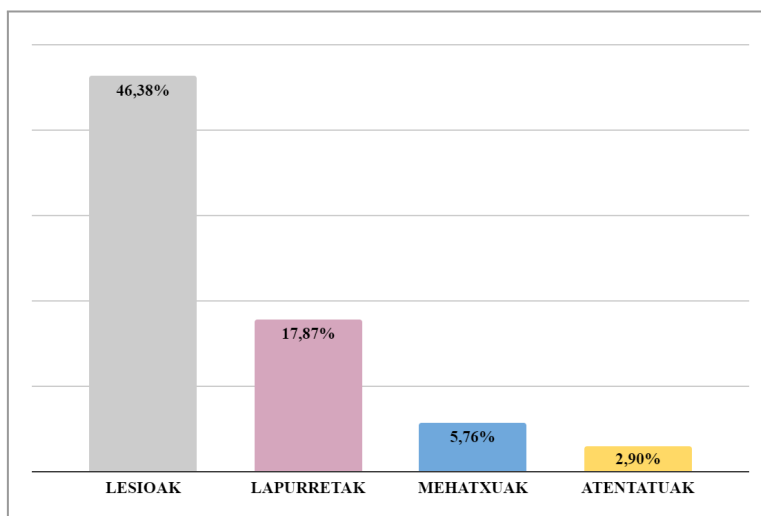
5. Grafikoa. Nazionalitatearen banaketaren ehunekoak.

Iturria. Neuk egina, Castelloneko Adingabeen Epaitegiko Talde Teknikoak egindako ikerketa batetik abiatuta, 2009.

Akusatuak izan ziren egintzei dagokienez, egindako delitu gehienak lesioak eta kalteak izan ziren, ia ehunekoaren erdia. Bigarrenik, lapurretak daude, indarkeriarekin edo indarririk gabe, eta antzeko portzentajea dute mehatxuek. Azkenik, eta antzeko ehunekoarekin, droga-kontsumoa, agintearekiko erresistentzia, ausarkeriaz gidatzea eta atentatua ditugu.

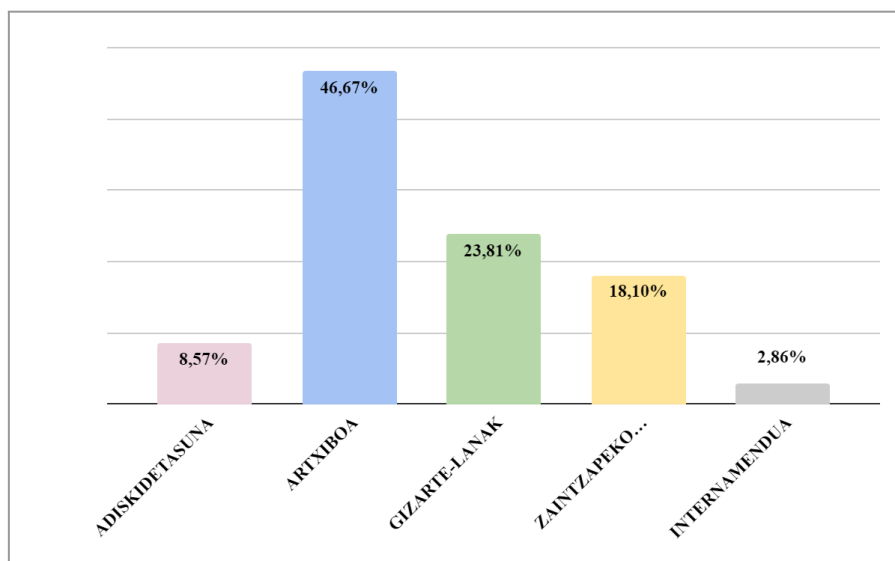
6. Grafikoa. Akusazioen banaketa dekretuen arabera.

Iturria. Neuk egina, Castelloneko Adingabeen Epaitegiko talde teknikoak egindako ikerketa batetik abiatuta, 2009.

Ezarri zitzaizkien neurriei dagokienez, espedienteko artxibotasunari zegokion portzentajerik handiena (% 46,67). Ondoren, gizarte- eta hezkuntza-lanak eta gizartearen aldeko prestazioak daude (%23,81). Hirugarrenik, zaintzapeko askatasunean dauden adingabeak (%18,10) eta, azkenik, internamenduak (%2,8).

7. Grafikoa. Talde teknikoak proposatutako neurri judzialen banaketa.

Iturria. Neuk egina, Castelloneko Adingabeen Epaitegiko Talde Teknikoak egindako ikerketa batetik abiatuta, 2009.

Beraz, azterketa horren bidez ondorioztatu zuten berrerortze-portzentajea %8,1koa izan zela, eta 17 adingabe itzuli zirela Adingabeen Epaitegiko talde teknikora, guztizkoaren 210 hilabeteko 6 hilabeteko jarraipen-aldian.

12.4. IKERKETEN KONPARAKETAK ETA ONDORIOAK

Aurreko ataletan aztertutako bi azterketei erreparatzen badiegu, ondorioztatu dezakegu Espainiako berrerortze-tasa gaur egun, eta ikasketekin alderatuta, jaitsi egin dela denborarekin, %8,1koa izan baita, aurreko urteetan baino dezente txikiagoa.

Adibidez, Madrilen eta Murtzian egin diren aurretiazko azterketetan, tasa hauek atera ziren:

- % 26,92 Madrilerako (Graña, Garrido eta González, 2006)
- % 38.46 Murtzian (Garrido, 2006)

Beraz, horrek erakusten digu nazio mailan berrerortze-tasa nabarmen jaitsi dela.

Bestalde, berrerortze-tasarik handiena aisialdian eta dibertsioan interes pertsonala erakusten ez duten gazteek egiten dute, jarduera gutxi antolatuak dituzte eta tarte libre horiek gizartearen aurkako jokabideak egiteko erabil ditzakete. Aldiz, eragin gutxien duen faktoreetako bat berdinen taldea da, gizartearen aldeko eta gizartearen aurkako lagunena, nahiz eta tasak nahiko adierazgarria izaten jarraitzen duen.

Berrerortzen duten adingabeei dagokienez, adin txikikoen gehiengoa bat etorriko zela uste zen, baina datuak onak izan ziren eta benetako berrerortzea honako hau zela frogatu zuten:

- 10 adingabe arrisku ertainarekin (58,8%).
- 5 adingabe arrisku altuarekin (29,4%).

Berrerortzen ez dutenei dagokienez,

- Gehienak arrisku txikia erakusten zuten (135 txiki, %70).
- 5 adingabe baino ez ziren arrisku handiko zerrendan kokatu (%2,6)

Berrerortzen ez diren adingabeen tasa handiari eman dakioken erantzuna da gehienak zentro itxietan daudela; izan ere, kasu larrietan ezarritako neurria izaten da, eta, beraz, ez dute beste deliturik egiteko aukera bera, esaterako, zaintzapeko askatasunean dauden gazteak. Hala ere, datuek erakusten dute adingabe askok berrekiten dutela barneratze-neurria aplikatuta.

Berrerortzen diren adingabeen banaketa hori bat dator arestian aipatutako Murtziako eta Madrilgo azterlanetan izandakoarekin (Garrido, 2006). Ikerketa horietan ateratako ehunekoen arabera, honako hauek ditugu:

- Arrisku ertaineko adin-txikikoak (%52,7 Murtzian eta %42 Madrilen)
- Arrisku handiko zerrendetan dauden adingabeak (%38.2 Murtzian eta %52,8 Madrilen)

Generoari dagokionez, zalantzarik gabe, mutilek neskek baino delitu gehiago egiten dituzte, nahiz eta bi sexuen arteko desberdintasunik aurkitu ez duten ikerketak egon, mutilek eta neskek desberdintasuna frogatu dute.

Nazionalitateari dagokionez, aldeak daude ikasketetan. Alde batetik, azterketek baieztatzen dute atzerritarrek delitu gehiago egiten dituztela eta espainiarrek baino gehiago errepikatzen dutela; eta, bestetik, beste ikerketa batzuek aurkakoa frogatzen dute: espainiar nazionalitateko adingabeak direla delitu-jarduera gehien egiten dituztenak. Beraz, ondoriozta dezakegu bai espainiarrek bai atzerritarrek errepikatzeko aukera handia dutela.

Adinari dagokionez, ez dago delitu gehien zein adin zehatzetan egiten diren frogatzen duen azterketarik, baina literaturak dio 15 urte inguru direla.

Faktore psikologikoei dagokienez, buru-osasuneko arazoak delituak berriro egiteko arrisku-faktorea dira. Adibidez, drogen kontsumoa da delinkuentziarekin lotutako faktorerik nagusienetako bat. Pertsona horiek autokontrolerako eta erabiltzeko gaitasun gutxi izan ohi dute egoera estresagarrietan, egoera gehienetan indarra erabiltzeak eragiten dietan, eta, hala, delitu bat egiteko aukera handitzen da.

Familiari dagokionez, berrerortze-tasa handiena duten adingabeak familia desegituratua dutenak dira. Familiak funtsezko zeregina du adingabearen garapenean, eta, beraz, familia-egoera txar orok eragin kaltegarria izan dezake nerabearengan. Familian tratatu txarrak

ematea edo senideren baten heriotza ere arrisku-faktoretzat hartzen dira, afektibitate-harreman hori ez izateak hutsunea eragingo baitio adingabeari, eta horrek delinkuentziaren bidez “betetzera” eramango du.

Eskola izango da ere adingabearen garapenaren kontrol informal garrantzitsuenetako bat, eta estatistikek erakutsi dute berrerortze-tasa handiena eskola-errendimendu txikia, motibazio gutxi, eskolara joaten ez diren eta ikasgelan portaera-arazoak dituzten adingabeek jasaten dutela.

13.- GAZTE DELINKUENTZIAN ERAGITEN DUTEN FAKTORE GARRANTZITSUENAK

13.1. Helburua

Ikerketa honetan, delinkuentziari inguruko esperientziak izan dituzten subjektuen esperientziak aztertuko dira. Helburua literatura eta estatistikak errealitatearekin konparatzea izango da, horrela, gertatzen denaren sinestarazten digutenaren eta benetan gertatzen denaren artean arteko erlazio hori baieztatu edo gezurtatzeko. Gainera, delituzko jokabidearen hasieran, mantentzean eta gaitzespenean eragina duten arrisku eta babes faktoreak identifikatuko dira, baita gazteen delinkuentziaren arrazoi nagusiak ere.

Ikerketa bi zatitan banatuko da. Zati bakoitza gazteen delinkuentziarekin zerikusia duten sistemei bideratuta egongo da. Lehenengoan, sistema judizialeko subjektu batek izandako esperientzia aztertuko da. Eta bigarren zatian, gazteen delinkuentzian espezializatutako 2 gizarte-langileren esperientziak aztertuko dira.

Azkenik, adingabeen delitu-jokabideetan eragina duten arrisku-faktore nagusiak aztertuko dira, bai delitu-lasterketaren hasieran, bai haren mantentze-lanetan, bai uko egitean.

13.2. Metodologia

Ikerketa hau bizi-istorioen metodoan oinarritutako azterketa kualitatiboa da.

Gizabanakoen biografiak beren oroitzapenetan oinarrituta berreraikitzea, elkarrizketen bidez, bizitza-istorioen metodologiari lotutako baliabidea da (Pontes, 2010). Bizitza-historiak gizarte-arloaren hausnarketa bat da, kontakizun pertsonal batetik abiatuta (Mallimaci eta Giménez, 2006). Pujadas-en arabera (1992), bizitza-historia ikertzaileak egindako kontakizun autobiografikoa da, ondoz ondoko elkarrizketen bidez lortutakoa. Elkarrizketa horien helburua pertsona baten testigantza subjektiboa erakustea da, pertsona horrek bere bizitzaz egiten dituen gertaerak eta balorazioak (Garrido eta Checa) jasoko dituenak (1998).

Teknika honen bidez subjektuak duen esperientzia zuzena ezagutu dezakegu. Horregatik, elkarrizketatuak ez du pertsona berezia izan behar, nahikoa da aztertzen ari den arloko kidea izatearekin (Mallimaci eta Giménez, 2006).

Elkarrizketa egituratuak aurrera eramanez, elkarrizketatuaren arabera egokituak; batetik, gaizkile txikiekin lan egin duten profesionalak, bereziki gizarte-langileak; eta bestetik, adingabeen Fiskaliako arduradunak. Elkarrizketatuak elurrezko bola metodoaren bidez aurkitu eta kontaktatu dira, eta ikerketa 3 subjektu osatutako lagin txiki batek osatzen du. Elkarrizketatutako pertsona guztiak Bizkaiko eta Gipuzkoako hainbat herritan bizi dira, eta guztiek dute zerikusia gazteen delinkuentziarekin.

Helburua, nagusiki, esperientzietan, arrisku- eta babes-faktoreetan eta delinkuentziari uko egiteko prozesuetan oinarritu dira, baita eragin handiena duten faktoreetan ere.

Hasteko, lehen subjektua, Mercedes, ezagutu nuen GrALeke zuzendariaren bidez, eta hark lagundu zidan harekin harremanetan jartzen. Mercedes Fiskaltzako arduraduna da, adingabeekin esperientzia duena, eta, beraz, interesgarria iruditzen zitzaidan bere ikuspuntua aztertzea. Elkarrizketa gmail bidez egin zen; nik galdera egituratu batzuk bidali nizkion eta berak idatziz erantzun zizkidan.

Bigarren subjektuari dagokionez, Yeray, berarekin harremanetan jartzea lortu nuen nire familia-zirkuluaren bidez. Yeray adingabeekin esperientzia duen gizarte hezitzailea da, eta gaur egun 5 urte baino gehixeago daramatza Gazte Justiziako zentro batean lanean. Elkarrizketa gmail bidez ere izan zen, nik galdera egituratu batzuk bidali nizkion eta berak idatziz erantzun zidan.

Hirugarren subjektuari dagokionez, Iñigori, nire ingurune sozialaren bidez lortu nuen harekin harremanetan jartzea. Gaur egun, EHUKo Hezkuntzako irakaslea da, eta ikasle batek jarri ninduen berarekin harremanetan. Iñigo 15 urte baino gehiago aritu zen gizarte-hezitzaile gisa adingabeen zentro batean. Elkarrizketa presentziala izan zen, zenbait galdera egituren bidez, eta 30 minutu inguru iraun zuen.

Hurrengo puntuarekin jarraitu baino lehen, lagina oso zabala ez dela justifikatu nahi dut; izan ere, adingabeko delitugileei beren bizipenez eta delituzko karrerez libreki hitz egiteko aukera ematea nahiko zaila da, haien baimenarekin ez ezik, beharrezkoa baita Administrazioaren eta subjektuak dauden zentro beraren baimena ere.

Elkarrizketetan lortutako informazioa aztertu ahal izateko, lehenik, bidalitako grabazio eta dokumentuetan jasotako informazioa hitzez hitz transkribatu da, eta, ondoren, informazioa kodetu da, taula kuantitatibo bat lortzeko. Taula horretan, arau-hausteak egiteko bultzadan egon daitezkeen arrisku-faktoreak azaltzen dira.

13.2.1. Parte-hartzaileak

Parte-hartzaileak hurrengoak izan dira:

- Gazte delitugileekin lan egin duten 2 gizarte-langile
- Fiskaliako arduraduna

13.2.2. Analisia

Egindako elkarrizketen bidez lortutako gaien eta datuen inguruko azterketa kualitatiboak egin dira.

13.2.3. Prozedura

Parte-hartzaile guztiekin, nire inguruko harremanen bidez, jarri nintzen kontaktuan. Elkarrizketa gehienak 2023ko ekainean egin ziren, Bilbon. Hala, Fiskaliako arduradunari egindakoa Donostin egin zen, 2023ko maiatzean. Erabilitako biderei dagokionez, gizarte-langile bati egindako elkarrizketako bat eta fiskaltzaren arduradunari egindakoa posta elektronikoaren bidez egin ziren; eta gizarte-langileari egindako beste elkarrizketa aurrez aurre egin zen haren bulegoan.

Elkarrizketa pertsonalak 40 minutu. inguruko iraupena izan zuten. Grabatuak izan ziren eta ondoren transkribatuak, azterketaren emaitzak lortu ahal izateko.

13.5. Adituen esperientzien emaitzak

Puntu honetan, hiru elkarrizketetatik ateratako emaitzak aurkeztuko dira, hiru puntu hauetan banatuta:

- Sistema judizialarekin kontaktua
- Hezitzaile sozialekin kontaktua

13.5.1. SISTEMA JUDIZIALA. Fiskaliako arduradunari elkarrizketa

Lehenengo atal honetan, batez ere, gazteen delinkuentziaren arrazoi eta ondorio nagusiak azalduko dira, baita elkarrizketaren bidez lortutako beste informazioa ere.

13.5.1.1. Mercedes Bautistari elkarrizketa

Mercedes, Fiskaliako arduradunak, azaldu zigun indarrean dagoen ordenamendu juridikoan ez dela “*gazte delinkuentzia*” terminoa erabiltzen, baizik eta “*adingabe arau-hausle*” gisa definitzen dira adin nagusitasuna ez dituzten eta delituak gauzatzen dituzten subjektuak. Izan ere, Justizia eta Administrazio Publikoak, delituak gauzatu dituzten gazteen arrisku-faktoreetan lan egiten dute, etorkizunean deliturik ez gauzatzeko.

Hala ere, ezin da kausa edo faktore orokor batzuetaz bakarrik hitz egin, baizik eta arrisku-faktore multzoak dira delituzko ekintzak gauzatzera bultzatzen dutenak. Adibide gisa, hurrengoak sartu daitezke multzo horren barruan: eskola absentismoa, drogen kontsumoa, aisiadi desegituratua, lagun-talde desegokia, gurasoen banaketa gatazkatsua, egoera txarra familia barruan, abusu sexualeko biktima izatea hurbilekoen aldetik, neglijentziak, patologia mentalak, etab.

Beraz, literatuak eta autore ezberdinak dioten bezala, Mercedesek baieztatzen du badirela hainbat faktore gazteen jokatzeko orduan eragiten dutenak.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk dira gazte delinkuentziaren kausa nagusiak?

Mercedes: En la jurisdicción de menores no se habla de delincuencia juvenil, sino de menores infractores. Ello es debido a que la Justicia y la Administración actúan en los factores de riesgo que llevan a los jóvenes a cometer una infracción penal (delito) con la finalidad de evitar que se conviertan en futuros delincuentes. De ahí que la terminología asociada al delito en el caso de los jóvenes infractores es completamente diferente a la de las personas adultas. Dicho lo cual no se puede hablar de una única causa que lleve al joven a cometer una infracción penal, sino una concurrencia de causas o factores de riesgo, entre los cuales se encuentran a modo de ejemplo los siguientes: el consumo de tóxicos, el absentismo escolar, no tener un ocio estructurado y un grupo de amigos estable que goce de hábitos saludables, separación conflictiva de los padres o mala convivencia del grupo familiar, situaciones de violencia de género que puedan rodear al joven, el haber sido víctima de agresiones sexuales por entornos próximos, no haber llevado a cabo de un modo positivo el proceso migratorio (en el caso de Menores extranjeros no acompañados: menas) sufrir algún tipo de patología médica, conductas de abandono o negligencia en la atención de sus necesidades físicas y emocionales por parte de sus progenitores etc.

Artikulu baita estatistika ofizialetan aurkitu dezakegun bezala, gazte delitugileen delitu kopuruak gora egin du azken urteotan, eta horrek, azken finean, gizartean segurtasun-eza areagotzea dakar. Mercedesek azaldu zuen moduan, delinkuentzuak orokorrean, gizartean, segurtasun eza eta alarma soziala sortzen du, bai nagusia baita gazteena ere. Zenbat eta delitu larriagoa izan, alarma soziala eta kexka orduan eta handiagoak izango dira. Berak jarri zuen adibidea hurrengoa izan zen: ez da gauza bera alkohola edan ondoren gidatzea edo pertsona bat hiltzea.

Elkarrizketatzailea: Nola eragiten du gazte delinkuentzia gizartean?

Mercedes: Las infracciones penales cometidas tanto por adultos como por menores infractores generan inseguridad en la comunidad a la que pertenecen y con ello alarma social. Si el delito es grave lógicamente la alarma social es mayor. No es lo mismo conducir sin permiso o ebrio, que matar a un joven por la noche con navaja.

Inoiz delitu baten biktima izan den galdetu zitzaion, eta bere erantzuna baiezkoa izan zen, bai bera bai bere inguruko pertsonak. Berak, mehatxuak jasan zituen *Kale Borrokaren* aldetik, fiskala izateagatik. Bere inguruko pertsonen dagokienez, Unibertsitateko ikaskide batek bortxatua izan zen; eta orain dela 5 urte inguru, beste lagun batek internet bidezko estafak jasan zituen. Baina, zein da deigarriena kasu honetan? Hiru kasuetako bat ere ez zela salatua izan, egilea ez zelako ezagutzen.

Honek zer adierazi dezake? Interes falta Justiziaren aldetik? Froga falta? Beldurra emakumeen aldetik? Argi dagoena, zifra beltza izugarritzko tasa altua betetzen duela da, eta gauzatzen diren delitu guztietatik, erdia baino gutxiago ezagutzen dira.

Elkarrizketatzailea: Delitu baten biktima izan zara? Biktima izan den norbait ezagutzen duzu?

Mercedes: He sido víctima de un delito (sufrí amenazas por la kale borroka hace bastantes años por mi condición de fiscal) . En la época universitaria una compañera fue violada, y hace unos 5 años, una persona cercana a mi entorno fue víctima de una estafa por internet. Curiosamente ninguno de los 3 casos fueron denunciados por desconocerse la autoría.

Arau-hausleen eta biktimen adinei dagokienez, antzekoak izaten ohi dira, bereziki eskolako jazarpena, teknologia berriaren ondoriozko sexu intimitatearen aurkako mehatxuak edo atentatuak, lesioak, etab. Hala ere, gazte delinkuentziaren ondorio negatiboak nagusiak ere jasan ohi dituzte, oro har, ondarearen aurkako delituetan, seme-alaben eta gurasoen arteko indarkerian (seme-alabek gurasoen kontra gauzatzen dutena), atentatu-delituetan (agintaritzaren agenteei egindako erasoetan) eta abarretan biktimak izanik.

Elkarrizketatzailea: Arau-hausleak eta biktimak adin berdinak izaten ohi dute?

Mercedes: En la jurisdicción de menores, generalmente víctimas y agresores tienen edades parecidas: acoso escolar, amenazas o atentados contra la intimidad o indemnidad sexual cometidos a través de las nuevas tecnologías, lesiones etc. No obstante puede haber también víctimas mayores de edad: generalmente en los delitos contra el patrimonio, violencia filio-parental (la que cometen los hijos contra sus padres), delitos de atentado (agresiones a los agentes de la autoridad) etc.

Adingabeak gauzatzen dituzten ohiko delituei dagokienez, ezberdinak izaten ohi direla azaldu zuen, bereziki, eremu geografikoaren arabera. Adibide gisa, Gipuzkoan egiten diren delituak Bizkaian egiten direnetatik oso urrun daude. Orain direla 20 urte inguru, hurrengo delituetara mugatzen ziren delitu gehienak:

- Ondarearen aurkako delituak: ebasketak, lapurretak, maula... gazteen arteko eraso edo mehatxuak... eta sexu-delituren bat.
- ETAren ingurune erradikalarekin zerikusia duten arau-haustek: atentatuak, kutzazain edo autobusei kalteak, desordena publikoak...

Aldiz, XIX. mendearen hasieran, kopuru eta larritasun aldetik egonkortu den guraso eta seme-alaben arteko indarkeria agertzen hasi zen. Eta Internet iritsi zenetik, beste arau-hauste

batzuk agertu dira: sareen bidezko jazarpena, bideo edo argazki konprometituak lortzeko mehatxuak, argazki edo bideo intimoak baimenik gabe zabaltzea, haurren pornografia kontsumitu eta zabaltzea, internet bidezko iruzurrak, etab. Noizean behin hilketa edo hilketaren bat izaten da.

Beraz, ondorioztatu dezakegun bezala, orokorrean, ez dira bereziki larriak diren delituak, eta honek azalpena izan dezake aurreko puntuetan azaldutako zaintzapeko askatasunaren ezarpena. Izan ere, zaintzapeko askatasuna da gehien ezartzen den neurria, hain larriak ez diren delituetarako ezarrita baitago.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk dira gauzatzen dituzten ohiko delituak?

Mercedes: Las infracciones penales van variando con el tiempo. Y dependen mucho del ámbito geográfico. Es así que los delitos que se cometen en Gipuzkoa distan mucho de los que se cometen en Vizcaya. Hace 20 años se reducían a delitos contra el patrimonio: hurtos, robos, estafas.. agresiones o amenazas entre jóvenes...y algún delito sexual. E infracciones relacionados con el entorno radical de ETA: atentados, daños a cajeros o autobuses, desordenes públicos...

Con la entrada de siglo comenzó a aparecer la violencia filio-parental que durante los últimos años se ha estabilizado en cuanto a número y gravedad. Y con la llegada de Internet y los sistemas de mensajería instantánea han aparecido nuevas infracciones : acoso a través de las redes, amenazas para obtener videos o fotos comprometidas, divulgación no consentida de fotos o videos íntimos, consumo y divulgación de pornografia infantil, estafas a través de internet, etc. De modo ocasional suele haber algún asesinato u homicidio.

Mercedesek azaldu zuen moduan, heziketa eta egoera soziala eta ekonomikoa ezinbestekoak dira gizarteratzerako prozesuan. Hala ere, heziketa on bat ez du esan nahi inoiz delituak gauzatuko ez direnik, ezta heziketa txar bat izateak zuzenean delitugile bihurtuko zaitula. Adibide gisa, hurrengoan oinarritu zen: *“El joven que mató a Amaia Azkue pertenecía a una familia acomodada. Las agresiones sexuales que se ven en la Fiscalía de menores tienen como víctimas y menores infractores a jóvenes de todos los extractos sociales, y los delitos cometidos por extranjeros no sobrepasan el 10% anual”*.

Elkarrizketatzailea: Delitu gehienak heziketa faltaren ondorio direla esango zenuke?

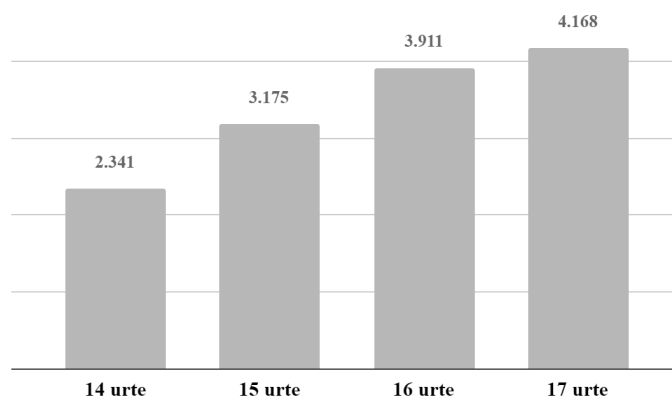
Mercedes: La educación y la situación social y económica ayudan a una mejor integración en la sociedad. Pero en la jurisdicción de menores no hay patrones fijos. El joven que mató a Amaia Azkue pertenecía a una familia acomodada, las agresiones sexuales que se ven en la Fiscalía de menores tienen como víctimas y menores infractores a jóvenes de todos los extractos sociales, y los delitos cometidos por extranjeros no sobrepasan el 10% anual. La jurisdicción de menores es por ello , muy especial.

Delitu gehien gauzatzen diren adin tarteari dagokionez, Fiskalak dio 14 eta 16 urte bitartean delituzko jokabide gehien gauzatzen diren tartea dela. Adin horretatik aurrera, egonkortasuna lortzen hasten dira, eta ondorioz, delitu gutxiago gauzatzen dituzte.

Elkarrizketatzailea: Zein adin tartean gauzatzen dituzte delitu gehienak adingabeak?

Mercedes: La ley Orgánica de Responsabilidad Penal del Menor se aplica a los jóvenes en edades comprendidas entre los 14 años y los menores de 18 años. Abundan más los delitos entre jóvenes de 14 a 16 años. A la edad de 17 años se van estabilizando y las infracciones son menores, aunque puede ser de mayor gravedad o entidad penal.

Hala ere, 2021. urtean Barne Ministerioak emandako datuak kontuan izaten baditugu, egoera honen aurrean aurkituko gara:

Iturria. Neuk egina, Anuarios del Ministerio del Interiortik abiatuta.

Datuek erakusten dute esperientzia errealak azaltzen duten kontrako joera. Honen ondorioa izan daiteke 14-16 urte bitartean ematen den zifra beltz altua. Hala ere, ikerketa askok adierazi dute estatistika ofizialek ez dituztela aurkezten ezta ematen den delinkuentziaren %5a.

Adingabeari eragin diezaioketen bere inguruko eragileei dagokienez, bai familiak eta bai lagunak paper garrantzitsua jokatzen dute. Izan ere, gazteengan eragin handiena izan dezaketen bi erakunde dira; izan ere, gurasoen aldetik, adingabearen kontrol osoa egiten dute, eta haien jokabide guztiak ezagutzen dituzte; eta lagunaren aldetik, eragin-eredu handia dira, eta, normalean, talde bereko guztiek antzeko jarduerak egiten dituzte.

Elkarrizketatzailea: Adingabe delitugileen lagunak faktore garrantzitsua da? Eta familia?

Mercedes: El grupo de amigos, al igual que el deporte son dos tablas de salvación. Los padres tienen un papel muy importante, al igual que los amigos: el diálogo, la tolerancia, la disciplina, la transmisión de valores y normas, el control de las amistades, del ocio... La familia es otro pilar básico.

13.5.2. HEZITZAILE SOZIALAK. Gizarte-hezitzaileei elkarrizketa

13.5.2.1. Lehenengo kasua. Yeray.

Yeray, 5 urte inguru darama Gazte Justiziako zentro batean gizarte-hezitzaile gisa lan egiten. Bere esperientzia gazte delitugileekin azaldu zuen, eta honekin batera, delinkuentzia bultzatzen duten faktore nagusienak azaldu zituen ere. Bere esperientzian oinarrituz, hurrengo faktoreak azaldu zituen:

- Familia desegituratuak
- Ingurune baztertuak
- Laguntza eza edo oinarrizko figura eza: familia
- Drogen kontsumoa
- Motibazio eza
- Autoestima baxua
- Eskola absentismoa
- Aisialdi denbora-tarte handia
- Arauak eza edo arauen errespetu eza
- Lagunen taldea
- Gabezi sozialak eta pertsonalak
- Maila-ekonomiko baxua
- Indarkeriaren erabilera normalizatua

Yerayk azaldutakoaren arabera, ezin gara zentratu faktore batzuetan bakarrik, izan ere, kausak askotarikoak dira. Hala ere, gehien ikusten direnak hurrengoak dira: familia desegituratuetan hazten diren gazteak, gizartean baztertua dauden inguruneetan trebatzen diren familiak, banakako mugarik ez duten eta adingabeen zentroetan hazten diren inoren kargura ez dauden adingabe atzerritarrak beren ingurune baztertua sortuz, eta behar ekonomikoengatik delituak egiten dituzten gazte kontsumitzaileak.

Beraz, Yerayk azaldu zuen bezala, bere ustez, kasu bakoitza banaka ezagutu beharko lirateke, jarduera horiek burutzera eramaten dioten kausa guztiak aztertu ahal izateko.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk dira gazte delinkuentziaren kausa nagusiak gure gizartean? Zeren ondorioz hasten dira, orokorrean, delituak burutzen?

Yeray: Basándome en los diferentes casos que hemos tenido estos últimos años, me atrevería a decir que las causas son muy diversas, desde jóvenes que crecen en familias desestructuradas, familias que se forman en entornos socialmente excluidos, menores extranjeros no acompañados que carecen de límites individualizados y que crecen en centros de menores generando así su propio entorno excluido, hasta jóvenes consumidores que delinquen por necesidades económicas. En mi opinión, es importante conocer el caso del menor, para entender desde donde nacen este tipo de conductas, empezando desde la personalidad del propio menor, la familia, el entorno donde vive, el grupo de iguales, etc.

Delinkuentziari aurre egiteko hainbat dira aurrera eramaten diren estrategiak, baina Yerayk azaldu zituen berak lan egiten duen Adingabeen Zentruak aurrera eramaten dutenak. Azaldu zuenez, oinarritzko estrategietatik lan egiten dute, gazteen gizarteratzea eraiki eta sustatu ahal izateko oinarri sendoak sortzen saiatuz. Izan ere, prozesu guztien atzean izugarritzko lana dago, eta ez bakarrik adingabeareki, baizik eta berarengan eragiten duten beste subjektuekin ere, familia adibidez.

Hurrengoak dira Yerayk aurrera eramaten dituen estrategiak, besteak beste:

- Egunerokotasunerako mugak eta trebetasunak landu
- Gizartean “ona” eta “txarra” denaren arteko bereizketa ulertu
- Asteburuko baimenak modu kontrolatuan sustatu, hainbat plangintza eginez
- Aisialdia modu kontrolatuan eta osasunerako onuragarria erabiltzeko planak egin
- Prestakuntza-baliabideak eskuratzera lagundu
- Delitua banaka landu, berrerortzea sahiesteko

Beraz, estrategia edo jarduera guztiak subjektuak berriz deliturik ez egitera baita jada egindako jokabideen kontziente izatera bideratuta daude, adingabea mundu “txar” horretatik aldentu dezan.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk izaten dira aurrera eramaten diren estrategiak delinkuentzia prebenitzeko eta gazteen bersozializazioa bultzateko?

Yeray: Desde nuestro centro, trabajamos desde las estrategias más básicas intentando generar una base sólida para poder construir y promover la reinserción de los jóvenes. Trabajamos los límites y las habilidades de

convivencia en el día a día con lo que entendemos como “correcto” e “incorrecto” a nivel social. Promovemos los permisos de fin de semana de los menores de forma controlada a través de la elaboración de sus planificaciones de fin de semana con el fin de que los jóvenes utilicen su tiempo libre de forma controlada y beneficiosa para su salud. Les facilitamos el acceso a recursos formativos de cara a su inserción laboral. Y trabajamos su delito de forma individual para evitar la reincidencia.

Aurretik azaldu den bezala, kasu guztiak banaka aztertzen dira, subjektu bakoitzari tratamendu egokitu bat ezarri ahal izateko. Hala ere, Yerayk azaldu duen bezala, askotan ez da izaten gu pentsatzen dugun haien erraza, erronka edo trabak eman daitezke, bereziki adingabearen egoera zaila denean.

Yerayren esperientzian oinarrituz, arazo gehienak hurrengo kasuetan ematen dira: jokabide-arazoak dituztenean, zentroak ezarritako muga edo arauetako tolerantzia txikia dagoenean, substantzia toxikoak utzi nahi ez direnean, bizi-proiektuarekin aurrera egiteko motibaziorik ez dagoenean, etab.

Elkarrizketatzailea: Zein dira delinkuentzian parte hartzen duten gazteekin lan egitean izaten dituzun erronkarik ohikoenak?

Yeray: Menores con problemas de conducta por la baja tolerancia a los límites establecidos desde el centro, problemas a la hora de llevar a cabo la abstinencia de sustancias tóxicas, menores sin motivación por avanzar en sus proyectos de vida.. Todos los casos se trabajan de forma individual analizando los aspectos problemáticos, los recursos y las carencias de los menores.

Dudarik gabe, familia garrantzi handia du kasu guztietan, are gehiago, funtsezko pieza da adingabearentzat. Adingabe bat delituzko mundu horretatik ateratzeko, profesionalen laguntzaz gain, familiarena ere beharrezkoa da. Horregatik, interesgarria litzateke familiak haren aldetik lan egitea, barnean ematen diren gabeziak eta arazoak konpontzea, etab.; modu horretan, profesionalek, ezarritako tratamenduarekin aurrera joan ahala, familiak parte hartzen badu ere, askoz errazago izango da amaierara heltzea.

Yerayk azaldu zuen berak lan egiten duen zentruan, astero subjektuaren segimendua egiten dela, bilakaera nolakoa den aztertzeko. Modu honetan, irteera guztiak ere planifikatzen dituzte, eraginkorragoak izateko eta denbora libre modu egokian banatuta izateko.

Elkarrizketatuak proposatu zuen, bere ustez, oso interesgarria litzatekeela familiak terapien parte hartu ahal izatea. Ondorioz, familia barnean dauden gabeziak betetzea lortuko da, baita

kide guztien arteko harremana ere hobetuko da. Are gehiago, arauak ezartzeko balioko du ere; izan ere, araurik gabeko familia batean, adingabeak ez du jakingo non dauden mugak, beraz, ez du inoiz sentituko inolako mugarik gainditzen ari denik, eta haratago joaten saiatuko da beti.

Beraz, alde batetik, familiarekin lanean jarri beharko lirateke, eta bestetik, adingabearekin. Bien bidea hobetzera baita egoera horretatik ateratzera bideratuta egonez gero, biekin batera jardutea interesgarria litzateke, haien arteko lotura sendotzeko eta sendatzeko.

Elkarrizketatzailea: Zein da familiaren eragina gazteen delituzko jokabideetan?

Yeray: El papel de la familia es importante en todos los casos, es interesante que ellos realicen su propio trabajo y vaya en la misma línea que el nuestro para poder realizar un plan mucho más efectivo. Desde nuestro centro se hacen seguimientos semanales para informar de la situación de los jóvenes y para planificar los permisos de fin de semana. Sería interesante también facilitar las terapias familiares con la familia por un lado y con el menor en otros casos para fortalecer y sanar el vínculo.

Zaila izaten da zehaztea, zehatz mehatz, zeintzuk diren gazte batek delinkuentzian inplikatzeko arriskuan egon daitekeela ohartarazten dituzten seinaleak. Hala ere, Yerayk hainbat faktore edo kausa aipatu zituen:

- Portaera konduktual disruptiboak
- Substantzia toxikoen kontsumoa
- Gizartean baztertuta dauden zonalde eta inguruneetan igarotzea
- Konpainiak eta disruptibo berdinen taldea

Hala ere, faktore hauek ez dute beti adierazten pertsona batek delitugile bihurtuko denik, baina susma dezakete zerbait ez doala ondo.

Elkarrizketatzailea: Zein dira gazte bat delinkuentzian inplikatzeko arriskuan egon daitekeela ohartarazten dituzten seinaleak eta nola egin dakiokete aurre?

Yeray: Comportamientos conductuales disruptivos, consumo de sustancias, tránsito en zonas y entornos socialmente excluidos, compañías y grupo de iguales disruptivos.

Berrerortzearen inguruan hainbat ikerketa aurkitu ditzazkegu, are gehiago, aurreko puntuetan aztertutakoak, adierazten dute gazteen berrerortze-tasa behera egin duela. Aldiz, deigarria da Yerayk azaldu ziguna, bere esperientzian oinarrituz, gazte gehienak berrerortzeak direla, nahiz eta askok delitu puntualak besterik ez burutu.

Berrerortzea azaldutako faktore askoetara lotuta dago, eta askotan, tratamendu egokitu ezaren ondorio izan daiteke, edo behar bezala ez ematearen kausa ere.

Elkarrizketatzailea: Gazteak normalean berrerorleak izaten dira edo jokabide puntualak izaten ohi dira?

Yeray: Existen todo tipo de casos, no sabría darte un porcentaje pero la mayoría diría que los jóvenes tienden a reincidir en sus delitos. Aunque también hay un gran porcentaje de jóvenes que se mantienen en un único delito puntual.

Dakigunez, askotarikoak dira delinkuentziara eramaten duten faktoreak, eta ezaugarri indibidualak ezin dira multzo zehatz batean sartu; izan ere, askotarikoak dira. Baina egia esan, badira batzuk kasu gehienetan ematen direnak. Yerayren ustez, hurrengoak dira:

- Indarkeria normalizat hartzen dute, beren bizitzaren parte den zerbait, eta beren nortasun pertsonalari eusteko mantendu behar duten zerbait da.
- Ez dute beste aukerarik ezagutzen, eta ez dira horietan pentsatzen gelditu.

Elkarrizketatzailea: Nolakoak izaten dira adingabe delitugileak? Komunean duten ezaugarriren bat?

Yeray: Si tuviese que hacer criba de alguna característica, diría que la mayoría entienden la violencia como algo normal, algo que forma parte de sus vidas y que deben de mantener para mantener su identidad personal como algo estable. No conocen otras alternativas, ni siquiera han parado a pensar en ellas, entienden la violencia como algo que forma parte de ellos mismos y no son capaces de apartarla de ellos.

Gazteengan eragin handia duen beste faktore bat, lagunak dira. Yerayk aipatu zuen bezala, *nor da zure lagunak baino garrantzitsuagoa, denak gure kontra daudela sentitzen dugun garai horretan, gure aisialdia gurekin igarotzen dutenak izan ezik?* Izugarritzko egia aipatu zuen galdera horrekin.

Lagunak oso garrantzitsuak dira ume bat bai sozialki bai emozionalki garatu ahal izateko. Normalean, bat gatozela sentitzen dugun jendearekin elkartzeko joera izaten dugu, eta hor adingabea izanda guztiz holan ez izan arren, dibertitzeko eta denbora pasatzeko norbait izatea bilatzen delako, adin horretan besteen eragin handia izaten uzten da.

Zure laguna futboleko jokatzen badu, ziurrenik zu futbolera jokatzen amaituko duzula. Eta hau ez da txarra, normala da denbora gehien pasatzen duzun pertsonari gustatzen zaizkien

jardueretara zaletzea. Beti izaten dira gustu pertsonalak, baina beti jotzen da besteengana pixka bat egokitzea, talde horretatik kanpo ez sentitzeko.

Arazoa sortzen da lagun-taldean jokabide antisozialak hasten direnean, eta are gehiago, haien eragina izaten uzten denean. Yerayk aipatutako adibide gisa, lagunak taldeak mugikorrek lapurtzen ematen badu denbora, zein paperetan geratzen da adingabea taldearen parte gisa, bat ere lapurtzen ez baduzu? Baztertuta sentituko da eta lagunak galtzeko beldur izango da, eta, ondorioz, besteen jarduera berberak egingo ditu.

Elkarrizketatzailea: Lagun taldea eragina izaten dute delituak gauzatzerako orduan? Lagunek delituak gauzatzen ohi dituzte ere?

Yeray: Totalmente, entendemos como joven infractor a aquellos menores entre 14-18 años, por lo tanto nos encontramos con personas adolescentes y ¿quien es más importante que tus propios amigos en esa época en la que sentimos que todos están en nuestra contra excepto aquellos que pasan nuestro tiempo de ocio con nosotros? Si el joven tiene un grupo de amigos que juegan al fútbol, lo más probable es que el mismo sienta ilusión por formar parte de algún equipo de fútbol con alguno de ellos. En cambio si tu grupo de iguales dedica su tiempo a robar móviles, ¿en qué papel quedas tú como parte del grupo si no robas ninguno? En mi opinión es uno de las partes más importante del desarrollo de los menores.

Nerabezaroa, emozio gehien sortzen den adin-tartea da; baita delituak burutu ondoren sortzen direnak ere. Askotan bersozializatzeko positiboak, eta beste batzuetan, negatiboak. Izan daiteke delituak gauzatzen gustora sentitzea,haratago joan nahi izatea, borete eta nagusitasun sentimendua areagotzea, besteak beste. Edo kontrakoa ere, delitu puntuala izatea eta ondorioz, damutasun sentimendua garatzea.

Yerayk azaldutakoaren arabera, batzuetan, beren delituarekin lotutako emozio jakin batzuk garatzen dituzte, orain arte sortzeko gai izan ez direnak. Horrek ez du esan nahi berriro deliturik egingo ez dutenik beren errealitatera itzultzen direnean, baina behin zentruan sartuta, nahiko lan onuragarria izaten da adingabearen trebetasun eta emozio pertsonalei dagokienez. Beraz, emozio positiboak garatzen direnean, askoz errazagoa izaten da adingabeekin lan egitea.

Elkarrizketatzailea: Adingabearen egoera aldatzen da behin delitua burututa? (damutasun sentimendua, edo justu kontrakoa, kontrol eta nagusitasun sentimendua, adibidez)

Yeray: No siempre, pero si que es cierto que desarrollan ciertas emociones ligadas con su delito que no habían sido capaces de generar hasta la fecha. Eso no implica que no vayan a volver a cometerlo cuando vuelvan a su

realidad, pero una vez dentro del centro suele ser un trabajo bastante beneficioso en cuanto a las habilidades y emociones personales del menor.

Adingabeen Zentrueri dagokienez, Yerayk azaldu zuen Euskadin 3 motatakoak direla:

1. Internamendua erregimen itxian

Kasu hauetan, lehen sektorearekin lan egiten da, oinarrizkoenetatik abiatuta. Ohitura osasungarriak, portaerak, mugak, portaera arazoak, gatazkak konpontzea, emozioak ulertzea, migrazio prozesuak, etab.

2. Internamendua erregimen erdi-irekian

Aurrekoan bezala, eguneroko bizitzako oinarrizko alderdiekin egiten dugu lan: oinarrizko higie- eta garbitasun-ohiturak, gatazkak konpontzea eta eguneroko bizitzako mugak. Baina, aldi berean, gazteek baimenak eta errefortzuak irabazten dituzte, fase-sistema baten bidez. Fase horiek beren tutoreekin lan egin behar dute ikastetxean. Fase bakoitzean ezarritako helburuak bete ahala, gazteek aurrera egiten dute eta sendogarriak irabazten dituzte, hala nola, asteburuetan baimen-egun gehiago, prestakuntza-zentro batera joateko aukera, lana bilatzea, onuragarritzat jotzen diren kirol-jarduerak hastea, etab. Beraz, batez besteko puntu bat da, eta, bertan, eguneroko bizitzako alderdiak lantzen dira zentroan, eta, gainera, modu kontrolatuan sartzen dira ikastetxetik kanpoko bizitzan.

3. Internamendua erregimen irekian

Zentru hauek zuzenean lan egiten dute adingabeekin, ingurunetik atera gabe, eta adingabeen autonomia lantzen dute. Birgizarteratze-prozesuaren azken fasea da, eta birgizarteratze onuragarritzat jotzen dugun azken fasea izango litzateke.

Elkarrizketatzailea: Adingabeen Zentroetako egoera ezagutuz gero, nolakoa esango zenuke dela bertako bizitza? Uste duzu internamendu erregimen itxian dela delinkuentziari aurre egiteko neurririk onena?

Yeray: En el País Vasco, existen 3 tipos de centros de menores ligados a medidas judiciales. Estos 3 tipos forman una pirámide gradual por la que es interesante que el menor pase antes de volver a sus vidas.

En la parte baja de la pirámide, nos encontramos con los centros cerrados o las medidas cerradas (dependiendo de sus delitos). En estos casos se trabaja con el sector más primario, trabajando así desde los más básico. Hábitos saludables, comportamientos, límites, problemas de conducta, resolución de conflictos, entendimiento de emociones, procesos migratorios, etc.

Por otra parte en el nivel dos, nos encontramos con los centros que se encargan de las medidas semiabiertas (donde yo trabajo). Al igual que en el anterior, trabajamos con los aspectos básicos de la vida cotidiana, desde hábitos de higiene y limpieza básicos, hasta la resolución de conflictos y límites del día a día. Pero a su vez los jóvenes van ganando permisos y refuerzos con un sistema de fases que ellos deben cumplir trabajando con sus propios tutores dentro del centro. A medida que van cumpliendo esos objetivos pautados en cada fase, los jóvenes van avanzando y ganando refuerzos como más días de permisos en sus fines de semana, opción de acudir a un centro formativo, búsqueda de empleo, iniciación de actividades deportivas que se consideran beneficiosas, etc. Por lo tanto, se trata de un punto medio donde se trabajan aspectos del día a día en el centro además de ir incorporándose en la vida fuera del centro de una manera controlada.

Por último, los centros que se encuentran en la última parte de la pirámide, que se encargan de trabajar con los menores directamente sin sacarles de sus entornos y trabajan la autonomía de los menores. Se trata de la última fase del proceso de reinserción y sería la última fase en lo que entendemos como una reinserción favorable.

Ondorio penalei dagokienez, Yerayk azaltzen du adingabeak gero eta kontzientzia gehiago hartzen dutela. Hala ere, ez diete hainbeste garrantzia ematen, badakite zigortuak izateko posibilitatea hor dagoela, baina ez dira horren beldur.

Gainera, askok, gustoria sentitzen dira “delitugile” etiketarekin, izan ere, horrek botere eta nagusitasun sentimendua handitzen die. Harro sentitzen dira haien jokabideetaz, eta agiaztatzen saiatzen dira musika, toxikoen kontsumoa, indarraren erabilera eta abarren ondorioz. Norbearekiko gehiegizko konfiantza traba bat izan daiteke aurrera egiterakoan.

Elkarrizketatzailea: Adingabeak ondorio penal edo legalen kontziente izaten dira? Eta sozialak?

Yeray: Creo que cada vez más nos encontramos como jóvenes que entienden las consecuencias de sus delitos pero todos y cada uno de ellos las entienden como algo desmesurado y exagerado. Todo esto viene por la normalización de la que hablábamos antes. A nivel social, creo que nos encontramos con menores que se sienten cómodos con esa etiqueta y la defienden con sus actos, a través de la violencia, la música, el consumo de sustancias, los lugares que visitan..

Orokorrean, delituak gauzatu ondoren, adingabeen pentsatzeko era ez da aldatzen. Egia da haientzat adaketa handia izaten dela zentru batean barneratzea, askatasunaz askoz murrizten da, eta bizitza berri bat bezala hasten dute. Horregatik, lehenengo 2-3 hilabete bitartean, izan daiteke damutasun sentimendu hori egotea, eta tarte horretan da aldaketa gehienak ematen direnean. Hortik aurrera, adingabeak bizitza hori eramatera egokitzen da, zentro barruko bizitza normalizatzen dute, eta ondorioz, psikologikoki ez dira aldaketa asko ematen, linealtasun batean mantentzen dira.

Elkarrizketatzailea: Adingabeen pentsatzeko era edo bizitza ikusteko modua aldatzen da delituak gauzatu ondoren?

Yeray: Realmente creo que no, la gran mayoría de veces nos encontramos con menores que ya entienden las consecuencias de los delitos que cometen y si que es cierto que los primeros 2-3 meses de medida suelen tener sentimientos de arrepentimiento y de cambio mucho más notables. Pero una vez pasado este periodo normalizan la vida dentro del centro y la entienden como parte de su vida, por lo tanto creo que no.

Aurretik azaldu den bezala, oso zaila da zehaztea zenbateko portzentaiak berrerortzen duten eta zenbatekoa ez, baina kausa orokorrak ikusi dira berriz deliturik gauzatzen ez dituzten artean. Yerayk hurrengoak azaldu zituen:

- Beren denbora librea modu onuragarrian banatzea
- Oportunitate laboralak
- Beren ahaleginengatik etekin ekonomikoak lortzea

Beraz, delituak egiteari uko egitearen kausak izan daitezke delituen bitartez lortutako etekin guztiak, beste bide batetik lortzeko aukerak ezagutzea.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk dira delituei uko egiteari eramaten dizkieten arrazoiak?

Yeray: Ocupación de su tiempo libre de forma beneficiosa, oportunidades laborales que ocupen su tiempo libre y les de algo sustancial por su esfuerzo (dinero en este caso). Creo que esos son los motivos más notorios.

Adingabe delitugileak laguntzeko, erakundeetan sare-lana egitea beharrezkoa da, bai adingabe horiek onartzen dituzten prestakuntza-zentroek, bai haien prozesuetako aurrerapenak sortu ondoren bideratzen diren zentroek. Lehenik, eta aurrerago azaldu den bezala, oso garrantzitsua da, alde batetik, gaztearen sareekin lan egitea; eta beste aldetik, delitugile berarekin lan egitea. Modu honetan, tratamendua askoz eraginkorragoa izango da eta beren bizi-proiektuan aurrerapenak egin ahal izango dira.

Gizarte-hezitzaileei dagokienez, adingabeari laguntzeko dagoen pertsona gisa jarduten dute, oso garrantzitsua da subjektua ez epaitzea, baina baita ere entzun nahi duena ez esatea. Helburua ez da bera esaten eta pentsatzen duen guztiaren kontran egotea, baina erakustea bide egokiena bideratzeko gauza asko zuzendu behar direla.

Beraz, helburu horri eutsiz, ezinbestekoa da ere hezitzaile batek ezin diela bizitza guztiz aldatu. Yerayk azaldu zuenez, *akatsak beti dira une interesgarriak lan egiteko, ezinezkoa da*

dena ondo egiten duen norbaitekin lan egitea; hala ere, erabakiak hartzen uztearen zale amorratua naiz, eta beraiek ikastea, beren erabakiekin, gaizki ateratzen zaien edo ondo ateratzen zaien.

Elkarrizketatzailea: Nola laguntzen duzu beste erakunde edo agentzia batzuekin gazte-delinquentziaren arazoari heltzeko? Zein da delituak egin dituzten adingabeen gizarte-hezitzailearen zeregina? Esku hartzeko edo prebenitzeko proposamenik?

Yeray: El trabajo en red en este tipo de instituciones es necesario, tanto los centros formativos que aceptan a estos menores, como los centros a los que se derivan una vez generados los avances en sus procesos tienen que el entender y llevar la misma línea de trabajo que se ha llevado anteriormente con ellos para que puedan sumarse avances en su proyecto de vida.

Sobre todo entiendo nuestro papel como acompañante, trato de ser esa persona que está para ayudarles sin juzgarles en ningún momento pero sin decirles aquello que quieren escuchar. Se trata de una línea muy fina en la que tenemos que mantenernos, pero entiendo como imprescindible la necesidad de saber que tú no puedes cambiarles la vida, si no que son ellos los que deben hacerlo. Los errores siempre son momentos interesantes para trabajar, es imposible trabajar con alguien que hace todo bien, asique soy un gran fan de dejarles tomar decisiones y que sean ellos con sus propias decisiones quienes aprenden si les sale mal o si les sale bien.

Askotan, aurkitzen den “arazo” bat izaten da gazteek ez dutela haien burua entzuten, eta benetan direnak baino gutxiago sentitzen direla. Yerayk azaldu zuen askotan arrakastaren berri ez dakiten gazteak aurkitzen dituztela, oso oinarrizko nozioak dituztenak, kanpotik barrutik daramatenari erabat lotuta ez dagoen irudia erakusten dutenak, eta, dena, identitatearen eraikuntzaren ondorioz sortua, haiek pertsona gisa direnetik urrun geratuz.

Oso zaila izaten da emozioak lantzea adingabe batek barrutik daramana guztiz ezagutzen ez badu edo kanporatzen ez badu. Askotan, gizarteak nahi duen bezala izaten saiatzen dira, aurreiritziak sahiesteko, konturatu gabe pertsonalitate hori haiek benetan direnatik oso urrun geratzen dela.

Beraz, adingabe batek bere burua entzutea, errespetatzea eta benetan nahi duen guztiarekin kontsekuentea izaten hastea lortzen den unean, onurak sinestezinak dira eta langile gisa aurkitzen diren sentsazio interesgarrienetakoa gogobetetzea da.

Elkarrizketatzailea: Zer nabarmenduko zenuke gazte delitugileetaz gizarte-hezitzailea izanik?

Yeray: La capacidad de evolucionar sin duda alguna. Nos encontramos muchas veces con jóvenes que no saben del éxito, con nociones muy básicas, que por fuera muestran una imagen totalmente desligada a lo que llevan por

dentro, y todo por una construcción de la identidad alejada de lo que son ellos como personas. Por lo tanto en el momento que consigues que un menor se escuche, se respete y empiece a ser consecuente con todo eso que realmente quiere, los beneficios son increíbles y tu satisfacción es de las sensaciones más interesantes que nos encontramos como trabajadores.

13.5.2.2. Bigarren kasua. Iñigo.

Iñigo, 18 urtez gizarte-hezitzailea izan dena, eta hainbat gazte delitugileekin lan egin duenak, bereziki, zeintzuk diren gazte delinkuentzia bultzatzen duten faktore nagusienak azaldu zituen, besteak beste. Orokorrak diren kausa nagusiei dagokienez, hurrengoak azaldu zituen:

- Arazoak familian
- Arauen ezarpen eza
- Drogen kontsumoa
- Eskola absentismoa
- Heldutasunik eza
- Gizarte-trebetasunen garapen txarra
- Komunikazio eskasa
- Autoestima baxua
- Lagunen taldea

Iñigok azaltzen duenez, askok kontsumo mailakatuan sartzen dira, honek dirua izatea eskatzen du, beraz, kontsumo hori mantendu ahal izateko, delinkuentzian sartzen dira, irtenbide azkarrena baita etekin ekonomikoak lortzeko. Hortaz, beste kasua nagusia izaten da gizartean onartuta ez izatearen sentimendua izatea. Izan ere, askok sentitzen dute gizarteak baztertu egiten dituela; ondorioz, autoestima baxua izaten ohi dute. Kaplan (1986) dioenez, *delinkuentzia zeinu negatiboko gizarte-esperientzietan sortutako autoestimua baxua berrezartzeko ahalegina da; beraz, delitu-jokabidea ekintza-bide alternatiboa izan liteke, adingabeari bere buruaren estimazio onargarria ezartzeko aukera emango liokeena.*

Beraz, autoestima baxua duten adingabeak autoestima edo laguntza hori delinkuentzian bilatzen dute, bertan “leku” bat dutela sentitzen dutelako, baita horretarako balio dutela sentiarazten dietelako.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk dira gazte delinkuentziaren kausa nagusiak gure gizartean? Zeren ondorioz hasten dira, orokorrean, delituak burutzen?

Iñigo: Yo creo que esto es complicado. Habría que ver caso a caso. Lo que si puedo hablar es sobre casos que yo he vivido. Hay chavales que tiene problemas en la familia, ese es un factor que sí que he visto; chavales adoptados, en el sentido de que hay algo que no funciona, no por que sean adoptados en sí, pero con conductas anti-normativas, también hay chavales que por tema de consumo... Digamos que se inician en consumos progresivos, con mayores gastos, y al fin y al cabo pues se ven abocados para mantener sus consumos a delinquir. También hay factores de la propia inmaduración y el desarrollo de habilidades sociales, de comunicación... Algunos tienen dificultades para ser aceptados, por ejemplo, entonces tienen baja autoestima y recurren a este tipo de conductas por las que a veces son no aceptados, pero si de alguna manera valorados, porque valen para delinquir.

Delinkuentziari aurre egiteko erabiltzen diren estrategiei dagokienez, dudarik gabe, hizkuntzazko gaia zela azaldu zuen Iñigok. Arlo asko barnebiltzen dituen programa bat sortu beharko litzateke: emozioak lantzea, txikitatik komunikazioa ekitea, familiarekin lan egitea, etab. Gizarteak, normalean, berehalako aldaketak eskatzen ditu, bizi honetan dena prozesu baten parte dela konturatu gabe. Beraz, ezinezkoa da adingabe bat delinkuentziatik aldentzea beharrezkoa den prozesu hori jarraitzen eta betetzen ez bada, helburua ez da lehenbailehen gazte hori bersozializatzea, baizik eta modu egokian eta guztiz “sendatuta” gizartera bueltatzea. Eta horretarako familiaren parte-hartzea ere beharrezkoa da.

Gizarteratzeari dagokionez, Adingabeen Erantzukizun Penalaren Legea ezarri zenean, bazirudien izugarritzko aurrerapena izan zela, izan ere, hizkuntza-helburu hori baitzuen. Baina errealitatea ez zen horrela izan. Iñigok azaltzen duen bezala: *“la letra y el folio aguanta todo, pero luego hay que ponerle medios y recursos detrás, y no se han puesto”*. Ez da bakarrik Lege bat sortzea eta indarrean izatea, baizik eta lege horretan azaltzen dena betetzea.

Askotan, zati berrezikor hori ez da aurrera eramaten, Legeak hala azaldu arren, ez daude errekurtso nahikorik pausu horiek betetzeko. Pertsona orok tratamendu egokitu bat beharko luke, bakoitzak denbora-tarte ezberdinak ditu helburuak lortzeko... Eta hau sistemak ez du ulertzen.

Sistemak ezartzen dituen moduetan eta denboran helburuak lortu behar dira, zenbakiak baino ez dira gazteak; eta behin tarte hori amaituta, hurrengo gazte batekin hasten dira lanean, ez dagoelako denbora nahikorik adingabe bakoitzari behar duena eskaintzeko. Eta honek, azken finean, gaztearen birsozializazio txarra dakar.

Beraz, hain gogorrak izan daitezkeen neurriak ezarri baino, beste motatako tratamenduak eskaini beharko lukete: komunitatea eta ingurunea aztertzea, familiarekin lan egitea... Modu honetan, umearen birgizarteratzea askoz egokiagoa izango lirатеke.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk izaten dira aurrera eramaten diren estrategiak delinkuentzia prebenitzeko eta gazteen bersozializazioa bultzateko?

Iñigo: Yo creo que el tema de la prevención de la delincuencia, al final, es un tema educacional. Es un tema de trabajar las emociones, la comunicación desde pequeños, trabajar con familias, que haya programas preventivos en el sentido de la comunidad... Hay tantas cosas que no se hacen... Normalmente la sociedad es reactiva, no preventiva; lo que hace es, sobre todo desde mi experiencia, cuando hay fuego intentar apagar, pero realmente en la prevención la delincuencia no se trabaja suficientemente. Sobre todo porque es algo más profundo, situaciones familiares, situaciones personales... Están unidas a ciertas situaciones relacionadas con la educación.

Respeto a la reinserción, hay una Ley Penal del Menor, que en su momento fue muy interesante porque tenía ese afán educativo, y eso fue un avance. Pero, ¿qué es lo que pasa? Si no se ponen medios, “la letra y el folio aguanta todo”, pero luego a eso hay que ponerle medios y recursos detrás, y no se han puesto. Entonces, muchas veces la parte reeducativa no se lleva a cabo porque no se puede, porque están los recursos saturados, porque no se profundiza lo suficiente, no se dedica el tiempo suficiente a la persona... Al final cada persona tiene un tiempo, y esto el sistema no lo entiende, además, cuando se tienen pocos recursos mucho menos, somos un número, tenemos un tiempo y cuando se acaba hay que ir al siguiente. Entonces claro, es una buena ley pero no dota de suficientes recursos, por tanto, a toda esta parte de promover la reinserción, no debería de haber tan sólo algo como una medida (como podría ser la libertad vigilada), sino que debería haber un trabajo más profundo: la familia, el contexto, la comunidad... E incluso un seguimiento más allá de la propia medida, pero esto es ahora mismo no es nada más allá que ciencia ficción.

Birgizarteratza, zaila izaten ohi da gazteak ezer galtzeko sentitzen ez duenean. Gazte batek ikasketak utzi dituenean, familia eta lagunak galdu dituenean... Galtzeko duen bakarra delinkuentzia da, besterik ez duelako. Izan ere, aurretik azaldu dudanez eta aurrerago ikusiko dugun moduan, horiek baitira delinkuentzia faboratzen dituzten arrisku-faktoreak.

Oso zaila izaten da egoera horretan aurkitzen diren adingabeak motibazioa lortzea delinkuentzia alde batera uzteko, eta lortzekotan, profesionalekin sortuko duen harremanaren ondorioz izango da. Hemendik dator gizarte-hezitzaileen garrantzia. Ume batek haren familiaren falta sentitzen duenean, hutsune hori beste pertsonetan edo ekintzetan bilatuko du. Kasu honetan, delinkuentzian aurkitzen du babes hori; beraz, babes hori, delinkuentziaz aldentzea eta profesionaletan aurkitzea lortu beharko da.

Oso garrantzitsua da gazteek bakarrik ez sentitzea, modu batean edo bestean, norbaiten laguntza edo presentzia izateak, babes-faktore gisa jokatzen du.

Elkarrizketatzailea: Zein dira delinkuentzian parte hartzen duten gazteekin lan egitean izaten dituzun erronkarik ohikoenak?

Iñigo: Es difícil, sobre todo en las personas que sienten que tienen poco que perder. Cuando un joven ha dejado los estudios, le ha fallado la familia, casi ni tienen amigos o los amigos son interesados por el mundo en el que se mueve... Al final tiene mucho que perder si deja la delincuencia porque no tiene mucho más. Eso es lo que le lleva a delinquir. **Elkarrizketatzailea:** ¿Y es difícil que consigan esa motivación para dejar de delinquir? **Iñigo:** Es muy difícil, y si se van a lograr es desde conseguir vincular con el profesional y si se consigue sacarle de ese círculo. Es decir, que pueda habitar en otros contextos en los que no tenga que delinquir para que sea aceptado. Y eso es muy complicado. Se puede conseguir algo desde el vínculo, y a veces también hay que entender que hay personas con las que es muy complicado y que con sólo que haya alguien que esté con esa persona, al menos, evita riesgos más grandes, pero la sociedad normalmente quiere resultados desde 0 y a veces eso no se puede. Pero si es muy importante que estas personas no se queden solas, porque no sabemos si van a conseguir cambiar, pero sólo podrá ser así si hay alguien.

Familiak izugarritzko eragina du gazteen jokabideetan baita bizitzan ere. Askotan, adingabe askok pentsatzen dute familia gabe hobeto egongo direla, haien arteko liskarretaz nekatuta daudela... baina egia esanda, languntza eskaintzen dieten funtsezko figura bat behar dute alboan, eta hori familia da.

Orokorrean, 3 elementu nagusi egoten ohi dira, jokabide antisozialak sahiestea errazten dutenak:

1. Familia bat zeina denbora eskaintzen dion semeari
2. Familia bat zeina maitasuna ematen dion semeari
3. Familia barruan arau batzuk ezarrita izatea

3 elementu hauek egonda, askoz errazagoa izango da adingabea delituzko mundu horretatik aldentzea. Izan ere, 3 elementu hoiek ez egonez gero, delinkuentziara eramaten dituzten hainbat faktore areagotuko ditu (eskola absentismoa, nota txarrak ateratzea, besteak beste), eta ondorioz, delituak gauzatzen jarraitzea.

Familiak paper garrantzitsu bat jokatzen du prozesu osoan, bai delinkuentzian hastean, bai mantentzean eta bai honi uko egitean. Oso garrantzitsua da familia osoarekin lan egin ahal izatea, barnean ematen diren gatazkak konpondu ahal izateko. Adibidez, familia barruan

komunikaziorik, normarik, laguntzarik... ez badago, puntu guzti horiek landu daitezke etorkizunean jokabide antisozialak berriz burutzea saihesteko.

Prozesuaren amaiera ematen denean ere, familiaren sostengu eta harremana oso garrantzitsua izango da, hori izango delako gaizkilearengan eragingo duen babes-faktore garrantzitsuena etorkizunean deliturik berriz ez burutzeko.

Elkarrizketatzailea: Zein da familiaren eragina gazteen delituzko jokabideetan?

Iñigo: La familia es vital, los jóvenes por mucho que se quejen necesitan a su familia. Entonces, la familia, por un lado, es preventiva. Si hay una familia con cariño, con tiempo y con unas normas, con esos 3 elementos, aunque se nos descarríe, si están esos 3 elementos, normalmente eso se reconduce, o al menos irá hacia otro lado.

Si no están estos elementos, no hay tiempo, no hay atención, no hay normas... Pues esto lo que hace es potenciar estos delitos o fracaso escolar y otras cosas. Esto es antes de cometer el delito.

Durante el proceso, también es muy importante la familia. Si hay un apoyo de la familia, si se implica y se pueden hacer sesiones con todos a la vez, si por ejemplo hay fallos en las normas de la familia... Se pueden trabajar esas normas, el apoyo entre todos, la comunicación... y las cosas son más fáciles.

En el después, cuando la persona salga de la situación, para que acompañen y sostengan a esa persona.

gazte batek delinkuentzian inplikatzeko arriskuan egon daitekeela ohartzen duten seinaleak zehaztea oso zaila izaten da, izan ere, faktore askoetara lotuta dagoelako. Iñigok azaltzen duen moduan, badira seinale batzuk esan dezaketenak gazte batek delinkuentzian erortzeko arriskuan dagoela:

- Adibidez, drogak kontsumitzen hasten denean, baita kultibatzen dituenetan, hori legez kontrakoa da.
- Beste adibidea, eskolan txarto joaten hasten denean, joateari uzten dionean, eskola-porrota ematen denean... Hauek ohikoak izaten diren seinaleak dira.

Hala ere, aipatutako faktoreak emateak ez du esan nahi gazte bat delinkuentzian hasiko denik; esan bezala, faktore askotara lotuta baitago.

Elkarrizketatzailea: Zein dira gazte bat delinkuentzian inplikatzeko arriskuan egon daitekeela ohartarazten dituzten seinaleak eta nola egin dakiok aurre?

Iñigo: Es complicado. Seguramente porque la delincuencia normalmente está unida a más cosas, a temas de

consumo, por ejemplo. A ver, hay factores claro, si una persona empieza una escala de consumos, pues esto lo puede llevar a delinquir fácilmente. De hecho es ilegal tener sustancias, y mucho más cultivarla. También si hay fracaso escolar, de repente no van a clase... Esto no quiere decir que vayan a delinquir, pero bueno, es un factor que uno puede empezar a sospechar. Si por ejemplo en casa hay cambios de humor o muestra actitudes como de esconder o evadir, no quiere hablar... A veces son factores que pueden aparecer en el tema de la delincuencia. Pero como digo, es un tema multifactorial. Pero estos factores pueden ser sólo señal de consumo y no de delincuencia.

Berrerortzean, familia ere izugarritzko paper garrantzitsua jokatzen du. Gazte batek familia egituratu baten laguntza duenean, haren jokabideak ezagutzen dituenen eta hauetan eragin dezakenean, arau batzuk ezarrita dituenen... Normalean, berrereortzea sahiesteko probabilitate gehiago egongo dira, familiak egoera hori maneiatzen jakingo duelako. Aldiz, familiaren falta dagoenean, edo honen barruan normarik ezarrita ez daudenean, berrerortzea askoz errazago emango da. Izan ere, honek autoestima baxua eta bestelako ezaugarri pertsonalak sortu ditzazke, eta ondorioz, gabezi hauek delinkuentzian bilatzen jarraituko ditu, mugak ezartzen dizkien inork ez dutelako.

Elkarrizketatzailea: Gazteak normalean berrerortzeak izaten dira edo jokabide puntualak izaten ohi dira?

Iñigo: A ver, como he dicho, normalmente si es un menor que tiene apoyo detrás, una red, normalmente es algo puntual. Sobre todo si hay unos padres y unas madres que están detrás y recogen bien esa situación, hay una norma pero tambien hay un cariño y demás... Hay veces que va a ser algo puntual. Cuando detrás no está esto, o cuando hay algún tema más psicológico, cuando hay otras carencias. Por ejemplo, cuando hay carencias de autoestima, carencias de normas... esto lo que va a repercutir es que sea mucho más posible la reincidencia, porque al final busca la autoestima en el delito. Y también busca la norma y el límite, si no hay límites, sigue buscándolo y sigue delinquiriendo.

Zati teorikoan azaldu nuen bezala, badira komunak diren ezaugarri batzuk gazte delitugileak partekatzen dituztenak:

- Drogen kontsumoa
- Eskola-porrota
- Komunikazio arazoak
- Arazoak familia barnean
- Autoestima baxua
- Gizarte-trebetasun eskasa

Hala ere, hauetako faktore bat edo batzuk emateak ez du esan nahi zuenean delitugintzarekin erlazionatu behar direnik; kasu bakoitza guztiz berezia da, eta izan daiteke guztiz familia

egituratua duen pertsona batek delitu bat gauzatzea; eta justu kontrakoa ere, familia barruan izugarritzko arazoak dituen gazte batek deliturik ez burutzea.

Elkarrizketatzailea: Nolakoak izaten dira adingabe delitugileak? Komunean duten ezaugarriren bat?

Iñigo: Yo aquí soy muy parcial. Es cierto que la mayor parte de los delincuentes que he conocido sí que tienen algunas características comunes. Casi todos consumían cannabis y alguna otra sustancia. Luego sí que suele haber fracaso escolar, también problemas de comunicación, problemas en la familia, aunque este último no lo diría en la mayoría de casos. Algún joven delincuente que he conocido, tenía buenas familias. Otros casos el menor era adoptado. Temas también de habilidades sociales, autoestima... Cada caso tiene una mezcla diferente. Por ejemplo un chaval que me acuerdo ahora, no tenía norma ninguna y no sabía otra cosa que hacerse el “guay” y meterse en líos para conseguir esa atención.

Familia bezala, lagunak ere oso garrantzitsuak izango dira gaztearengan eragiterako orduan. Lagun-taldean delituak burutzen badira, haien artean normalizatuta izango dituzte, are gehiago, haien artean lagunduko dira ziurrenik. Gainera, gazte batek eragin handikoa bada, asertibitate txikia duenean, etab., izan daiteke lagunek egiten dituzten bezain jokabideak burutzea, talde horretako kidea sentitu ahal izateko.

Gainera, nagusiekin gertatzen den bezala, behin delinkuentzian sartuta, mundu horretan dabilzaten beste delitugileak ezagutuko dira, eta ondorioz, delitugileak diren lagun-talde berriak sortuko dira.

Elkarrizketatzailea: Lagun taldea eragina izaten dute delituak gauzatzeko orduan? Lagunek delituak gauzatzen ohi dituzte ere?

Iñigo: No tiene porqué ser una cuadrilla de delincuentes, pero sí que influye, claro. Si en la cuadrilla hay gente que trapichea o hace robos, por ejemplo, se normaliza más, se ayudan entre ellos, e incluso se pueden ayudar. Entonces, uno e lía al otro. Y por ejemplo, si es un chaval que no tiene mucha asertividad, se puede dejar arrastrar también. Por tanto, los amigos influyen, pero no tiene por qué pasar.

Sí es cierto que metidos en ese mundillo, se van a relacionar con personas que delinquen y ahí pueden surgir relaciones de un mismo interés.

Oso arraroa da delitugile batek delitu bat burutu ondoren damutasun sentimendua sentitzea; hori gertatzerakoan, delitu puntualetan besterik ez da izaten. Gazte batek ezer galtzeko sentitzen duenean, eta delitugintzan “leku” hori lortzen duenean, delituak gauzatzeko balio duelako sentimendua izango du, eta ondorioz, gero eta delitu gehiago gauzatzen hasiko da.

Haienez delituzkoa ez den mundu hori ez dute ezagutzen, ez dakite nolakoa den gizarte hori, horregatik, oso zaila izaten da adingabe hauek bersozializatzea, sartu diren mundu horretan bizi nahi dutelako.

Elkarrizketatzailea: Adingabearen egoera aldatzen da behin delitua burututa? (damutasun sentimendua, edo justu kontrakoa, kontrol eta nagusitasun sentimendua, adibidez)

Iñigo: A ver, esto depende. Cuando todo va mal y en lo que soy bueno es delinquir, al final eso le refuerza. Cada vez hace más, porque al final, se suele decir que este tipo de personas están inadaptadas al sistema, pero es al revés, están muy adaptadas. Y luego, normalmente, en este sentido, si están muy reforzados, no ven el arrepentimiento, o al menos no quieren hacer ver. Ellos están metidos en un ritmo y ahí están seguros y cómodos porque conocen ese lugar, no conocen el no delinquir. Por eso a veces es tan complicado cambiar y salir de ahí.

Algunos también, depende de qué delito, pueden tener arrepentimiento, pero les puede más lo otro. Y cuando son delitos puntuales, con un chaval con una red, tiene más conciencia de lo que ha hecho y puede arrepentirse, pero nada más allá.

Adingabe delitugileei ezartzen zaizkien neurriek dagokienez, Iñigok aipatzen duen bezala, askotan, beharrezkoa da internamendua, bereziki eremuetara heltzen diren kasuetan. Pertsona orok limite batzuk ezarrita izan behar ditu, bestela, beti haratago jokatzeko saiatuko da.

Askotan, ezaugarri eta faktore askoren ondorioz, gaztea guztiz deskontrolatuta egoten da, ez du inolako kasurik egiten, inkusio gero eta kontsumo handiagoetan sartzen da. Kasu hoietan, internamendua beharrezkoa da, inoiz ezarrita izan ez dituen mugak martxan jartzeko.

Hala ere, ez da bidezko neurririk egokiena, errekurso nahikorik ez daudelako. Ezin da segimendu oso bat eraman, behar den denborarekin eta bere ezaugarriek egokituta dagoen tratamendu bat ezarriz. Beraz, nahiz eta askotan beharrezkoa izan gazten batzuen egoera gelditzea, ez da modu egokienean burutzen.

Internamendua ez du ezer lortzen, pertsonak behin zentrutik aterata, sartu ziren bezain jokatu dute, ez dutelako ezer ikasi ezta haien jokabideak zuzendu. Horretarako, beste tratamendu bereziak aplikatu beharko liriteke.

Izan ere, estatistikek erakutsi duten bezala, badira gazte askok internamendu erregimen itxian egonez gero, berrerori direla, eta hori azaldutako guztiaren ondorio izan liteke.

Elkarrizketatzailea: Adingabeen Zentroetako egoera ezagutuz gero, nolakoa esango zenuke dela bertako bizitza? Uste duzu internamendu erregimen itxian dela delinkuentziari aurre egiteko neurririk onena?

Iñigo: Hacen falta límites. Hay momentos en los que un chaval está descontrolado... no atiende... e incluso igual se ve en consumo todavía más complicados y a veces incluso si hay un tema mental, hay una patología, pues hay que parar. Es duro, pero es así. Hay que ponerse límites. ¿Qué es lo que pasa? Que a veces no queda claro donde es el límite. Hay que parar, le internamos.

Esos centros yo sé que han ido avanzando y van haciendo cosas, pero esto es un tema de recursos también. Que haya profesionales que acompañen al chaval, que vean su situación, su red, que hagan planes de “a partir de ahora qué hacemos” y hacer un plan con ese chaval para ver hasta donde pueden ir las cosas. Porque con un sólo internamiento de lo que sea, no se soluciona. Porque vuelve a salir y ese chaval no sabe hacer otra cosa, sigue igual, pues va a volver a delinquir.

Adingabeak ez dira ondorio legalerantz kontziente izaten, edo kontziente izatekotan, konfiantza oso izaten dute haien buruarengan. Pertsona batek ezer galtzeko ez badu eta “ondo” sentitzeko baita gabezi guztiak betetzeko irtenbide bakarra delinkuentzian ikusten badu, berdin emango dio zentru batean internatuta egotea, bere bizitza ez duelako inolako zentzurik.

Ez dute beldurrik izaten, nahiko konfiantza izaten dute haien buruarengan esateko ez direla harrapatuak izango. Normalean, delitu asko gauzatu ondoren da harrapatuak izaten direnean, eta momentu horretan, dependentziazko erlazio bat sortuta dute delinkuentziarekin; harrapatuak izaten ez direnez, gero eta delitu gehiago sortzen dituztelako.

Elkarrizketatzailea: Adingabeak ondorio penal edo legalen kontziente izaten dira? Eta sozialak?

Iñigo: Generalmente no. **Elkarrizketatzailea:** ¿Una norma de no volver a reincidir no crees que pueden ser las consecuencias legales? **Iñigo:** A ver, ayudan un poquito, pero no. Si un chaval está en la situación de que no tiene nada que perder, aunque le digas que puede ir a la cárcel, no lo va a ver. Además, normalmente no conectan con eso, lo típico que te dicen es “a mi no me van a pillar, yo lo estoy haciendo bien”. Hasta que le pillan, que es cuando ya tienen una dependencia con la delincuencia, y es superior a él, y siguen aunque ya tengan una medida aplicada.

Adingabe batek ezer ez duenean, eta delinkuentziaren bitartez dena lortzen duenean, bere bizitza guztiz aldatzen da. Hau da, Iñigok azaldu zuen bezala, erlazio eta bizitza-erritmo berrietan sartzen dira, delituen ondorioz diru kopuru handiak lortzen dituztenez, bizi-maila askoz altuago batera ohitzen dira, adibidez, eta badakite delinkuentziaren bidez gero eta maila altuagoa lortuko dutela.

Elkarrizketatzailea: Adingabeen pentsatzeko era edo bizitza ikusteko modua aldatzen da delituak gauzatu ondoren?

Iñigo: Sí, claro. Bueno, si es algo puntual no. Si es una escalada, cambia toda la vida. Porque entran en otras relaciones, entran también, por ejemplo, al conseguir dinero, entran en un nivel de vida que se acostumbran a ciertas cuestiones, se acostumbran también a que la gente les busque por si quieren algo... Les cambia mucho la vida....

Badira delitugile askok delituak egiteari uko egiten diotenak, eta beste batzuen artean, hurrengoak dira Iñigok azaldu zituen arrazoiak: familiak serio erantzuten duelako, zentru batean internatzen dituztelako, norbaiten laguntza izaten dutelako...

Oso zaila izaten da bakarrik sentitzen den gazte batek delituak egiteari uko egitea, izan ere, eta aurretik azaldu den bezala, gabezi hori delituzko jokabideetan betetzen dituztelako.

Elkarrizketatzailea: Zeintzuk dira delituei uko egiteari eramaten dizkieten arrazoiak?

Iñigo: A ver, si es algo puntual, pues porque la familia responde y se pone seria. Si no hay esto, puede ser por que le metan interno o en la cárcel cuando sea mayor de edad. En algunos casos también porque se den cuentan y tengan a alguien, que eso es muy importante, para que pueda sostenerles y les puedan acompañar. Sino es casi un milagro, que estén solos y se den cuenta. En esa situación lo más lógico es que se autodestruyan y lleguen hasta el final.

Adingabearekin lan egiten duten sistemen artean, gizarte-hezitzailea garrantzi handia izaten du. Izan ere, beste profesionalen batera, gaztea laguntzen dute prozesu osoan. Eta ez bakarrik gaztea, familia, hezkuntza, ingurunea... eta subjektuarengan arriskua sor dezaketen faktore guztiekin ere egiten dute lan.

Prozesu horretan gaizkilea pertsonalki ezagutzen saiatzen da, zer dakien egiten jakitea, atzetik daraman istorioa, bere ibilbidea, zein izan diren jokabide antisozialak burutzeran eraman dizkieten arrazoiak, zein den bere ingurunea, eskolan duen egoera, etab. Eta guzti honekin batera, subjektua nagusi sentiaraztea eta protagonista izatea, berak aurrera jarraitzeko gogoak izatea, eta noski, mundu horretatik ateratzeko languduko dion programan parte hartu nahi izatea.

Elkarrizketatzailea: Nola laguntzen duzu beste erakunde edo agentzia batzuekin gazte-delinquentziaren arazoari heltzeko? Zein da delituak egin dituzten adingabeen gizarte-hezitzailearen zeregina? Esku hartzeko edo prebenitzeko proposamenik?

Iñigo: El papel del educador social con los menores es acompañar a esas personas en la posibilidad de salir de ahí, de ir hacia otro lugar, En ese acompañar están la red, esa persona, la comunidad, la familia, el colegio... Y en ese acompañar está la propia persona, su potencialidad, qué sabe hacer, sus cosas a mejorar, su historia, ver un poco porqué ha llegado a ahí, su trayectoria... Y que sea un poco la protagonista, que sea ella misma la que aceite hacer un plan para ir a otro lado.

Askotan, gizarteak, edonork delitu bat burutu ondoren, pertsonak ordeztu, “delitugile” gisa tratatzen dituzte subjektu hauek. Eta hau zuzendu beharreko puntu garrantzitsua da. Iñigok azaltzen duenez, berak ez du inoiz ahazten pertsonak direla; gauzak txarto egin dituzte, bai, eta mugak gainditu dituzte, ere, baina pertsonak izaten jarraitzen dute.

Ez da bakarrik jokabidean zentratu behar, baizik eta jokoabide hori burutzera eramanez dioten faktore guztietan, hor daudelako delituzko munduan sartzearen arrazoiak. Dena zergati baten ondorioa da.

Elkarrizketatzailea: Zer nabarmenduko zenuke gazte delitugileetatik gizarte-hezitzailea izanik?

Iñigo: Que son personas. Al final, cuando les conoces con nombre y apellido, y que luego se han equivocado y han tomado malas decisiones y no han sabido parar, no son delitos, son personas. Son personas que delinquen. Y no hay que justificar, tiene que haber una línea en medio, pero que no se nos olvide que son personas y que si han llegado a ahí es por algo. Entender el porqué han empezado a delinquir, y que también pueden hacer otras cosas que no son delinquir.

13.6. Ondorioak

Subjektu baten karrera kriminalak hiru etapa ditu: hasierakoa, mantentzekoa eta uko egitekoa. Etapa horiek aztertzeke, kontuan hartu behar da delinkuentzia kausa anitzeko fenomeno delatzen. Fenomeno horretan, hainbat arrisku- eta babes-faktorek parte hartzen dute, eta faktore horiek elkarri eragiten diote, halako jokaerak erraztu edo inhibituz.

Egindako 3 elkarrizketak eta, zehazkiago, bi gizarte-hezitzaileenak aztertu ondoren, esperientzia ezberdinak ikuspuntu beretik ikus ditzazkegu. Hau da, bi esperientziak gizarte-langilearen ikuspegitik izanik, desberdintasunak eta antzekotasunak aurkitu ditzakegu.

Elkarrizketa horien bitartez, arrisku faktore nagusiak ondorioztatu dira, elkarrizketatu bakoitzaren esperientzien arabera. Hain zuzen ere, delituzko jokabideak hasi eta mantentzeko arrazoi nagusiak ikusi dira.

33. Taula. Delituzko jokabideen hasieran eta mantentzean eragiten duten faktoreak

ARRISKU FAKTOREAK	MERCEDES	YERAY	IÑIGO	GUZTIRA
Eskola absentismoa	BAI	BAI	BAI	3/3
Drogen kontsumoa	BAI	BAI	BAI	3/3
Aisialdi desegituratua	BAI	BAI	BAI	3/3
Lagun-talde desegokia	BAI	BAI	BAI	3/3
Gurasoen banaketa desegituratua	BAI	EZ	EZ	1/3
Familia desegituratuak	BAI	BAI	BAI	3/3
Abusu sexualeko biktima izatea	BAI	EZ	EZ	1/3
Negligentziak	BAI	EZ	EZ	1/3
Patologia mentalak	BAI	EZ	EZ	1/3
Ingurune baztertuak	EZ	BAI	BAI	2/3
Motibazio falta	EZ	BAI	BAI	2/3
Arau eza	BAI	BAI	BAI	3/3
Gabezi sozialak eta pertsonalak	BAI	BAI	BAI	3/3
Maila-ekonomiko baxua	BAI	BAI	BAI	3/3
Indarkeriaren erabilera	BAI	BAI	EZ	2/3

normalizatua				
Heldutasunik eza	EZ	EZ	BAI	1/3
Autoestima baxua	EZ	BAI	BAI	2/3
Komunikazio eskasa	EZ	EZ	BAI	1/3
Gizarte-trebetasuen garapen txarra	EZ	BAI	BAI	2/3

Taulan aztertu dezakegunez, **gehien ematen diren arrisku faktoreak** hurrengoak dira: eskola absentismoa, drogen kontsumoa, aisialdi desegituratua, lagun-talde desegokia, familia desegituratua, arau eza, gabezi sozialak eta pertsonalak eta maila ekonomiko baxua.

Faktoreak hurrengo taldeetan sailkatu daitezke:

1. FAKTORE INDIBIDUALAK

- Drogen kontsumoa
- Gabezi sozialak eta pertsonalak
- Maila ekonomiko baxua

2. FAKTORE FAMILIARRAK

- Familia desegokia
- Arau eza

3. FAKTORE ESKOLARRAK

- Eskola absentismoa

4. FAKTORE SOZIALAK

- Aisialdi desgituratua
- Lagun-talde desegokia

Beraz, ikusi dezakegunez, faktore hauek bat datoz aurreko puntuetan aztertutako literaturak azaltzen dituen arrisku-faktoreekin, izan ere, adingabeen eragin gehien izaten dutenak dira.

Alde batetik, garrantzi gehienak dituztenak kausa indibidualak, familiarrak eta sozialak dira, eta honen ondorioz, kausa eskolarrak.

Bigarrenik, aztertu ditzazkegu faktore batzuk kasu batzuetan besterik ez direla ematen, hau da, elkarrizketatutako 2 pertsonen aurkitu dituzten faktoreak. Hurrengoak izan dira:

1. FAKTORE INDIBIDUALAK

- Motibazio falta
- Autoestima baxua
- Gizarte-trebetasunen garapen txarra

2. FAKTORE FAMILIARRAK

3. FAKTORE ESKOLARRAK

4. FAKTORE SOZIALAK

- Ingurune baztertuak
- Indarkeriaren erabilera normalizatua

Aitzitik, puntualagoak izan daitezkeen arrisku-faktoreak ere ikus ditzakegu, aztertutako kasu bakar batean gertatzen baitira:

1. FAKTORE INDIBIDUALAK

- Abusu sexualeko biktima izatea
- Patologia mentalak
- Heldutasunik eza
- Komunikazio eskasa

2. FAKTORE FAMILIARRAK

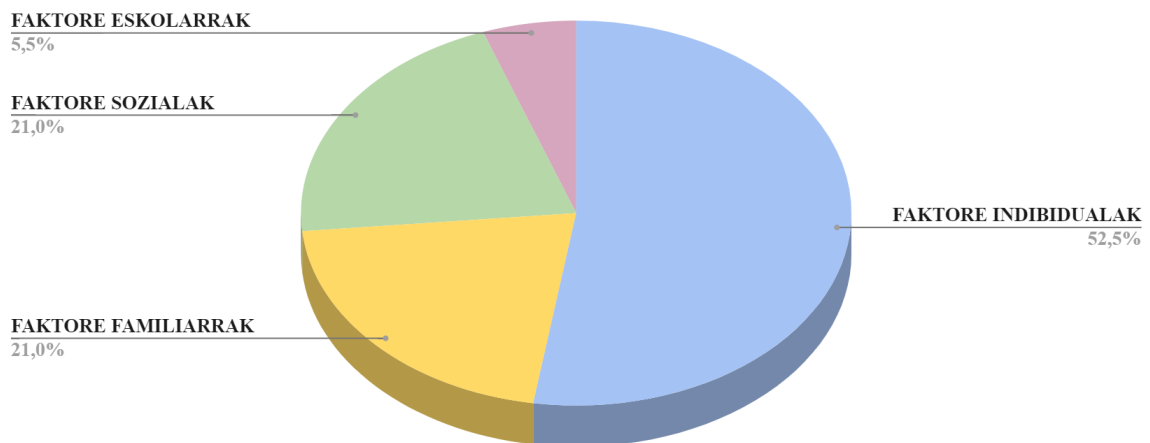
- Gurasoen banaketa desegituratua
- Negligentziak

3. FAKTORE ESKOLARRAK

4. FAKTORE SOZIALAK

Ikusi dezakegunez, garrantzi nagusiena faktore indibidualak dute, planteatutako 19 faktoreetatik, 10 izanda. Bigarrenik, faktore sozialak eta familiarrak ditugu, planteatutako 19etatik, bakoitzak 4 faktore izanda; eta azkenik, faktore eskolarrak daude, planteatutakoetatik 1 izanez.

8. Grafikoa. Arrisku-fatoreen batez besteko presentziaren grafikoa lagineko subjektuetan, motaren arabera

Iturria. Neuk egina, lortutako emaitzen arabera.

Beraz, laburbilduz:

Delituzko jokabidearen hasierari eta mantentzeari dagokionez, garrantzi handia dute faktore guztiek gizartearen aurkako jarrera indartzeko, baina, batez ere, faktore indibidualek, sozialek eta familiarrek.

Ikusi dezakegunez, faktore indibidualei dagokienez, gehienak drogak kontsumitzen zituzten, gabezi sozial eta pertsonalak zituzten eta maila ekonomiko baxua zuten. Hortaz, kasu batzuetan motibazio falta, autoestima baxua eta gizarte-trebetasunen garapan txarra aurkitu dezakegu.

Faktore familiarrei dagokienez, gehienak familia barnean arazoak zituzten, egitura desegokia zen eta ez zituzten araurik ezta mugarik ezarrita.

Faktore sozialei dagokienez, gehienak aisialdi desegituratua zuten, denbora libreza ez zuten modu egokian erabiltzen, ezta baimenak ez zituzten ondo planifikatuta izaten. Gainera, lagun-talde desegokia izatea oso ohiko faktorea da ere, oso adin konplikatu da, eta berdinen taldeak egiten dituzten jokabideak kopiatzeko joera erakusten dute. Subjektu askok, ingurune baztertuetatik eratorriak dira, eta honekin batera, indarkeriaren erabilera normalizatua dute.

Azkenik, faktore eskolarrei dagokienez, gehienak eskola-arazoak izaten dituzte. Eskolara joateari uzten diote eta errendimendua baxua izaten hasten da.

Hortaz, badira beste faktore batzuk kasu batean bakarrik aztertu ditzazkegunak. Horrek ez du esan nahi gutxiago ematen direnik, baizik eta erabilitako laginean, elkarrizketatutako pertsona batek besterik ez ditu identifikatu.

Faktore indibidualei dagokienez, abusu sexuareko biktima izatea, patologia mentalak, heldutasunik eza eta komunikazio eskasa aurkitu ditzazkegu.

Faktore familiarrei dagokienez, gurasoen banaketa desegituratua eta neglijentziak aurkitu ditzazkegu. Izan ere, adingabe batek ikusten dituen jokabideetatik ikasten du, eta haren ingurunean arazoak ematen badira eta indarkeria asko erabiltzen bada, jokabide horiek normalizatuko ditu, eta ondorioz, horren arabera jokatu du.

Azkenik, faktore sozial eta eskolarrei dagokienez, ez dira kausarik aurkitu. Beraz, honek adierazten digu delituzko jokabideak gauzatzeko motibazioa gehien areagotzen duten faktoreak direla.

Orain arte, arrisku-faktoreak aztertuak izan dira, delituzko jokabideen hasieran eta mantentzean eragiten dutenak. Baina badira delituei uko egiteari eramanen dituzten **babes-faktore garrantzitsuak** ere. Elkarrizketen bitartez, hurrengoak ondorioztatu dira:

- Denbora libreza modu onuragarrian banatzea
- Oportunitate laboralak
- Ahaleginengatik etekin ekonomikoak lortzea
- Familiak serio erantzutea
- Zentru batean internatuta egotea

- Norbaiten laguntza izatea

Hauek dira delituzko-karreraren azkeneko fasean eragiten dituztenak, izan ere, badira delituak usteko motibazioa areagotzen dutenak. Oportunitate laboralak, adibidez, delinkuentzia bitartez lortzen diren etekin ekonomikoak ere lortzea errazten du, beraz, gazteek legala den bide berri hori ezagutuz gero, delinkuentzia alde batera uztea eragin dezake; izan ere, haien ahaleginetatik etekin ekonomikoak lortzea, haien buruaz harro sentitzea sortu dezake.

Beste babes-faktore bat aisialdiaren banaketa izan daiteke. Hau da, denbora libre modu onuragarrian banatuta badago, jarduera batzuk egitera planifikatuta, bisitak egitera, etab., ez dute denbora librerik izango aspertzeko eta ondorioz, jarduera antisozialak burutzeko. Subjektu hauen egunerokotasuneko tartek haientzat onuragarriak diren jardueretara bideratuta badaude, gero eta delitu gutxiago gauzatuko dituzte. Izan ere, ez dute denbora libre nahikorik izango, eta ezagutzen ez zuten bizitza berri bat ezagutuko dute.

Hauekin batera, familiaren presentzia ere babes-faktore oso garrantzitsua da. Aurretik aipatu den bezala, familia funtsezko papera jokatzen du adingabeen bizitzan, eta honen laguntza izateak, modu batean edo bestean, babestuago eta zainduago sentiarazten du, eta, beraz, delitu gutxiago eragiten ditu. Gainera, garrantzitsua da, halaber, familia bat arau inposaturik ez izatetik arau horiek ezartzera igarotzen denean. Adingabearen gainean kontrol handiagoa egiteko eta haren mugak non dauden ikusteko modu bat da.

Azkenik, zentru batean internatuta deliturik ez egiteko bide bat izan daiteke ere. Baina hau, esango nuke ez dela biderik eraginkorrena. Izan ere, adingabeak ez ditu deliturik gauzatzen zentruan bertan internatuta dagoelako edo aurrera eramandako tratamenduak onuragarriak izan direlako eta ondorioz, pentsatzeko eta jokatzeako erak aldatu dituelako? Ziurrenik, bi kasuak aurkitu ditzazkegu. Logikoa denez, gazte bat kalean egotetik, zentru batean sartuta egotera pasatzen denean, lehen zeukan askatasun hori murriztu egiten da; eta ondorioz, burutzen zituen jokabide guztiak, ezin ditu jardun. Hala ere, aurrera eramaten diren programak eta tratamenduak, subjektu bakoitzari egokituta egonez gero, emaitzak onuragarriak izango dira; eta gaizkileak delituak betetzeari uztearen arrazoiak tratamenduak izango dira, ez barneratzeagatik besterik ez.

Delituzko karreraren bilakaerari dagokionez, zenbait autorek iradokitzen dute gazte askok nerabezaroan legez kontrako ekintzak egitea, baina ehuneko txiki batek bakarrik irauten du delitu-jardueran. Azterlanean iritzi kontrajarriak aurki ditzakegu; Yerayk ondo aipatu duenez, berak landu dituen kasu gehienetan, adingabeek delituak egiten dituzte. Aldiz, Iñigok azaldu zuen delitu gehienak puntualak zirela, eta, beraz, gutxi zirela berriz ere atzera eragiten zutenak.

Laginean lortutako datuak literaturan lortutako datuekin alderatuz gero, azken horrek erakusten digu adingabeen berrerortze-tasa nabarmen jaitsi dela azken urteetan, eta, beraz, adin txikiko gaizkile gehienek ez dituztela berriro deliturik gauzatzen.

Beraz, adingabeek egindako delitu-kopurua nabarmen jaitsi da Espainian. Delitu jokabideei dagokionez, berrerortzen duten adingabeak oso adin goiztiarrean hasten ohi dira delituak egiten, baita 14 urte bete baino lehen ere, eta, ondorioz, grabitatea eta maiztasuna handitu egiten dira, baita adin nagusitasuna bete ondoren delituak egiten jarraitzen dute ere.

Delitugile gaztearen ohiko profilarri dagokionez, zenbait arrisku-faktoretan oinarrituz, ez zaie gustatzen ikastea, drogak kontsumitzen dituzte eta delitua egiten dute dirua lortzeko, eta, hala, kontsumitzen jarraitzeko, aisialdia lagun antisozialekin igarotzen dute, eta, normalean, gurasoek ez dute haien gaineko kontrolik izaten, are gehiago, ez dute araurik ezarrita izaten.

Delinkuentzia, beraz, elkarrekin erlazionatzen diren arrisku-faktore batzuek eragiten duten fenomeno da. Beraz, ez dugu banaka aztertutako faktore guztiak indibidualki erreparatu behar, baizik eta haien elkarren arteko erlazioa ere.

14.- BIBLIOGRAFIA

ABAD DE LA FUENTE, C. (2018). *La responsabilidad penal del menor*. Universidad de Alcalá de Henares.

AEBI, M. (2008). *Temas de Criminología*. Madrid: Dykinson.

ANDREWS, D. A., & BONTA, J. (2010). *The psychology of criminal conduct*. New Providence, NJ: Matthew Bender & Company (5.ª ed.).

ANDREWS, D.A., BONTA, J., & WORMITH, S. J. (2006). *The recent past and near future of risk and/or need assessment*. *Crime and Delinquency*, 52, 7-27.

ANDREWS, D. A., & BONTA, J. (1995). *The Level of Service Inventory - Revised*. Toronto, ON/North tonowanda, NY: Multi-Health Systems.

BARREDO, A. (2016). *La ciencia explica por qué los hombres cometen muchos más crímenes que las mujeres*. Hipertextual.

BLANCO BAREA, J. A. (2008). *Responsabilidad penal del menor: principios y medidas judiciales aplicables en el derecho penal español*. *Revista de estudios jurídicos* 8/2008.

BLASCO ROMERO, C., FUENTES-PELÁEZ, N., & PASTOR VICENTE, C. (2014). “*Aproximación a los factores explicativos del desistimiento en jóvenes infractores*”. *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, (58), pp. 186-203.

BRAVO, A., SIERRA, J., & VALLE, J. (2009). “*Evaluación de resultados de la ley de responsabilidad penal de menores. Reincidencia y factores asociados*”. *Psicothema*, 21 (4), pp. 615- 621.

CANTERAS MURILLO, A. (1990). *Delincuencia femenina en España*. Centro de Publicaciones del Ministerio de Justicia. Madrid, pp.21-22.

CAPDEVILA, M., FERRER, M., & LUQUE, M. E. (2005). *La reincidència en el delito en la justícia de menors*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

CATCHPOLE, R. E., & GRETTON, H. M. (2003). "The predictive validity of risk assessment with violent young offenders a 1-year examination of criminal outcome". *Criminal Justice and Behavior*, 30 (6), pp. 688-708

CHAN GAMBOA, E., ESTRADA PINEDA, C., HERRERO DÍEZ, F., HERRERO OLAIZOLA, J., RODRÍGUEZ DÍAZ, F. J., & BRINGAS MOLLEDA, C. (2009). *Menor infractor y familia*. Oviedo, Universidad de Oviedo.

Circular de la Fiscalía General del Estado 3/2013, de 13 de marzo.

CLOUTIER, R. (1996). *Psychologie de l'adolescence*. Boucherville (Québec): G. Morin.

CONGER, J. J. (1977). *Adolescence and Youth: Psychological Development in a Changing World*. New York.

CONTRERAS, L., MOLINA, V., & CANO, M. C. (2011). *In search os psychosocial variables linked to the recidivism in young offenders*. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*.

COY, E., & TORRENTE, G. (1997). *Intervención con menores infractores: Su evolución en España*. Publicaciones Universidad de Murcia, *Anales de Psicología*, vol. 13, nº 1, pp. 42 y ss.

CRUZ BLANA, M. J. (2010). *Derecho Penal de Menores a debate*. Congreso Nacional sobre Justicia Penal Juvenil. Dykinson. Madrid.

CUELLO CALÓN, E. (1917). *Tribunales para niños*. Madrid: 6-8.

CUERVO, K., ANDRÉS, C., GORRIZ, A. B., VILLANUEVA, L., CARRIÓN, C., & BUSQUETS, P. (2009). *Predicción de la reincidencia delictiva en menores infractores*. International Journal of Developmental and Educational Psychology, vol. 2, núm. 1, pp. 529-537 Asociación Nacional de Psicología Evolutiva y Educativa de la Infancia, Adolescencia y Mayores. Badajoz, España.

DAVIES, M., & SINCLAIR, L. (1971). *Families, Hostels and Delinquents: An Attempt to Assess Cause and Effects*. The British Journal of Criminology.

DIEZ RIPOLLÉS, J. L., & CEREZO, A. (2001). *Los problemas de la investigación empírica en criminología: la situación española*. Valencia: Tirant Lo Blanch.

FERNÁNDEZ MOLINA, E., BARTOLOMÉ GUTIÉRREZ, R., RECHEA ALBEROLA, C., & MEGÍAS BORÓ, A. (2009). *Evolución y tendencias de la delincuencia juvenil en España*. Revista Española de Investigación Criminológica. Artículo 8, num 7.

FERNÁNDEZ MOLINA, E., & RECHEA ALBEROLA, C. (2006). *La aplicación de la LORPM en Castilla-La Mancha: Nuevos elementos para el análisis de justicia de menores*. Revista de Derecho Penal y Criminología.

FISCHER, D. G. (1983). *Parental Supervision and Delinquency*. Perceptual and Motor Skills.

FONTAINE, A. M. (1994). *Achievement motivation and child rearing in different social contexts*. European Journal of Psychology of Education.

GARCÍA, M. D., MARTÍN, E., TORBAY, A., & RODRÍGUEZ, C. (2010). *La valoración social de la Ley de Responsabilidad Penal de los Menores*. Psicothema, vol. 22, nº 4, pp.865 y ss.

GARCÍA ESPAÑA, E., GARCÍA PÉREZ, O., BENÍTEZ JIMÉNEZ, M. J., & PÉREZ JIMÉNEZ, F. (2011). *Menores reincidentes y no reincidentes en el sistema judicial juvenil andaluz*. Alternativas: Cuadernos de Trabajo Social, (18), p.45.

GARRIDO, V., LÓPEZ, E., SILVA, T., LÓPEZ, M. J., & MOLINA, P. (2006). *El modelo de la competencia social ley de menores*. Valencia: Tirant Lo Blanc.

GARRIDO, V. (2009). *La predicción y la intervención con los menores infractores: Un estudio en Cantabria*. Santander: Dirección General de Políticas Sociales.

GARRIDO GENOVÉS, V., STANGELAND UTNE, P., & REDONDO ILLESCAS, S. (2001). *Principios de criminología*. Valencia, Tirant lo Blanch, p. 465.

GENDREAU, P., LITTLE, T., & GOGGIN, C. E. (1996). *A meta-analysis of the predictors of adult offender recidivism: What works!*. *Criminology*, 34, 401-433.

GIMÉNEZ SALINAS i COLOMER, E. (1997). *Mujeres delincuentes: Del mito a la prisión*. *Revista del Poder Judicial*, nº48. Consejo General del Poder Judicial. Madrid, p.269.

GLUECK, S., & GLUECK, E. (1968). *Delinquents and Non-Delinquents in perspective*. Cambridge: Harvard University Press.

GÓMEZ RIVERO, M. C. (2007). “*Comentarios a la Ley Penal del Menor*”. Iustel. Madrid.

GONZÁLEZ RODRÍGUEZ, M. R. (2003). *Las medidas aplicables a la delincuencia juvenil tras la Ley Orgánica de Responsabilidad Penal del Menor 5/2000 de 12 de Enero*. *Boletín Aranzadi Penal* 9/2003. Aranzadi. Pamplona.

GONZÁLEZ FERNÁNDEZ, M. (s.f.). *Los Tribunales para niños. Creación y Desarrollo*. Ediciones Universidad de Salamanca, en: *Hist. Educa.*, t. XVIII, 1999, pp. 116 y ss.

GONZÁLEZ ZORRILLA, C. (s.f.). *La justicia de menores en España*.

GOLDSTEIN, H. S. (1984). *Parental Composition, Supervision and Conduct Problems in Youth 12 to 17 years old*. *Journal of the American Academy of child Psychiatry*.

GOVE, W. R., & CRUTCHFIELD, R. D. (1982). *The Family and Juvenile Delinquency*. The Sociological Quarterly.

GRAÑA, J. L., GARRIDO, V., & GONZÁLEZ, L. (2006). *Reincidencia delictiva en menores infractores de la Comunidad de Madrid: Evaluación, características y propuestas de intervención*. Agencia para la reeducación y Reinserción del Menor Infractor de la Comunidad de Madrid.

GRAÑA GÓMEZ, J. L., & RODRÍGUEZ BIEDMA, M. J. (2010). *Programa central de tratamiento educativo y terapéutico para menores infractores*. Madrid. Agencia de la Comunidad de Madrid para la Reeducación y Reinserción del Menor Infractor.

HARRIS, P. W., LOCKWOOD, B., MENGERS, L., & STOODLEY, B. H. (2011). “*Measuring recidivism in juvenile corrections*”. *Journal of Juvenile Justice*, 1 (1), pp. 1-16.

HERNÁNDEZ GALILEA, J. M. (2002). *El sistema español de justicia juvenil*. Dykinson. Madrid.

HERNÁNDEZ PRIETO, C. (2022). *Análisis de datos sobre menores condenados en España*. Universitat Jaume I.

HIRSCHI, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley. University of California Press.

HOEVE, M., MCREYNOLDS, L., SCHWALBE, C., & WASSERMAN, G. (2010). “*The contribution of psychiatric disorder to juvenile recidivism*”. *Criminal Justice and Behavior*, 37 (2), pp. 204-216.

Instrucción de la Fiscalía General del Estado 10/2005, de 6 de Octubre.

JIMÉNEZ BLANCO, P. (2007). *El menor infractor. Posicionamientos y realidades*. Colección Ley y Ciencias Sociales. Asturias.

JIMÉNEZ FORTEA, F. J. (2014). *La evolución histórica del enjuiciamiento de los menores de edad en España*. Revista boliviana de derecho nº18, 160-181.

KAPLAN, H. B., MARTÍN, S. S., & JOHNSON, R. J. (1986). *Self-rejection and explanation of deviance: Specification of the structure among latent constructs*. American Journal of Sociology, 92, 384, 411.

KAZDIN, A. E., & BUELA-CASAL, G. (1999). *Conducta antisocial*. Madrid: Pirámide.

KOGAN, L. (1980). *A Family Systems Perspective on Status Offenders*. Journal of Juvenile and Family courts.

Ley Orgánica 5/2000, de 12 de Enero, reguladora de la Responsabilidad Penal del Menor, artículo 7.

LINDEN, R., & FILLMORE, C. (1981). *A comparative study of delinquency involvement*. Canadian Review of Sociology and Anthropology, 18:3.

LOEBER, R., & DISHION, T. J. (1984). *Boys who Fight at Home and School: Family Conditions Influencing Cross-Setting Consistency*. Journal of Consulting and Clinical Psychology.

LÓPEZ, M. J., & GARRIDO, V. (2005). *La Psicología de la delincuencia juvenil: Explicación y predicción*. En GARRIDO, V. (2005). Manual De Intervención Educativa En Readaptación Social . Vol. 1 Fundamentos De La Intervención. Valencia: Tirant Lo Blanch; pp. (44-73).

LUIS-RAVELO TACORONTE, M. A. (2019). *Las medidas judiciales y su ejecución en el proceso penal del menor*. Universidad de La Laguna. Santa Cruz de Tenerife.

MAMPASO DESBROW, J., PÉREZ FERNÁNDEZ, F., CORBÍ GRAN, B., GONZÁLEZ LOZANO, M. P., & BERNABÉ CÁRDABA, B. (2014). *Factores de riesgo y*

de protección en menores infractores. Análisis y prospectiva. Psicología Latina. Vol. 5, N° 1, 11-20.

MARTÍNEZ IGLESIAS, A. I. (2016). *Factores de riesgo en la conducta antisocial en menores en situación de exclusión social*. Universidad Complutense de Madrid.

MARTÍN SOLVES, V. M. (2008). *Estudio socioeducativo de los jóvenes internados en las prisiones andaluzas*. Revista Española de Investigación Criminológica. Artículo 3, n°6, p.16.

MATEO FERNÁNDEZ, J., & FERNÁNDEZ GARCÍA, M. A. (s.f.). *Análisis criminológico del delincuente menor de edad*. Aspectos básicos de la actuación policial con menores. Safe creative.

McCORD, J. A. (1979). *Some Child-Rearing Antecedents of Criminal Behavior in adult men*. Journal of Personality and Social Psychology.

MIRÓN, L., LUENGO, A., SOBRAL, J., & OTERO, J. M. (s.f.). *Un análisis de la relación entre ambiente familiar y delincuencia juvenil*. Universidad de Santiago de Compostela. Departamento de Psicología General.

MONTERO HERNANZ, T. (2009). *Los trabajos comunitarios en la justicia juvenil*. Diario La Ley num, de 21 de octubre. La Ley.

MONTERO HERNANZ, T. (2009). *La justicia juvenil en España*. Comentarios y reflexiones. La Ley.

MONTERO HERNANZ, T. (2010). *La delincuencia juvenil en España en datos*. Revista QdC, n°9.

MONTERO HERNANZ, T. (2011). *La evolución de la delincuencia juvenil en España*. Revista Justicia y Derecho de Perú.

NÚÑEZ IZQUIERDO, F. (2012). *Tasa de reincidencia de la delincuencia juvenil de Extremadura. Medidas privativas de libertad*. Revista Sobre la Infancia y la Adolescencia.

OLAIZOLA NOGALES, I. (2013). “*La medida de internamiento en régimen cerrado en la LORPM, ¿Estamos ante un Derecho penal de seguridad?*”. Revista Penal, núm 31.

ORNOSA FERNÁNDEZ, M. R. (2007). *Derecho Penal de Menores*. Bosch. Barcelona.

ORTEGA, E., GARCÍA, J., & FRÍAS, M. (2014). “*Meta-análisis de la reincidencia criminal en menores: Estudio de la investigación española*”. Revista Mexicana de Psicológica, 31, pp.116.

OTERO LASTRES, J. M. (1994). *Delincuencia y droga: concepto, medida y estado actual del conocimiento*. Madrid, Eudema.

ORTEGA RUIZ, R. (2010). *Agresividad injustificada, bullying y violencia escolar*. Madrid, Alianza editorial., p.37.

PACHECO, J. T., & HUTZ, C. S. (2009). *Family variables that predict antisocial behavior in adolescent who committed criminal transgressions*. Psicología: Teoría e Pesquisa.

PAYNE, J. (2007). *Recidivism in Australia: findings and future research*. Canberra: Australian Institute of Criminology.

PÉREZ FERRER, F. (2009). *La nueva regulación de las medidas en la LO 8/2006 de 4 de diciembre, que modifica la Ley Reguladora de la Responsabilidad Penal del Menor*. La Ley.

PLATT & ANTHONY. (1982). *Los “salvadores del niño” o la invención de la delincuencia*. México. Siglo XXI, pp.188 y ss.

POLO RODRÍGUEZ, J. J., & HUÉLAMO BUENDÍA, A. J. (2007). *La nueva Ley Penal del Menor*. Colex. Madrid.

RÍOS MARTÍN, J. C. (1992). *Críticas a la reforma penal de la Ley Orgánica 4/92, reguladora de la competencia y el procedimiento de los juzgados de menores*. Actualidad Penal, nº 33, t. II, Madrid, pp.233 y ss.

RÍOS MARTÍN, J. C. (1993). *El menor infractor ante la Ley Penal*. Granada Editorial Comares.

RIVERO, M., MARÍN, M., & INFANTE, E. (2002). “*Tipo y trayectoria de consumo de drogas, edad de inicio y comportamiento violento en jóvenes*”. Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado.

ROLDÁN FRANCO, A. (2009). “*Violencia en la escuela ¿realidad o alarma social?*”. Madrid, Grupo Anaya.

ROSS, R. (1992). *Razonamiento y rehabilitación: un programa cognitivo para el tratamiento y la prevención de la delincuencia*. Valencia, Tirant lo Blanch.

ROWE, D. C., & FLANNERY, D. J. (1994). *An examination of environmental and trait influences on adolescent delinquency*. Journal of Research in Crime and Delinquency, 31 (4), 374-389.

RUTTER, M., GILLER, H., & HAGELL, A. (2000). *La Conducta Antisocial de los Jóvenes*. Madrid: Cambridge University Press.

SAMPOL PLANA, S. (2014). *Medidas aplicables a menores de edad según la Ley Orgánica 5/2000 de 12 de enero, reguladora de la Responsabilidad Penal de los Menores*. Universitat de Les Illes Balears.

SÁNCHEZ GARCÍA DE LA PAZ, M. I. (1998). *Minoría de edad penal y derecho penal juvenil*. Granada. Comares.

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, F. A. (s.f.). *Antecedentes y nuevo enjuiciamiento de menores*. Ley 4/1992.

SAN JUAN GUILLÉN, C., & OCÁRIZ PASSEVANT, E. (2009). *Evaluación de la intervención educativa y análisis de la reincidencia en la Justicia de Menores en la CAPV*. Departamento de Justicia, Empleo y Seguridad Social, Gobierno Vasco.

Sentencia del Juzgado de Menores de Sevilla, de 24 de Marzo de 2011.

Sentencia de la Audiencia Provincial de Cuenca 83/2010, de 14 de Julio.

Sentencia del Juzgado de Menores de Murcia 72/2001, de 1 de Junio.

Sentencia del Juzgado de Menores de San Sebastián 86/2005, de 12 de Mayo.

Sentencia de la Audiencia Provincial de Barcelona 657/2012, de 26 de Junio.

SERRANO TÁRRAGA, M. D. (2009). *Evolución de la delincuencia juvenil en España*. UNED. Revista de Derecho Penal y Criminología.

STANGELAND, P. (1995). *La delincuencia en España. Un análisis crítico de las estadísticas judiciales y policiales*. Revista de Derecho Penal y Criminología.

TOMADO DE JIMÉNEZ ORNELAS, R. A. (2005). *La delincuencia Juvenil: fenómeno de la sociedad actual*. Universidad Nacional Autónoma de México. Vol.11. nº 43, p.220.

URBANO CASTILLO, E., & DE LA ROSA CORTINA, J. M. (2007). *La Responsabilidad Penal de los Menores*. Thomson Aranzadi. Navarra.

VÁZQUEZ GONZÁLEZ, C. (2003). *Delincuencia juvenil. Consideraciones penales y criminológicas*. Madrid, Colex.

WEST, D. J., & FARRINGTON, D. P. (1977). *The Delinquent Way of Life*. London: Heinemann.

(2017). *La reincidencia en la justicia de menores*. Generalitat de Catalunya. Área de Investigación y Formación Social y Criminológica.

GRADU AMAIERAKO LANA

LABURPEN EXEKUTIBOA

Gazteen delinkuentzia beti izan da gizartean egon den fenomeno, baina orain dela urte batzuetatik hona garrantzi handia izaten hasi da. Horren ondorioz, gizartean alarma soziala eta kezka areagotu dira, egindako delituek gero eta larritasun handiagokoak izaten baitira. Beraz, gai honen inguruan hainbat azterlan egin dira, egoera honi buruz gogoeta egin eta tratamendu egokia garatu ahal izateko.

Lan hau gazteen delinkuentziaren arloan interesa duen edozein pertsonarentzat bideratuta dago, profesionalentzat, ikasleentzat, juristentzat, kriminologoentzat edo baita esparru honekin zerikusirik ez duen baina hura ezagutzeko interesa dutenentzat ere.

Delinkuentzia mota honek beti izan du zerikusia nerabegaroko faktoreekin, alterazio psikikoekin, nortasunaren nahasteekin eta eboluzio psikiko txarrarekin. Gainera, kanpoko faktoreei ere garrantzia eman zaie, hala nola, gizarte-, familia- eta hezkuntza-inguruneari. Jokabide horiek desoreken ondorio izan ohi dira, eta delinkuentzian babesten dira oreka hori lortzeko.

Bestalde, Adingabeen Erantzukizun Penala ez da helduena bezalakoa; 14 urtetik beherakoak ezin dira inputatu, eta Adingabearen Erantzukizun Penalari buruzko Legea aplikatuko da indarrean dagoen Kode Penalean 14 eta 17 urte bitarteko subjektuek eragindako jokabide guztietan.

Adingabeen Erantzukizun Penalari buruzko Lege Organikoak hainbat erreforma izan ditu historian zehar, eta gaur egun 5/2000 Lege Organikoa, urtarrilaren 12koa, indarrean dago gure herrialdean. Lege honen bidez, Adingabeen Zuzenbide Penala ezarri nahi izan da, eta bi helburu nagusi ditu: berreziketa eta berrerortzeari aurrea hartzea.

Adingabearen tratamenduaren bilakaerak ere aldaketa nabarmenak izan ditu. Lehen, 16 eta 18 urte bitarteko subjektuei Espetxeei buruzko Lege Organiko Orokorra aplikatzen zitzairen, eta 16 urtetik beherakoei ezarritako zigorra baino askoz handiagoa ezartzen zitzairen. Gaur egun

hori ez da gertatzen, bi muga daude adinaren arabera. Alde batetik, 14 eta 15 urte bitarteko adingabeentzat, gehienez ere 5 urteko zigorra aurreikusten da, erregimen itxian barneratuta. Zigor hori zaintzapeko askatasunaren neurriarekin osatu daiteke, gehienez ere 3 urteetan. Eta, bestalde, 16 eta 17 urte bitarteko subjektuentzat, gehienez ere 8 urteko zigorra aurreikusten da, erregimen itxian sartzeko. Zigor hori zaintzapeko askatasunaren neurriarekin osatu ahal izango da, gehienez ere 5 urteetan.

Adingabeei aplikatzen ahal zaizkien neurriak bi taldetan banatzen dira: askatasunaz gabetzen dutenak eta ez dutenak. Askatasuna mugatzen dutenei dagokienez, gure estatuan hiru barneratze-zentro daude, gertaeren larritasunaren arabera: erregimen itxiko internamendua, erregimen erdi-irekiko barneratzea eta erregimen irekiko barneratzea. Lehenengo mota bereziki larriak diren kasuetarako aurreikusi da; eta beste biak, hain larriak ez diren kasuetarako. Gainera, neurri nagusi horiei zigor osagarriak ere aplikatzen ahalko zaizkie, hala nola zaintzapeko askatasuna edo biktimarekin komunikatzeko debekua, besteak beste.

Bestalde, mutilen eta nesken arteko delituetan alde handiak hauteman dira, eta hori, batez ere, bi sexuen arteko aukerei eta desberdintasun fisiko eta biologikoei zor zaie. Gizonak, berez, emakume batek baino indar handiagoa du, eta horrek delitu larriagoak egiteko aukera ematen dio. Gainera, aurrerapena izugarria izan den arren, eremu batzuetan gizonak emakumeak baino protagonismo handiagoa izaten jarraitzen du, bai lan-esparruan, bai eguneroko jardueretan, eta horren ondorio da gizonak aukera eta baliabide desberdinak izatea legez kontrako ekintza horiek egiteko. Eta ez hori bakarrik, emakumeek gizonak baino rol lasaiago eta kontrolagarriagoa erakutsi nahi izaten dute, beraz, haien “itxura” zaindu behar izaten dute.

Hala ere, egindako ikerketa batean ikusi dezakegunez, aldea hain adierazgarria izan arren, emakumezkoen delinkuentzia-tasa handituz joan da, eta gizonezkoena, berriz, txikituz. Duela urte batzuetatik hona emakumeek lortu duten irudikapenaren eta garrantziaren ondorio izan liteke hori.

Zaila da, ezinezkoa ez esatearren, gaizkile txikienari buruzko profil zehatza ezartzea; izan ere, ezaugarri kontaezinei buruz ari ginateke hizketan; baina zenbait ikerketak gazte gehienek dituzten ezaugarri komun batzuk identifikatu dituzte. Normalean, eremu pobreetatik etortzen dira, droga mota desberdinak kontsumitzen dituzte, familia desegituratuak dituzte eta maila akademikoa nahiko baxua izaten dute. Faktore anitzeko gai bati buruz ari gara, eta

azpimarratu behar da, kasu gehienetan, faktore horiek ez direla bakarka gertatzen, baizik eta elkarrekin lotuta jarduten dutela, berrelikatze-mekanismo bat balitz bezala.

Aurrekoarekin lotuta, familiak funtsezko eginkizuna du adingabearen jokabideetan. Gurasoen eta seme-alaben arteko harreman afektiboa ezinbestekoa da gizartearen aurkako jarrerak berreraikitzeke. Horrek adingabearen gaineko kontrola eta arauak ezartzea dakar, eta horrek adingabeari bere mugak non dauden jakitea ekarriko lioke. Horrela, adingabea erraz sozializatuko litzateke. Zenbait ikerketek frogatu dute gurasoen eta seme-alaben arteko harreman arazotsuak delituak egiteko arriskua areagotzen duela.

Behin literaturak emandako informazio guztia aztertuta, lan honen ikerketaren helburua da aztertzea, alde batetik, estatu nazionaleko gazteen delinkuentziak 2000 eta 2021 urteen artean izan duen bilakaera eta berrerortzeko probailitatea, eta, bestetik, adingabearen portaera kriminalean eragina izan dezaketen arrisku-faktoreak.

Azterketaren lehen helburua ondorioztatzeko, EINEk eta Barne Ministerioko urtekariek emandako datuak erabili dira, iturri ez-ofizialek eman ditzazketen datu faltsuak saihesteko. Azterketa kuantitatiboari dagokionez, ondorio hauek atera dira:

- 2021. urteak kriminalitate-tasa txikiena du
- 17 urtetik beherakoek eragiten dituzte delitu gehien
- Mutilek neskek baino delitu gehiago gauzaten dituzte
- Mutilen populazioa neskena baino handiagoa da, eta horrek gizonezkoen eta emakumezkoen delinkuentziaren arteko aldea justifika lezake

Azterketa kualitatiboari dagokionez, egindako delitu gehienak ondarearen aurkakoak direla ondorioztatu da. Hala ere, azken urteotan delituen izaera aldatuz joan da, pertsonen osotasun fisiko eta psikikoaren aurkako delituak garrantzia hartuz.

Berrerortzea aztertzeko, maila nazionalean egindako hainbat ikerketa konparatu dira, eta ikusi da, beste urte batzuekin alderatuta, berrerortze-tasa nabarmen jaitsi dela. Berrerortzen diren adingabeko gehienek gaizki antolatuta dute denbora libre, eta ez dute horretarako inolako jarduera egokirik, eta normalean delituak egiten dituzten lagunekin harremanetan jartzen dira.

Bigarren helburura bideratutako ikerketari esker, delinkuentziaren munduan sartuta dauden adingabeek izan ditzaketen arrisku pertsonal eta sozialen hurbilketa egin ahal izan da. Horretarako, hainbat elkarrizketa egin dira bizi-istorioen metodoaren bidez.

Erabilitako lagina txikia izan da. Adingabeek gaizkileekin harremana duten edo izan duten 3 pertsona elkarrizketatu dira: fiskaltzaren arduraduna eta gizarte-hezitzaileak. Elkarrizketak galdera egituratuaren bidez egin dira, profesional bakoitzaren esperientziei zuzenduak, lortutako informazioaren eta datuen azterketa kualitatiboa egin ahal izateko.

Bigarren ikerketa honen bidez ondorioztatu da delituzko jokaeren hasierari eta mantentzeari dagokienez, eragin handiena duten faktoreak honako hauek direla: banakakoak, sozialak, familiakoak eta eskolakoak; halaber, drogen kontsumoa, gabezia sozialak eta pertsonalak, maila ekonomiko baxua, familia desegituratua, arauak ezarrita ez izatea, denbora libre desantolatua, lagun-talde desegokia, motibazio falta, autoestimu baxua, ingurune marjinalak, indarkeriaren erabilera normalizatua eta eskola-errendimendu baxua.

Aipatutako faktore horiek aurkitu dira batez ere kasu guztietan, eta, beraz, delituak gauzatzen dituzten adingabeetan gehien identifikatzen direnak dira. Hala ere, kasu gutxiagotan eragiten duten beste faktore batzuk ere identifikatu dira: sexu-abusuen biktima izatea, buruko patologia, heldutasunik eza, komunikazio txarra, zabarkeria eta gurasoen dibortzio gatatzakatsua.

Bestalde, delitu-karreraren atzera egiteko eragina duten faktoreak identifikatu dira, hau da, babes-faktoreak. Fase honetan, berrerortzeko probabilitatea honako hauek minimizatzen dute: lan egiteko aukerak, denbora librearen banaketa onuragarria, ahaleginen bidez etekin ekonomikoak lortzea, familiaren edo profesionalen laguntza eta horien erantzun zorrotza, eta erregimen itxiko barneratzea.

Aipatutako faktore horiek dira, nagusiki, adingabeek delinkuentzia uzteko motibazioan gehien eragiten dutenak, delinkuentziaren bidez lortzen zuten guztia lortzeko beste bide eta bitarteko zilegiak ezagutzen hasten baitira.